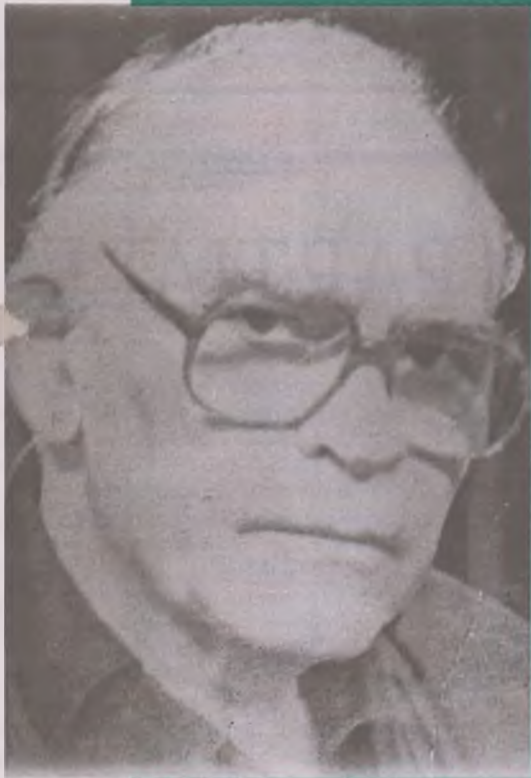

Luceafărul

Săptămânal de literatură. Nr. 26 (325), serie nouă. Miercuri 9 iulie 1997. Preț: 1.000 lei

eugenia tudor-anton

CÂINELE DE PAZĂ

LIVIU CIULEI
ȘI CULTURA
ROMÂNĂ

CE?

ETERNITATEA...

SFETNICUL VARĂ

Ceea ce așteptam de mai multă vreme s-a întâmplat: extenuat de atâtea idei ce-i bâzâie prin cap, Marius Tucă a intrat în vacanță. Sigur, urmărindu-i emisiunile de la **Antena 1**, noi am crezut dintotdeauna că omul s-a expus prea mult la soare, de recurge la întrebări bizare, ilogice și mitocănești, dar acum, intrarea lui de bună voie și nesilit de nimeni în repaus s-ar putea să fie benefică. ●S-ar putea gândi la noii colaboratori și invitați, fiindcă ieșirile lui și ale foștilor companioni s-au dovedit nu numai hazoase ci și stupefiante, de cele mai multe ori. ●Considerându-se vreun avocat al diavolului sau vreun procuror de Dămăroaia, a crezut că totul i se cuvine ca să pună interlocutorii în situații jenante. Destui îl puteau contra eficient, tăios, dar omul e vindicativ. Dacă nu-i intri în voie, adică nu zâmbești la glumele lui stupide, dacă nu-i lauzi fițuica sau nu-i aprobi citatele agramate și cacofonice, riști să nu te mai vadă poporul la emisiunea „Milionarii de la miezul nopții”. ●Când îl elogiezi, cum face Păunescu sau Vadim, treci peste rând, îți poți permite să debitezi orice infamie pe post, fiindcă ai spatele (Tucă) asigurat. Emisiunea la care au fost invitați Iosif Boda și Ion Cristoiu a atins culmea grotescului absolut, fiindcă, inflammat până la demență, V. C. Tudor a vărsat ce i-a venit de la stomac, fără ca Tucă să depolueze circuitele sau să dea o replică igienizantă celui care confunda un post de televiziune cu ciorovăiala gitanilor. ●Într-o altă emisiune, fiindcă simte nevoia să fie luat în seamă (eventual, în calcule) l-a obligat pe abilul Ion Iliescu să se pronunțe favorabil în problema echidistanței sale, care, fie vorba între noi, e sublimă dar lipsește cu desăvârșire. ●Tot atunci aceeași performanță voia s-o obțină și Horia Alexandrescu, invitat permanent la emisiunea mai sus pomenită. Așadar, descopeream un alt echidistant notoriu! Când era la cârma țării Ion Iliescu, profesorul de sport (la paralele inegale!) nu mai contenea cu elogiile, numai să-și păstreze (întruna!) un fotoliu în avionul prezidențial. Imediat ce altul a venit la cârmă, Horia Alexandrescu și-a schimbat, brusc, opțiunile și privirile. Pesemne din cauza dioptriilor! ●Laude mai deșănțate la adresa lui Constantinescu decât acelea plecate din gura lui Alexandrescu n-am mai auzit. Și, în duet cu Tucă, cerșește cuvinte frumoase tocmai de la cel pe care l-a trădat, fără măcar să roșească. Sau să-și dea arama pe față că, slavă Domnului, are suficientă! ●Prin urmare, spune-mi cu cine te aduni că să-ți spun cine ești, Marius Tucă. Și vara poate fi un bun sfetnic, dacă realizezi cumva în ce bălți te scalzi!

FAX ȘI DELAȚIUNE

de NICOLAE PRELIPCEANU

Am găsit cu întârziere un fax semnat Gabriela Adameșteanu, prin care mi se cerea să dezminț public, din cauza poziției mele (oficiale?) ceva, fără a se specifica precis ce anume. Primele rânduri erau un fragment de curriculum vitae: ele mă informau că autoarea neuitatei **Dimineți pierdute** (din care dețin, încă, vreo două exemplare, în afară de acela citit și răscitit) are diplomă de traducător din limba franceză, că a tradus, și nu din oricine, ci chiar din clasicul Maupassant, că a făcut interviuri cu personalități francofone, precum Karen Fogg, ambasadoare UE și François Etori, reprezentant și domnia sa a ceva important, internațional, ba chiar că a participat nu de mult la conferințe și simpozioane, bănuiesc tot francofone, la Strasbourg și aiurea.

Am citit și recitit faxul mării romaniere care găsea de cuviință să-mi reamintească lucruri ce ar fi constituit o mândrie cel mult pentru un profesor de liceu, devenit brusc redactor de revistă, ceea ce se întâmplă încă în zilele noastre. Și totuși n-am reușit să află ce anume ar fi trebuit să dezminț, și încă în mod public. Nu-mi aminteam să fi scris nici un text întru minimalizarea scriitoarei al cărei roman, precum și reprezentarea sa pe scena de la Icoanei sub bagheta Cătălinei Buzoianu, va rămâne în cel mai de preț patrimoniu personal de lecturi.

Cum „lumea-i cum este” și nu întotdeauna „ca dânsa suntem noi”, m-am gândit și la vreo bîrfă, la vreo „binevoitor” de care-i plină lumea de azi și n-am înțeles ce ar fi, însă, „public” aici. Cum mai aveam și alte treburi decât decriptez un fax, fie el și de la Gabriela Adameșteanu (mai bine mai reciteam o dată pagini din roman decât faxul!), am decis să reafirm cu tărie, în „Luceafărul” (nu știu cât o fi el de „public” în ochii autoarei **Dimineții pierdute**), că Gabriela Adameșteanu are certificat de traducător din franțuzește, că a tradus Maupassant și altele, că i-a intervievat pe Fogg și Etori, că a participat la simpozioane și conferințe francofone și, pe deasupra, că nu i-am negat niciodată aceste merite, dar nici nu mi se par mai importante decât acela de a fi scris romanul mai sus și mai des amintit. Și am mai decis ca măcar eu să întorc spatele, cât mai întotdeauna, acelei specii de mărunți delatori, realizați sau nu, oricum rămași orfani - sper - de „organe” și căutându-și, de aceea, întrebuițarea în varii direcții, însă, ca și înainte, mai mult cu istorii și afirmații inventate spre a fi pe vreun plac decât cu adevăruri. Ceea ce și fac, încheind aceste rânduri scrise cu enormă neplăcere.

Editori:

■ Uniunea Scriitorilor din România

■ Fundația Luceafărul
Cu sprijinul Fundației Soros
pentru o Societate Deschisă

Redacția: Laurențiu Ulici (director)

Marius Tupan (redactor-șef)

Ioan Es. Pop (secretar general de redacție)

Ion Cucu (fotoreporter)

Redacția și administrația:

Calea Victoriei nr. 133. București, sector 1,
telefon 659.67.60,

fax 312.96.93

Cont în lei: Banca Comercială Română, filiala
sector 1, Calea Victoriei nr. 155.

Număr de cont: 451030121163

Tehnoredactare computerizată:

FUNDAȚIA LUCEAFĂRUL

Tipar: SEMNE '94

Abonamentele se pot face la toate oficiile poștale din țară. Revista noastră este înscrisă în Catalogul publicațiilor la poziția 2048.

acolade

AMNEZII PARȚIALE

de MARIUS TUPAN

Bolile din viața socială se transmit, fără prea multă întârziere, și-n cea literară, ca și când ar exista un timp prielnic proliferării acestora. Destule persoane, exaltate sau numai cu amnezii parțiale, denunță neiertător traseele occidentale în care am fost plasați (sau ne-au plasat), raportându-le - uimitor! - la acelea din perioada dictatorială, care, cică, ar fi asigurat o mai mare stabilitate societății, în general, și breslei noastre scriitoricești, în special. Se ajunge chiar la concluzii amuzante de felul: atunci ne uneam pentru că aveam un inamic comun, comunismul; scriitorul deținea o mai mare conștiință artistică; responsabilitatea lui socială era mai pronunțată; sentimentul eternității îl vizita mai des. Dacă ne-am fi născut mâine (ca să fim și noi în ton cu paradoxurile), am fi tentați să credem așa ceva, numai că realitatea acelor ani nu ne îngăduie să o fetișizăm. Scriitorii au fost, sunt și vor fi orgolioși, ceea ce nu-i deloc rău, mereu în competiție cu congenerii dar și cu timpul, convinși, în actul lor de creație, că au dreptate, hotărâți să-și asigure veșnicia din timpul vieții. Pentru astea și multe altele, recurg la gesturi surprinzătoare, absurde uneori, și politicienii versați au știut întotdeauna să le exploateze slăbiciunile, să-i asmută pe unii contra altora, să întrețină un climat de tensiune între diverse grupări, căci, unite, acestea ar fi fost greu de temperat. Exemplele sunt numeroase, dar vom apela numai la câteva, lăsând plăcerea istoricilor literari să le stabilească mai bine. Disputele, conduse din umbră de profesioniști ai dezbinării, au fost

strategii comuniste și nu puțini condeieri au căzut în năvoadele întinse. Bătălia pentru impunerea realismului socialist n-a fost o ofensivă tocmai ușoară, dar, fiindcă s-au găsit destule cozi de topor (unele, persoane stimabile, care au descoperit ceva mai târziu capcanele și s-au retras la vreme!), autoritățile au triumfat, vremelnic, e adevărat. Se poate vorbi de o unitate a breslei scriitoricești în acele vremuri? Nicidecum. Dar nici mai târziu, când analiștii stabilesc un oarecare dezgheț. Plagiatul lui Eugen Barbu a fost un alt moment când scriitorii s-au înfruntat cu violență, creând un climat insuportabil uneori. Adulatorii și contestatarii plagiatorului doar lupte de stradă n-au dus. Un spectacol grotesc s-a ivit și-atunci când Edgar Papu a pus în circulație protocronismul. Nu s-au irosit doar multe cerneluri, ci și acuze, insinuări, lovituri sub centură, în fruntea disputelor (atunci ca și cu alte ocazii) fiind cei grupați în jurul fostei reviste **Luceafărul**, cu sprijinul **Săptămânii**, organul răsfățat al serviciilor secrete. Iată încă o dovadă că puterea aceluși timp intervenea eficient și metodic (!), pentru ca scriitorii să nu trăiască în solidaritate. De altfel, acest termen, în domeniul despre care vorbim, e o fată morgana. Nu-l dezavuăm dar nici nu-l preamărim, pentru că în juru-i s-au stărnit multe controverse, care nu-s tocmai nocive pentru creația propriuzisă. Într-o literatură normală, fenomenele imprevizibile fac parte din caloriile ei necesare.

PROSTIA NAȚIUNILOR

de CAIUS TRAIĂN DRAGOMIR

A m putea să ne întrebăm în chipul cel mai direct: dacă românii sunt atât de amatori de politică - dacă o practică sau, cel puțin, o comentează și dispută cu semnificativă îndârjire - dacă sunt pasionați de poezie și, în general, de literatură și scris, faptele acestea nu sunt cumva, în mult prea multe cazuri, rezultatul sentimentului unei generale prostii a „celorlalți”? Desigur, însă, un asemenea sentiment nu este în nici un fel o dovadă a inteligenței celui care îl resimte. Lucrurile se complică astfel, însă cu ușurință se poate constata că geniul care patronează intimitatea judecăților românești de valoare este de fapt nu Eminescu, așa cum încercăm a genera mai tot timpul, ci Ion Luca Caragiale. Constatând aceasta, aparent, demonstrația validității gândului de mai sus pare făcută. Dar și în acest caz complicațiile apar - vom vedea mai târziu cum.

Desigur, literatura, marea literatură se scrie pentru alte rațiuni, pasiuni și cauze profunde și totuși gândul la sentimentul de superioritate pe care satira, polemica sau chiar simpla critică, odată invadând ca un incendiu întreaga lume a experiențelor umane, îl relevă nu rareori, în foarte mari creatori, nu poți să nu te gândești la complexul de inferioritate al lui Alfred Adler - o inferioritate trăită și resimțită;

supracompensată apoi și proiectată fantasmatic sau obiectiv asupra aproapelui. Lucrurile pot merge chiar ceva mai departe: în psihiatria americană s-a dezvoltat în ultimele decenii ideea că sunt oameni care fac efortul cvasi-conștient, în mare parte subconștientizat totuși, de a-i înnebuni în sens propriu pe alții - de ce nu ar suferi agresiuni similare și culturi sau națiuni întregi? Noi suntem cei vinovați de tematica - până la urmă săracă - a operei lui Caragiale, sau el ne-a transformat (parțial, de altfel) într-o națiune caragialescă? Un lucru se poate spune sigur: în marea literatură a lumii există varianta scriitorului de geniu (precum și aceea a mai modestului literat) orientat spre textul general-satiric.

Până la urmă ce imagine a lumii lui ne aduce Gabriel Garcia Marquez, dacă nu aceea a unei universale prostii - prostie a eroilor, a sfinților, a escrocilor, a victimelor, a călăilor, a personajelor romantice, grotesci, autentice, manieriste, obiectiv-realiste ori fantastice? Dacă prostia este un mod de a te afla dincolo - sau altundeva - în raport cu subiectul propus discret sau impus violent de curgerea determinărilor (sau mașinațiilor lumii) - tot același lucru este și inteligența (de unde mereu constanța și mereu nepuizabila lor apropiere); atât doar că în prostie descentrarea ta alimentează

și întreține centrarea celorlalți, acolo unde vor să se afle, în timp ce descentrarea inteligenței pe care o manifesti inversează raporturile, aducându-l pe celălalt („agresorul”) într-o descentrare încă mai gravă, decompensată - tu fiind cel care devii noul centru într-o lume ce poate fi glorioasă ori tragică. Nimic din această a doua variantă, cea fericită, a delocalizării spiritului, la Marquez - dimpotrivă. La scriitori atât de diferiți, precum Stendhal sau Dostoievski, cel care câștigă sau pierde partida rămâne invariabil o ființă superior senzitivă și, cel mai adesea, superior reflexivă.

Interesantă - poate cea mai interesantă - este imaginea acestei prostii a națiunilor la William Faulkner. Lumea lui Faulkner este una în care ființa umană se naște, trăiește și piere, invariabil sub ceea ce tocmai trebuie să fie nivelul, orizontul și aureola sa. Ceva o împinge inexorabil spre o zonă de pierdere; acest ceva poartă, obișnuit, numele de prostie.

Ce este acest lucru - orgoliu, poate? Caragiale ar fi prototipul celui care alimentează cu propria exagerare o judecată despre sine pe care aparent îl însuși o lansează asupra națiunii sale, dacă nu ar fi produs texte precum „1907” sau „În nirvana”. William Faulkner este ființa unei infinite tandreți - pentru el, omul poate fi oricât de decăzut sau de nobil: și unul și celălalt poartă în el - în chip socratic - un suflet nemuritor, deci o parte constitutivă, eventuală, a Divinității. Gabriel Garcia Marquez se vede pe sine ca participant la greșeala națiunii sale, care nu poate fi decât în felul în care este.

Pentru cel credincios, prostia este așa cum o spune Pavel și o reia Erasmus abandon al acestei lumi și așezare în rândurile sale, „săraci cu duhul”, deci în mâinile lui Isus. „Prostia” națiunilor nu poate fi - ca universalitate existențială - decât tot refuz; evident, refuz al istoriei, al unei istorii exacte și inacceptabile.

minimax

INCERTITURDINI

de ȘERBAN LANESCU

«Scandal în coaliția guvernamentală». Acest titlu din Ziua de miercuri 2 iulie a.c. ar putea fi considerat, cred, semnificativul perioadei ce va să vină, deoarece concubinajul politic al CDR cu PD-ul a depășit faza scârțâitului, auzindu-se scrâșnete stridente de angrenaj gripat. Defecțiunea purtătoare de cuvânt de la Externe (care, printre altele, confirmă ideea că, niciodată, nimic nu este tocmai întâmplător) s-a corelat exploziv cu intransigența onestității d-lui Valerian Stan, șeful Departamentului de Control al Guvernului, așa încât întrebarea ce se conturează apăsător acum este nu **dacă**, ci **când** se va produce ruperea pisicii. **Îndată după „Madrid”** este un răspuns tentant, însă mai trebuie ținut cont și de «Căldură mare!». Deocamdată, ce ar fi de adăugat la pasivul pomenitului concubinaj, ca o certitudine, este că el a relativizat recuperarea valorilor de care depinde strict însănoșirea organismului social: **adevărul și dreptatea**.

Cumva simetric, nici Opoziția n-a fost ferită de dihonie, iar odată cu bălăcăreala premergătoare și din chiar timpul conferinței naționale a PDSR, la stânga, spectrul politic s-a modificat spectaculos în două privințe. Pe de o parte, printr-o „reconciliere istorică” la vârf - C. V. Tudor iertându-l pe Ion Ilici Iliescu - adepții comunismului „naționalist” și-au

regăsit protagoniștii și cadența. Rămâne de văzut cu mult interes ce tactică se va adopta, întrucât (dacă e să dai crezare rezultatelor investigației sociologice) ponderea socială a celor (pre)dispuși să joace rolul de „mineri” nu permite nicaiva mișcări de masă după rețetar bolșevic, geaba sunt ele cobite ori dorite de câțiva gazetari năimiți sau năuci. De partea cealaltă, «Alianța pentru România» care crește vertiginos, ca Făt-Frumos, și pe față și pe dos. Sau precum în vorba cea din popor, «A fost bici, a fost biciușcă și nici nu știam că-i pușcă». Dar, important, mult mai important decât, pasămite, disputa ideologică, ori cât privește „viața internă de partid”, mult mai important este deci că recenta schismă din PDSR are drept corespondență undeva în spate, dar nu prea departe, compartimentarea pe **interne și externe** a fostei Securități. Cum se cunoaște prea bine doar, „băieții” de la **externe** erau ceva mai șlefuiți, dresați să se îmbrace, să se miște și să vorbească mai altcumva, dresură la care, inerent, s-a mai adăugat și pulbera de Occident ce li s-a depus pe aripi. A presupune însă că asemenea aparențe meleșcane sunt îngemănate cu o reală/autentică opțiune democratică dovedește fie naivitate, fie ipostazierea speranței, atunci când nu este vorba de pură și simplă diversiune. Cu atât mai mult cu cât invocarea la

plezneală a considerentelor morale drept una din principalele cauze ale dezertării, amintește frapant de «Cine zice, ăla e!». Apropo de moralitatea politică a „celor 5” (pentru stilul... exotic al d-lui M. Vintilă, bietul!, nimeni nu manifestă interes, așa încât nu intră la socoteală), orice s-ar spune, *papașa* are-n felu' lui oarece dreptate. Dreptatea păcăliciu-lui păcălit. Și de tovarăși, și de istorie.

În fine, și așa se ajunge înapoi la coaliția guvernamentală, după ruperea pisicii, întâlnirea PD-Roman cu «Alianța pentru România» se anunță ca fiind nu doar posibilă, ci chiar foarte probabilă. Argumentele susținătoare ale actualizării unei astfel de proiecții pot fi ușor găsite atât în trecutul de dinainte de dec. '89, cât și ulterior, în perioada feseniștă. Adăugând PS-ul lui Mohora, PUNR-ul curățat acum de cei doi comici furioși și PUR-ul lui Dan Voiculescu (cu tot cu Jurnalul Național și Antena 1) - iată mult invocata stângă, chipurile modernă și europeană. Or, dacă în aceste condiții CDR (în speță PNT-cd) va ceda la presiunile, adică la șantajul PD, nu va face decât să amâne deznădămintul și este puțin probabil ca timpul să fie un aliat, datorită consecințelor sociale ale reformei economice. Ar rămâne atunci soluția apucării taurului de coarne. Începând cu „misterele” din dec. '89... Că e ușor de zis stând pe margine, nici vorbă! Totuși, s-ar prea putea să fie singura soluție pragmatică.

Deși opozantă și anti-comunistă înverșunată, fermecătoarea G. Lazăr (în privacy vorbind precum chivuțele) a fost una din cele mai constante și fervente susținătoare ale lui Stolojan, „slăbiciune” care, iată, n-a fost, probabil, o chestiune... de suflet.

CÂINELE DE PAZĂ

de EUGENIA TUDOR ANTON

Acum foarte mulți ani, am avut un vis ciudat. Trei câini mari, ciobănești, roșcați îmi aținură calea. Și calea se înfundă. Pe unde să scap? Deodată, unul dintre cei trei începu a vorbi: „Degeaba, îmi zicea, n-ai unde să te duci!” Și mi-a sărit în spate. Nu mă mușca, dar stătea cu labele pe umerii mei și-i simțeam răsuflarea urât mirositoare și labele înfipite în umerii mei... M-am trezit speriată. Cu timpul am uitat de vis și de spaimă.

Este un an am văzut, însă, într-o expoziție, un tablou bizar: la o masă stătea un bătrân, iar în spatele lui un câine, având cap de femeie, se sprijinea cu labele de umerii moșneagului. Tabloul se intitula: **Câinele de pază**. Mi-am amintit de visul meu și m-am gândit că tabloul din expoziție era simbolic, asemeni visului: nu numai bătrânul din tablou avea în spate un câine de pază, ci fiecare dintre noi, artiștii, mai ales scriitorii, aveam câte un asemenea „păzitor”. Mereu la pândă, mereu treaz...

Critica literară a fost modul de exprimare cel mai cenzurat cu putință! Primul meu volum de articole critice n-ar fi apărut, dacă n-aș fi avut sprijinul lui Marin Preda. Un „cotei de pază” făcuse referat de respingere...

„Câinele de pază” al cenzurii te împingea în conformismul cel mai vinovat, în arbitrar, mai ales când criticul ducea lipsă de... GUST. Trebuia să te supui...

Orice încercare de polemică îmi era, în redacția Vieții Românești, interzisă. Chiar dacă **Săptămâna** mă ataca! (Prin evlaviosul predicator de azi, Dan Ciachir!) Eram povățuită să fiu cuminte și „principlă”. Exprimarea eufemistică nu ajuta la nimic...

Detest critica de cafea, critica după ureche sau critica „dirijată”, așa cum a fost, ani în șir, de către doi critici, nu spun ce persoane însemnate... Ei nu au încurajat spiritul critic, ci „au îndrumat”. E drept, unul dintre ei a descoperit și talente adevărate, dar a căutat să impună și altele, de carton, de mucava...

Îl contraziceam pe colegul meu de redacție, Lucian Raicu, spunându-i că **Lența** sau **Derbedeii** nu vor rezista timpului. Și așa s-a întâmplat!

Cel mai mare prejudiciu adus literaturii de aceștia doi, - „câini de pază” având în spatele lor alții - a fost **prejudicata critică** izvorâtă uneori din cecitate, alteori din ranchiună - transmisă intactă, drept moștenire, generației care le-a urmat. Și alți doi mari, ba poate mai mulți, și-au exersat, la rândul lor, dictatura, tămâind pe cine li se recomanda, marginalizând pe cine nu merita! Ba, vorba lui Paul Goma, îi determinau și pe cei de la Șopârlița să rostească aceleași aprecieri...

Dar efectele malefice ale „câinelui de pază” le-am resimțit când am publicat romanele **Prețul singurătății** (1981) și **Vară vrăjmașă** (1985).

N-am putut pricepe niciodată cum antipatia față de persoana fizică a unui scriitor sau artist a avut un rol preponderant în judecata de valoare a unor. E inadmisibil! Neputința de a te desprinde de imaginea omului-antipatic sau, poate, chiar urât (având coșuri sau nasul prea mare) atunci când judeci și evaluezi **opera** lui - mi se pare expresia unui subiectivism anapoda, un fel de fanatism **sui-generis** care duce la ruinarea **autorității** criticului. Îmi amintesc cum un critic, redactor-șef la „Gazeta literară”, „câinele de pază” care se avea în spate tot pe sine, fiind și la

secția CC a PCR, dar mai era un altul, în spatele lui, Leonte Răutu, ei bine, acest simpatic (altminteri) critic mare, nu vroia cu nici un chip să-l publice pe un colaborator. „Ce-ai domnule, cu el, scrie bine!” i se spunea. „Nu pot să-l sufăr, fiindcă e urât!” Iată un soi de judecată critică pe care n-o pricep!

Cunosc un critic literar care nu poate să-mi ierte că l-am cunoscut pe vremea când era debutant și că am asistat la bălbâirea lui, la timorarea lui în fața unui mare activist-scriitor pe care l-a lăudat.

Oglinda criticii contemporane este uneori atât de deformatoare, încât uită că menirea criticii adevărate nu este... plata unor „polițe”, ci încercarea de a descoperi și aprecia la justa lor valoare - **valori**.

Pentru mine romanul însemna un fel de eliberare din strânsoarea cenzurii. O mai liberă (pe cât se putea) exprimare a ideilor și opiniilor despre lumea în care trăiam. **Caruselul** reprezintă critica din interior a clasei suprapuse, îmburghezirea activiștilor de partid. Am avut norocul, nesperatul noroc de a avea redactor de carte pe Georgeta Dimisianu, cea mai plină de cutezanță și bătaioasă redactoră din sistemul editorial (era în 1973). Romanul a apărut aproape fără omisiuni. Pe ici, pe colo, câte o expresie mai „tare”. Cu **Prețul singurătății** (1981) n-a mai fost așa de ușor. „Câinele de pază” era supărat, întărit. Fiindcă într-o ședință (a treia) convocată pentru alegerea în CC al PCR a lui Nicolae Dragoș, m-am opus și nu m-am lăsat intimidată de conducătorul ședinței, tovul Gh. Pană. Tovul a vrut să mă spulbere ca pe o pană... M-a întrerupt, a dat cuvântul unora ca Tutungiu, Valentin Silvestru și altora; se ridicau, vorbeau și ridicau în slăvi pe... „candidat”. Mi-am continuat vorbirea și am zis: „Nu”. Dar am început să simt pe pielea mea efectul aceluși „nu”. Pentru **Prețul singurătății** nu se găsea hârtie. Apoi, după ce cartea a apărut, aflu, întâmplător, de la niște prieteni că a trebuit să fie citită și să se facă referat dacă să i se dea drumul pe piață au ba! Am avut norocul că a plăcut cartea! Dar gluma s-a îngroșat când romanul **Prețul singurătății** a fost propus pentru premiul Uniunii Scriitorilor. S-au opus deciziei juriului patru scriitori care erau în comitetul nu știu cum se mai numea... Președinte al juriului era domnul profesor M. Zăciu și, citindu-i **JURNALUL** am fost mirată că acel șir de ședințe (care au ținut cam vreo săptămână) în care s-a bătut (și el și ceilalți) pentru premiera romanului meu și al lui Virgil Duda, n-a menționat nicăieri această mică bătălie, fiindcă știu cum s-au luptat ca să premieze aceste două romane.

Așadar „câinele de pază” a vegheat! Și, dacă n-a putut să muște atunci, membrii aceluși juriu dând dovadă de demnitate și fermitate, a mușcat mai târziu, adică în 1985, când doamna Georgeta Dimisianu fusese obligată să plece de la Cartea Românească, și n-am mai avut-o redactoră!

A trebuit să cam renunț la unii colți ai următorului meu roman, să tund și să plivesc, nu numai cuvinte... „Câinele de pază” era prezent. Iar după apariția cărții **Vară vrăjmașă** (1985) s-a lăsat, așa, din senin, o mare ciudată **TĂCERE**.

Domnul Nicu Steinhardt (fie-i amintirea vie), care scrisese o recenzie despre acest roman al meu, nu putuse s-o publice nicăieri! În nici o revistă din Cluj, București sau Iași. A apărut abia în volumul postum **Monologul polifonic**.

Mă obsedează gândul că pe undeva, nu știu pe unde, au rămas încă niște „câini de pază” care ne suflă în ceafă, stând pe umerii noștri. Se știe doar că aproape fiecare dintre noi a avut câte un asemenea... „câine de pază”. Pe unii îi bănuiam, și realitatea de după 1989 ne-a arătat că aveam dreptate. Numai că, între timp, unii dintre ei s-au îmbogățit cu ajutorul securității și au devenit chiar editori.

Unii, foști în slujba Securității, apăsați probabil de vinovății multiple, dar și paranoici fire, o iau înainte și calomniază prin tipărirea așa-zise cărți de scandal. Scrise într-un limbaj de mahala murdară, noroioasă, înjosesc calitatea de scriitor, aruncând lături și dejecții scârboase asupra vieții noastre literare, atâta câtă a mai rămas. „Câinii de pază” ies în față și latră, umplu de bale murdare persoane respectabile dintre scriitorii. Numai că unii dintre ei, vai, duhnesc prea tare a alcool și a hazna!

Alții, așa-ziși din „diasporă”, s-au întors ca să-și publice șchioapele scrieri, dându-se drept „dizidenți”. Nu mică mi-a fost mirarea să văd, la recentul **Târg internațional de carte** pe raftul unei edituri respectabile, (care publică foarte puțini scriitori români contemporani), să văd, pe raft, o carte a unui asemenea pretins „dizident” ce se plimba nestingherit și destul de des prin toată Europa, pe vremea lui Ceaușescu. Atunci când nu se ieșea din țară cu una, cu două... Și măcar dacă ar avea talent! Dar n-are nevoie, deocamdată, de așa ceva! El făcea parte din haita de „câini de pază” și asta îi ajungea să ajunge încă.

Ceva despre munca de editor.

N-aș sfătui pe nimeni s-o facă, dacă n-ar găsi altceva de făcut... și dacă ar fi sigur că o să trăiască cel puțin vreo nouăzeci de ani. Munca aceasta îți răpește foarte mult timp, e prost plătită și îți mărește rapid și ireversibil dioptriile. Nu pot spune că nu mi-a procurat reale satisfacții intelectuale reeditarea unor scrieri ale Hortensiei Papadat-Bengescu.

Am înaintat cu greu în misterioasa creație excepțională a acestei Doamne care a exprimat cele mai îndrăznețe adevăruri despre om, despre boală și despre moarte, cu eleganță și cu asprime.

Dar și aici erau... „Câini de pază”. **Balaurul** s-a reeditat anevoie, iar din **Desemnurile tragice** a fost extirpat cuvântul „bolșevic”. Croșete și eliminări de pasaje s-au operat și în splendida bucată **Scafandria** în care cineva povestește cum fuseseră găsiți înecați ofițeri din armata țaristă de către bolșevici. Aceștia le atârâneră de picioare înecaților pietroaie grele pentru a-i menține în picioare... o armată de înecați în picioare... un spectacol de **grand-Guignol**. Cum era să nu fie scos un asemenea pasaj? Care arăta până unde mergea plăcerea cruzimii bolșevice? „Câinele de pază” veghea și în spatele marei scriitoare. Labele lui necruțătoare o apăsău și dincolo de mormânt... Și nu numai pe ea.

Eroul lui Peter Schlemihl își pierduse umbra. Noi, aici, în anii totalitarismului aveam nu numai o Umbră, ci chiar mai multe... Mult mai multe!

COMEDIA IEROGLIFICĂ

de IOAN STANOMIR

Prin tematică și umoare, Paolo și Francesca și al treisprezecelea apostol e un roman al epocii postrevoluționare; ca și în economie sau viața socială, postcomunismul românesc (un termen eufemistic pentru a masca mai banalul tranziție) are și în literatură o marcă. Pudibonderiei și victorianismului ceaușist le corespund o tardivă emancipare, cantonată ca de obicei la nivelul materiei verbale și aproape absentă în cel al concretului.

Vechile obsesii naționale, prezente de altfel în deceniile de aur sub o formă sau alta, au ieșit la suprafață marcând adesele subconștientul colectiv. Conduitele individuale ca și corpul social poartă stigmatul marii trănăneli și un întreg cortegiu de teme obsesive sunt detectabile în jurnalistică ca și într-o anumită parte a literaturii: romanul lui D. R. Popescu ilustrează strălucit, prin calități, dar mai ales prin carențe, această dificilă reinscriere a romancierului postdecembrist în istorie, istorie care nu e decât biografie - o biografie care, în contra lui Saint Proust, e mai mult decât eveniment, e însăși literatura. De aici și tentația de a proiecta meandrele destinului individual pe fundalul secolului ce stă să se sfârșească.

D. R. Popescu optează pentru o formă necanonică a romanului, oscilând între violența pamfletului și digresivitatea eseului, ambele modalități vizând a descifra misterul universului ficțional. Printre referințele livrești, trimiterile la Caragiale se află în prim plan, confirmând ceea ce devenise deja o regulă: mai mult decât Shakespeare sau Eminescu, Caragiale este contemporanul nostru a cărui sensibilitate și privire ne definesc și recompun identitatea de tranziție. Pe urmele lui nenea Iancu am putea să alegem motto definitoriu pentru ultima creație (pseudo)romanică a lui D. R. Popescu: celebra confesiune din „Grand Hotel Victoria Română” - simț enorm și vâz monstruos.

Textul lui D. R. Popescu „suferă” de acest rău fundamental, care este până la un punct și virtutea cardinală a scriiturii românești: exagerarea până la grotesc a realului, convertirea cotidianului în carnavalesc și dispariția progresivă a distincțiilor de regn, contopirea umanului cu animalicul, fuziunea organicului cu anorganicul. Răspunzând morfologic insuficienței ontologice a lumii în tranziție, autorul populează scena narațiunii cu ființe amfibii, aparținând clasei monstruoase a demonilor meschini (reluând titlul operei lui Feodor Sologub).

Prin ochelarii măritori ai lui Caragiale se strecoară duhul lui Arghezi și pana lui Ensor, uniți sub semnul viziunii carnavalesce. Actualitatea lui Caragiale și posteritatea sa literară poate că derivă și din această conștiință acută a arlechinadei, a comediei bufă ce antrenează o redefinire în cheie grotescă a imaginii lumii ca teatru. Ataraxia eminesciană din *Glossa* a lăsat locul unei exaltări histrionice fără altă conștiință decât cea a deplinei inutilități. Rolurile se pot schimba, partitura însăși o permite de vreme ce însuși naratorul definește în următorii termeni decameronici ecuația dramatică: „Genialul Boccaccio a inventat o reprezentare perpetuă (în roman, desigur) un soi de comedie destul de liberă hm!... în care actanții... Mă rog, comedia în care spectatorii sunt în același timp actori și viceversa, ha ha” (pag. 164).

Carnavalescul acestei lumi - în care

aparențele trimit actorii narațiunii în zona arlechinadei, însuși naratorul portretizându-se în maniera lui Ensor din „Intrarea lui Christ în Bruxelles”, ca protagonist de comedie bufă - e dublat de cultul măștii și al nedeterminării, definitorii pentru o estetică a ambiguității: granițele

dintre bine și rău se estompează, adevăratul chip devine impenetrabil în spatele măștii pe care destinul și propria opțiune existențială au transformat-o într-o a doua natură. Reluând o modalitate narativă prezentă în ciclul românesc centrat în jurul anchetelor lui Dunăriștii, scriitorul inserează o tramă polițistă, consistând într-o anchetă fragmentată de lungi excursuri eseistice și digresiuni ce poartă marca unui senzaționalism uneori prea puțin temperat, anchetă ce se integrează, prin explorarea seriei de fapte criminale ce culminează cu sordidul asasinat al celor doi tineri amintind de cuplul dantesc, în analiza mecanismului reglând existența echivocei comunități din jurul Dealului Frâsinetului. Lumea ficțională supusă lentilelor măritoare și deformante ale actorilor din text se situează, ca și Isariakul lui Ion Barbu, la mijloc de rău și bun, animată fiind de multiplicitatea identităților, vivacitatea morbidă a jocului carnavalesc și de sordidul decorului.

Intertextul „romanului” lui D. R. Popescu este un amalgam de referințe și ecouri livrești, integrând pe Arghezi, Dante și Cantemir. Prin stranieitatea onomastică personajelor ca și prin tratarea mitologică a cotidianului istoric, cotidian ce se metamorfozează într-un eșafodaj ludic dominat de jocul oglinzilor, textul lui D. R. Popescu poate fi integrat unei serii stilistice având drept punct de pornire „Istoria Ieroglifică”. Ceea ce lipsește ca adâncime și esoterism este compensat prin vituperare și exagerare pasională - ca și Cantemir, contemporanul nostru posedă în cel mai înalt grad abilitatea de a deghiza și de a se deghiza. Biografemele sufocă textul iar discursul narativ abundă în recriminări și disculpări. Finalitatea (mascată în spatele imensei scene a materialului verbal) nu e radical diferită de cea a textului cantemirian. Ca și acesta, D. R. Popescu ar fi putut să adauge, în afara prefeței și postfeței o cheie a personajelor, între care ar fi putut figura autorul însuși. În cazul său, ieroglificele sunt dublate de persistența metaforelor teatrale.

Structural, acestui tip de demers îi corespunde o arhitectură barocă, punctată de pulsiuni polemice și portrete himerice, deviind de la canoanele realismului. Lecția lui Arghezi se

confundă cu apetitul cantemirian pentru ambiguitate și contopiri monstruoase: „Nasul coroiat, scurt, negru ca de vultur cioară. Buzele fragede, rozalii, feminine în culori, late, parcă ațoase, ca formă, ca un rât de vier. Umerii, ca de uriaș, șoldurile aproape inexistente, de păreau un soi de cimpanzeu căruia chiar acum i s-a rupt coada (și a rămas atârnată de o creangă) iar el a căzut din copaciu în cap. Fruntea, teșită” (pag. 138). Întreg spațiul ficțional e întrevăzut prin acest sistem de lentile proiectând realul în fantastic grotesc, fără ca bestiariul conceput să fie lipsit de o umbră de mister, evocând maniera stilistică neortodoxă a „romancierului Arghezi” din „Cimitirul Buna Vestire”.

Traseul (inițiativ) al eroului narator este oglindit în ceea ce am putea numi romanul erotic. Dar dacă există un traseu inițiativ, finalitatea sa nu e aceea clasică a iluminării și echilibrului - inconsistent axiologic și ontologic nedeterminat, Mircea Zero Kopros (având nu întâmplător vârsta fatidică a lui Dante la începutul traseului său infernal) e angajat într-o inițiere negativă a cărei dimensiune erotică posedă o semnificație aparte, erosul fiind cel care în parcursul dantesc asigură finalmente redempțiunea. Aici, erosul e unul pulsionar, coborând în bolgia instinctelor, străin de orice vocație mântuitoare. Salvarea prin iubire apare aproape imposibilă într-un univers desacralizat, corupt de sordidul ilustrat tocmai în relația echivocă a naratorului cu grațiile degradate gravitând în jurul său: Anuța Romcereal, Valeria Argăseală și doamna F. Kallo Mitu. Doar Francesca se salvează parțial, apărând măcar în câteva episoade străină de dominantă grotescă a erosului românesc. Persistă în discursul narativ o ambiguitate în definirea erotică oscilând între sordid și tragic, între puritatea dragostei și recăderea în atracția fiziologică epurată de transcendent, de unde și multitudinea de inserții în text a fragmentelor din povestirea prea puțin pudibondă a lui Ion Creangă „Povestea poveștilor”. Se poate intui în ordonarea întregului discurs epic, inclusiv în dimensiunea de roman erotic, un anume principiu coagulant, susținând, dincolo de prolixități și digresiuni, monologul eroului narator: e vorba mai degrabă de un cult al dezechilibrului și paroxismului verbal căutând a urma cât mai fidel acea „religie a urâtului”, teoretizată în postfața romanului.

În fapt coexistă în cadrul aceleiași structuri românești mai multe „romane”: alături de cel al erosului se poate vorbi de unul „social” - deși termenul e mai degrabă lipsit de acuratețe, căci aceleași oglinzi deformante reglează imaginile parvenind din „realitatea tranziției”. Cu mult mai important - și prin aceasta romanul de față reia teme „clasice” cu care D. R. Popescu își obișnuise lectorii și criticii - pare a fi compartimentul epic centrat pe o veritabilă dezbateră asupra statutului ontologic al eului într-o lume dominată de scenografia carnavalului grotesc. Aventura eroului narator e în definitiv un ecou al peregrinărilor dantești dar soarta îl condamnă la eșec, refuzându-i salvarea printr-o nouă Beatrice - eroul rămâne cantonat într-o bolgie a hibridului, marionetă descompusă redusă la o emisie verbală incoerentă. Glosele eseistice finale a postfeței asupra „sentimentului beckettian al ființei” îi corespunde o reflecție a naratorului: „Vară și fum, zgomot și furie, un căscat al lui Dumnezeu e tot acest bălci în care după ce Mântuitorul și-a dus în spinare crucea nu s-a schimbat absolut nimic” (pag. 386). Meditația naratorului nu e altceva decât o interogație asupra rațiunilor de a fi într-o lume părăsită de creator, ce și-a pierdut sacralitatea. Din această perspectivă romancierul rămâne fidel mai vechii sale poetici: stilisticul baroc e dublat de gânditor, erosul se intersectează cu crima, vinovăția pare a fi păcatul original maculând universul - și nu pare accidentală referirea la Faulkner, după cum prin galeria tipologică aleasă și tentația eseului, textul se poate apropia de epicul lui Nicolae Breban.

ioan Țepelea

tur-retur în cercul prea strâmt

1.
 în hăul propriei rătăcirii și dorinți
 e adunat întunericul și dispus în fel de fel de
 redute
 până la sufletul satului obosit de sub șina de
 care
 unde lacrima blândă a mamei poate ajunge la
 tata

trăim sub teama ce-o poartă în gură o
 rândunică apoi
 o barcă de frunze mirosul sfios de iarbă uscată
 prin care suflă un vânt primenit la cimitir peste
 deal
 de o dulce sclipire de coasă de șiretenia
 sângelui
 răsucit pe sub vatră..

fratele mijlociu a trecut întâmplător într-o carte
 fratele mare ascunde la streășină în fiecare an
 câte o taină
 la beznea pe vale drumul e-ntors cu capul în
 jos/t. s. eliot
 mă mai așteaptă la școală
 un înger cu flaut strigă de pe biserica cea
 bătrână
 căutând zarea cu o lumină din ce în ce mai
 abstractă

totul exaltă aici nicăieriul nici nu lipsește
 pe dealul crucii se plimbă agale spaimele sure
 semnele care salvează (?)

pentru încă o mie de ani lipind calendare
 cu de la sine putere se varsă memoria pe
 pajiștea verde
 miri și mirese calcă atent/se amuză conspiră-n
 lumina cerească

din propria răsufare

până la urmă nici nu poți să adormi ca pe
 vremuri
 și te-apucă o suferință cumplită

2.
 profesorul pe vremea aceea era tânăr și-abia
 intrat în celebritate
 într-o toamnă-iarnă cu aura-ncinsă ea doamna
 mea prea ascuțită
 și prea valoric trecută strecurată prin brațe se
 autointeroga în bibliotecă
 avea orgasmul memoriei cu un centimetru mai
 sus de normalitate
 și totuși prin forța livrescă juca roluri celebre..

astăzi unde mai pui scurgerea amintirilor
 derizorii răsucea

tămăduită cu carne/doar aforismele cele
 binecuvântate de aripa ierbii
 doar introspecția hulpavă ce selectează în
 cotețul cu pricini
 o utopie întreagă poți vedea însă cum persistă
 și cum dospește

ei bine m-am săturat de miresme de pălăria ce-
 ascunde palpăirile nopții
 și nu-i nimic pe de-a-ntregul pierdut/deși
 masturbarea spirituală continuă
 în cercul ticsit de penumbre

și iarăși și iarăși și iarăși mă-ntreb
 cu prețiozitatea celui neîncăput în rama
 oglinzii
 mai pot nădăjdui la albastrul concretului (?)
 la oasele zilei coborâte în riduri (?)
 peste geneză întinse aceleași hățișuri
 aceleași copite aceleași edenuri și-aceleași
 priviri
 jocul ereditar zeul-cuvânt care ne scapă și
 culminează
 în fruct..

3.
 păpușile somnului traversând taine din
 sertarul-altar
 îmi vuiesc în urechi îmi încearcă privirea
 închisă
 dar știu acuma că pe dealul cel mare din față
 stă urcat de zâmbetul nopții însuși miron
 kiropol
 de-acolo se ceartă și se împacă numai sfântul
 ilie
 cu mine-un fel de complicitate trasă pe roată..

zilele se măsoară în melci pe peretele defunct
 al istoriei literare
 înafara timpului într-o temelie a vocii din
 lespede rece
 nu dispersările lacome studiate-n oglindă
 nu naufragiul în parabole arse
 poartă în spate șarpele babilonului

pe covorul rotund se înșiruie pete și urme
 întoarse
 de pe lumea cealaltă/o amiază neagră de-atâta
 rost-fără rost
 de leșia carnală a doamnei îmbătrânită la buza
 superioară
 tocmai când a apucat să se-ascundă la mijloc
 de-o parte de alta în nuca cu sămbure mort
 la marginea minunii o minune a adunat numai
 potcoave
 a răstignit vitralii a pus s-adune lacrimi a vrăjit
 ulciorul..

păpușile somnului trăiesc încă
 abandonându-se doar cărnii înflorite în carte

pe dealul cel mare din față..

4.
 la cour d'honneur coborâse soarele în pahare
 și aștepta liniștită ivirea cuvintelor cu fericirea
 lor disperată
 le château de lascours mișuna de sclipiri și
 chiar eu
 mă declarasem demn să privesc prin inima
 unei patrii străine
 duminica evenimentială și păsări de casă cu
 aripile lustruite
 pe lac jupuind lumina până-n adâncul cu nori
 pasageri

unde îngerii timizi umplu sălile cerului când
 ceva imposibil
 stăruie-n noi..
 se însuflețise absența cu o memorie tremurată
 în mâini
 de lăuntru ființei de sacramentalele vise
 acum revenit prin țara lui marco acasă duhuri
 și duhuri
 mă înconjoară mă agasează mă blestemă și știu
 că mult timp
 n-o să mă uite

dar eu refuz blana de rămă și cartea-raport și
 ce bine-i că azi
 nu e mâine că ieri a dispărut în crăpătura din
 față
 cu șoapte cu tot
 numai că tare aș fi vrut „să pot prinde ziua
 visul stăpân
 și cu toate erezile moarte”

5.
 pufăie în zadar (loco)motivele familiei noastre
 un fum răbdător aproape pietrificat iezeit
 copil de nădejde încearcă să suie în vânt
 până va răsări totuși firul de grâu
 a câta faianță ne mai desparte
 de remușcări de fragmente din eterna poveste
 de lupul ascuns după ușă..

pielea mi-e acum și mai seacă și neagră ca
 marmura
 neagră de ochii câinelui înghesuit în cuvânt
 de garnitura trenului anunțând sfârșitul de
 secol
 tunelul mirosul la geamul deschis mațele
 anotimpului
 chiorăind pe aproape și pe departe ne
 înconjoară

o lună plină cu colții de gheață flămânzi
 aceeași nădejde ni se urcă în cărcă
 și-aceeași plăcere-cătea ne destramă!

CUM VORBESC ACTELE

de ALEXANDRU GEORGE

Neconținut, amatorii de precizie din câmpul cercetării literare se întorc la data de naștere a unui scriitor sau a altuia, încearcă să stabilească precis evenimentul, ceea ce desigur că e lăudabil deși sub specie estetică se poate întâmpla să nu aibă nici o importanță. Când s-a născut exact cutare geniu, când a intrat la școală, când s-a însurat dar și (uneori) când a scris prima lui încercare pe hârtie sunt fapte de interes prea omenesc, dar uneori fără absolut nici o relevanță. Biografia artistului se edifică pe aceea a omului: uneori o contrazice, alteori nu o repetă nici cât umbra pe o ființă vie. Și totuși... Amatorii de detectivisme se zbat în tot felul de investigații nu doar pentru gloria succesului propriu.

Să ne gândim la data nașterii lui Eminescu pe care doi ani și-o reven-dică: ori decembrie 1849, ori ianuarie 1850. (Chestiunea mă urmărește chiar și pe mine de mult: pe când eram copil s-au scos niște prea frumoase timbre omagiale, cum s-a făcut și cu Ion Creangă al cărui „centenar” cădea prin preajmă; ambele date au fost chiar atunci contestate, fapt asupra căruia m-a informat chiar un profesor al meu de limba română, și am crezut atunci că Poșta Română va retrage din circulație respectivele timbre înlocuindu-le cu unele care să fi purtat data stabilită științific. Ei bine, în acest caz „seria veche” ar fi sporit mult în valoare, ceea ce eu am așteptat atunci, fără a mă vedea confirmat în speranțe). Problema a fost ridicată recent și răsdiscutată, deși mie mi se pare ca versiunea Decembrie 1849 să fie cea mai plauzibilă, nu mă voi apuca s-o discut aici; vreau numai să fac niște precizări asupra valorii unor documente crezute irecuzabile, fapt cu importante consecințe în precizarea nașterii multor oameni celebri, scriitori sau nu.

O dispoziție care avea curs în epocă și a devenit din ce în ce mai severă cu trecerea timpului, poate găsindu-și de aceea mai des respectarea, era aceea ca tatăl (dar numai în caz că exista) să declare noul născut în decurs de douăzeci și patru de ore; or, de cele mai multe ori, fericitul părinte încălca această regulă nescrisă, fapt pentru care nu i se tăia desigur capul, dar era considerată o neglijență culpabilă pe care cel în cauză căuta s-o evite, declarând că pruncul s-a născut câteva zile mai târziu. (Nu mai pun la socoteală situația că genitorii, născându-i-se un băiat, se ducea la un chef să serbeze „evenimentul”, ceea ce dura mai multe zile). În cazul căminarului Eminovici, nu marea bucurie pare că l-a reținut la Ipotești unde s-a născut genialul său fiu, ci pur și simplu felurite treburi, dar mai ales vremea urâtă de afară care va fi împiedicat deplasarea la Botoșani. „Declarația” nu era urgentată în astfel de cazuri decât atunci când pruncul se dovedea extrem de plâpând, cu perspective de a nu supraviețui.

Actele nu „vorbește” totdeauna cu exactitate, uneori întocmai ele îl pot induce în eroare pe cel interesat, care nu este neapărat un cercetător ulterior, ci chiar beneficiarul certificatului însuși. În fond ce știe orice om obișnuit despre nașterea sa? În primul rând ceea ce-i spun cei care au asistat la ea ori s-au aflat pe aproape, părinții desigur, dar nu totdeauna aceștia, căci ei pot avea unele interese de a

ascunde unele amănunte sau a le modifica. (Cazul lui Arghezi este deosebit de interesant, deoarece ziua nașterii lui cădea la o dată memorabilă, 21 mai, ziua sfinților Constantin și Elena, pe care cei din familie nu o puteau uita. Din felurite motive, tatăl său Nae Theodorescu l-a declarat ca născut în ziua următoare, 22 mai; poetul însă a știut din totdeauna care a fost data socotită de el adevărată a nașterii sale. O spun pentru a sublinia că Al. Piru, într-o pagină pamfletară, obișnuită lui, m-a acuzat că scriu monografiile despre marele poet fără să știu când s-a născut; aș fi putut să mă deranjez și să iau cunoștință de eveniment ducându-mă în vizită la Mărtișor unde există o placă memorială. (Numai că aceasta a fost așezată de descendenții ulterior, și aceștia s-au ținut după „acte”).

Cu Arghezi intrăm însă în seria scriitorilor cu date de stare civilă dubioase, uneori nu din vina lor. (După declarația sa, E. Lovinescu și-ar fi ascuns adevărata zi a nașterii sale pentru că aceasta cădea în zodia scorpiei; și-a mutat-o de la 31 octombrie la 1 noiembrie, greșind însă, după cum și-a dat mai târziu seama, căci zodiile nu se calculează de la începutul lunii. A rămas așadar în aceea pe care i-a hărăzit-o soarta, a celor „răi, bețivi, precurvari, violenți, furi”, așa cum va nota cu umor în schița autobiografică E. Lovinescu, iscălită Anonymus Notarius. (1942). Acest caz e însă rar, ca și rectificarea convenită; de multe ori anumiți indivizi își schimbă data nașterii din motive și mai vulgare. Făcând investigații necesitate de Notele la ediția **Agendelor** lovinesciene (despre care am aflat recent din **Jurnalul** bineinformatului de la Paris Paul Goma, că le-am abandonat, fiind din ce în ce mai deficitar sub raport mintal) m-am lovit de o dificultate nu mare dar permanentă și supărătoare: vârsta scriitoarelor și a actrițelor care l-au frecventat cu duimul pe mentorul **Sburătorului**. Ei bine, anul nașterii e un adevărat mister cam la toate și datele pe care le-am pus eu acolo stau uneori sub semnul întrebării; mai ales în cazul unor figuri mai obscure a trebuit să mă mulțumesc cu aproximația.

Mulți scriitori s-au născut în condiții tulburi, fiind copii din flori sau cu tați care nu au ținut să se divulge, necum să ia parte la eveniment; asupra tuturor plutește incertitudinea, în cazul unui Camil Petrescu ea fiind compactă, dar nerisipindu-se cu totul nici în cazul lui G. Călinescu, un om care și-a ignorat nu doar tatăl, dar și mama, deși aceasta îl crescuse!

(Evident, dacă ești un Sadoveanu îți fabrici o mamă după propria-ți fantezie, iar dacă ești Mateiu I. Caragiale te ridici și mai sus cu imaginația, aceasta permițându-ți orice. El nu se încurcă în „acte”, pe care totuși jură istoriograful literar, deoarece nu are ce face).

Chestiunea zilei, eventual a orei de naștere a unui artist, e o chestiune mai mult de horoscop decât de importanță pentru „destinul” lui de creator. Documentele pot fi înțeletoare, deoarece în trecut, mai ales în veacul nostru, existau așa numiți martori de complezență, înși care depuneau ușor mărturie în chestiuni de stare civilă, mai ales de căsătorii, contra unei sume de bani. (Mateiu I. Caragiale a fabricat mamei sale, cu origine mai degrabă modestă, niște ascendenți îndepărtați, prin Ardeal, inverificabili. Ce valoare ar avea acest act dacă ar fi să ne luăm după el, pentru că ne-ar lipsi numeroasele alte date pe care le posedăm, din fericire, și care-l contrazic?).

Există cazuri numeroase când persoane foarte însemnate își schimbă vârsta datorită vreunui interes, de cele mai multe ori întinerindu-se. Este cazul ilustrat al lui Napoleon, pe care tatăl său, ca să-l poată înscrie în Școala militară de la Brienne, l-a întinerit cu aproape doi ani; abia când s-a descoperit actul de naștere al eroului, la Ajaccio, s-a văzut (mai exact care era etatea celui înregistrat acolo cu numele de **Nabulione**. În același sens s-a întinerit marele nostru pictor N. Grigorescu, pentru a intra în nu știu ce școală (după arătările savantului cercetător Radu Bogdan) sau a obține vreo bursă, abia stabilirea vârstei lui reale lămurind pe istoriografi asupra mării lui „precocități” care i-a îngăduit să picteze o serie de opere altminteri inexplicabile, dar și să obțină lucrări în antrepriză de zugrăvire a unor mari ansambluri bisericești.

Există și un caz rarissim, după știința mea, de scriitoare care se îmbătrânea în ultima parte a vieții, din motive de vanitate, dar altele decât cele obișnuite: e vorba de Cella Serghi care se declara mai în vârstă decât era pentru că îi intrase în cap că poate acredita legenda cum că ea i-a inspirat lui Camil Petrescu figura doamnei T. din romanul acestuia **Patul lui Procust**. Or, cu toată bunăvoința, ea nu e înregistrată în biografia scriitorului decât după 1930, când era foarte tânără, în timp ce eroina din carte era trecută de treizeci de ani... Dar ceea ce nu știa fantezista autoare a **Firului de păianjen al memoriei** e că personajul dnei T. apare încă de la sfârșitul anilor 20, **Scrisorile** acesteia fiind tipărite în **Cetatea literară** și abia apoi alipite romanului, apărut cu cinci ani mai târziu. Or, în acel moment, nu numai că „modelul” său nu-l cunoștea pe Camil Petrescu, dar tânăra fată nu depășise faza adolescenței.

În sfârșit, închei semnalând un caz mai curând curios decât scandalos; țin a preciza că informația mea e unilaterală și poate fi suspectată chiar de intenții denigratoare. Anume, e vorba de **Jurnalul** lui V. A. Urechia aflat la Biblioteca Academiei și care mi-a fost accesibil doar pentru anul care a precedat moartea istoricului (1901). Într-o însemnare din 1900, el afirmă că a luat parte la sărbătorirea lui T. Maiorescu, prietenul său de o viață și se miră că ea a avut loc, nelipsind însă și remarcă plină de parapon că sărbătorirea celor șizeci de ani ai săi a trecut aproape neobservată. Or, afirmă Urechia, Maiorescu i-ar fi divulgat în secret pe vremuri că e cu vreo trei ani mai în vârstă decât apare în acte. Este informația aceasta adevărată? Ea ar explica „precocitatea” extraordinară a tânărului elev Maiorescu, apoi dorința lui de a se însura rapid, de a intra în „carieră”, în fine, plictiseala lui de a scăpa mai repede de „școlărie”.

Care o fi adevărul aici? Eu am transmis informația câtorva maioreșcianiști, fără a obține vreun rezultat..

Totuși, întreb: a văzut cineva actul de naștere al lui Maiorescu?

SINUCIDAREA

**ruxandra
toader**

Mă numesc Elena. Am 30 ani și o săptămână. Pentru mine timpul a început să curgă invers. Mă includ în categoria oamenilor ratați, sau poate eu am conștiința inutilității mele în această trecere. În copilărie am fost atrasă inexplicabil spre pictură. Reușisem destul de bine să schițez portretele celor din jur. Nu am avut însă succes deoarece întotdeauna prindeam conținutul și nu forma, lucru deranjant pentru ceilalți. Mai apoi, am început să scriu. Scrierile mele nu porneau din proprie inițiativă, întotdeauna mă apuca inspirația după un anume vis: sunt undeva, pe creasta unui munte învăluit în ceață, simt cum mă pătrunde frigul prin cămașa de noapte, pentru că eu orbecăi prin beznă, desculță, în picioarele goale, și în cămașa de noapte preferată - cea albă cu floricele albastre; dar să revin, deci, lumina care mă înconjoară este albastră, totul în jur este albastru, până și iarba umedă are sclipiri albastre, și pe măsură ce urc, zăpada în care mă afund, și ea, devine din ce în ce mai albastră. Ajung în vârf, și acolo mă așteaptă o femeie învăluită din cap până în picioare într-un albastru indigo, lumină ireală venită de dincolo. Începe să-mi vorbească dar nu pricep nimic, tot ceea ce remarc este inelul imens care îi strălucește pe deget, cristal albastru și el. Mă trezeam dimineața înconjurată de aceeași lumină albastră, și atunci începeam să scriu. Scrierile mele erau destul de bune, dar pe măsură ce treceau anii, visul meu se decolora din ce în ce, până a ajuns identic cu realitatea de zi cu zi. Aceeași lumină crudă, în care totul te agrează cu indiferență. Și atunci am încetat să scriu. Întotdeauna mi-am dorit să fiu altcineva, în altă parte. Partea materială însă nu mi-a lipsit niciodată, tocmai pentru că nu mă preocupa, de asta aveau grijă părinții mei. S-ar fi putut spune că am fost o răsfățată a soartei, având la momentul potrivit tot ceea ce mi-am dorit. Atât cât mi-am dorit. Mai puțin dragoste. Și la acest capitol am ratat. Experiențele mele cu sexul masculin sfârșeau prin a deveni mult prea complicate, deși începeau bine. La sfârșit, când totul devenea încurcat, din prea multă nevoie de aer, dispăream fără nici o explicație. Acestea nu au fost niciodată punctul meu forte. Toată viața suntem siliți să dăm explicații tuturor, ca și cum de noi a depins venirea noastră în această lume. În primul rând, părinții ar trebui să-și caute singuri explicația pentru modul nostru de a fi.

Sper să fie ultima zi în care voi fi torturată de gândurile mele și ale celor din jur. Și asta nu pentru că am hotărât să-mi schimb stilul de viață, ci pentru că am hotărât să mă sinucid. Într-un anume fel... Acum un an, părinții mei au

murit, lăsându-mi o mare avere. Toată viața am căutat să scap de sub influența lor nefastă, deoarece sunt sigură că ei mi-au înăbușit fantazia, și tot din cauza lor mi-am ascuns aripile. Am depins toată viața de ei, de modul de viață pe care mi l-au impus și de care nu am avut suficientă tărie să mă despart. Și uite așa, am ajuns să nu mai știu dacă pot să fiu din nou eu, cea dincolo de formă... Îmi este frică să mă redescopăr, pentru că aș putea să mă uit în oglindă și să-mi văd mama în clipele ei de isterie, sau furia rebelă a tatălui meu. Am trăit prea mult angoasele lor existențiale, încât cred că mi-au anihilat până la zero dorința de a ști cum se poate trăi curat.

Pe scurt, acum câteva luni am luat legătura cu cel mai bun prieten al meu, pe care l-am torturat ani în șir cu toate problemele mele nerezolvate, cred, din prea multă comoditate. Toată viața am așteptat ca ceva să se schimbe în mod miraculos, fără ca eu să depun cel mai mic efort. Am fost silită să cred că trebuie să aștept numai ce îmi ofereau părinții mei. Acest om a fost singurul care a încercat să fie alături de fricile mele, să se lupte cu ele atunci când eu stăteam pasivă lăsându-mă încet, încet sugrumată. Ar fi luptat cu mine până la capăt, dar într-o zi, pe neașteptate, i-am cerut să mă ajute să dispar din această existență. Bineînțeles, nu aveam curajul să mă sinucid, deși îmi cumpărasem deja un flacon cu somnifere, cred, cel mai elegant mod cu putință de a se retrage. La început a părut surprins, dar am devenit atât de insistentă și de convingătoare, culmea!, pentru prima dată în viață, încât am reperat o victorie facilă asupra unicului și bunului meu prieten. Am stat noaptea în șir să punem la punct toate amănuntele, și până la urmă am ajuns la concluzia că o să plătească un ucigaș profesionist, sigur pe mâna sa, în așa fel încât să nu greșească ținta. Eu nu aș fi aflat niciodată cine a tras și nici ziua. Un banal accident, așa cum este și moartea, banală.

De trei luni de zile, de când știu ce mă așteaptă, îmi trăiesc clipele cu o mare intensitate. Cred că am căpătat seninătatea dinaintea morții. Și ce este cel mai ciudat, am reînceput să visez femeia aceea misterioasă, cu magneticul ei inel; poate că este însăși moartea, cu care am conversat în subconștient atâția ani, iar acum reapare cu un ultim mesaj ascuns. Speranța că în curând voi fi întreagă, curată ca la început, gata pentru o nouă viață, în care să fiu în stare să-mi transpun visele în realitate. Întotdeauna am trăit în două dimensiuni, sfâșiată între ele, căzută fără suflare din înaltul unor idealuri dureros de aproape, dar de neatinse...

De abia acum prețuiesc culorile și lumina. Ceea ce mă înspăimântă cel mai mult este beznă din adâncul în care o să fiu amorțită pentru o vreme sau, poate, voi avea parte numai de cea selenară lumină albastră? Am început să mă obișnuiesc cu mine, nu îmi mai este frică de gândurile care îmi străpung creierul, ca niște mici trănzete, venite de nicăieri. Pur și simplu exist, plutind grațios între obiectele din jur. Un singur lucru a rămas în inimă, ghemuit, chirchit de atâția ani, ca un cerșetor de la colțul străzii:

dragostea. Aștepta de atâția ani bogăția unor sentimente de necuprins. Dar m-am resemnat și aici, pentru că am fost învățată că dragostea, în acest secol, vine numai cu o coasă în spinare.

Așa că m-am sculat bine dispusă, pentru un nou semn de întrebare: astăzi sau mâine? Ce ciudat, am ajuns să-mi doresc să trăiesc de pe o zi pe alta numai dintr-o curiozitate... morbidă!

Ca de obicei sunt îmbrăcată elegant, mi-am pus pantofii din piele de șarpe, ađuși de la Paris, pe care aproape nu i-am purtat. În rever mi-am prins cea mai frumoasă broșă a mamei, care, în alte timpuri, speram să i-o las fiicei mele. Un mesaj al opulenței în care trăiesc. Am uitat să vă spun, toată averea o las cerșetorilor. Nu știu prea bine și în ce mod prietenul meu se va ocupa de asta, dar m-am hotărât s-o fac pentru că, de la fereastra vilei în care stau, se vede foarte bine parcul cu aleile splendide, dar și o anume bancă, pe care doarme în fiecare zi un bărbat, acoperit cu un ziar. De multe ori, ziarul în care, pe prima pagină, apăream eu cu tatăl meu, sau mama la vreo operă de binefacere. Am hotărât să mă așez la cafeleaua din colț, aceeași de atâția ani, în care răsfoiesc distrată revista de scandal, în fiecare dimineață. Ador mirosul de cafea și cornurile cu lapte, care de fiecare dată îmi amintesc de copilărie. O altă zi, în care am învățat, mai nou, să mă bucur de ultimele raze de soare ale toamnei. Mă simt bine, adulmecând propriul meu parfum care se amestecă cu cel al copacilor, în timp ce mă plimb pe străzile rașinatului meu cartier. O să-mi lipsească toate acestea?...

Raul mă întâmpină ca de obicei cu zâmbetul pe buze, înțelegere tacită a preferințelor mele culinare. Deși nimic nu este schimbat în această cafelea, de câțiva timp încep să mă simt neliniștită. O anume privire atrage fără să vreau, și întorc capul. La masa vecină stă acum un bărbat, destul de tânăr, cred că de aceeași vârstă cu mine. Îmbrăcat elegant, și-a trântit nonșalant trenchiul pe celălalt scaun și, evident plictisit, a început

să mă studieze. Tipic masculin. La orice oră din zi am suficientă energie pentru a admira un lucru frumos. Căci fără a fi modestă, sunt o femeie frumoasă. Îmi place să mă simt admirată, pentru că m-am născut în cultul admirației, așa că mă așez mai comod în scaun și mă las în voia privirii acestui străin, care, acum când mă uit mai bine, are niște ochi admirabili. Îngrozitor de albaștri, hipnotici. Constat cu surprindere că a început să mi se zbată o venă pe tâmplă, și acum sunt invadată de sunetul sângelui care curge năvalnic invadând totul ca un flux oceanic. Situația mi se pare de nesuportat așa că încep să răsfoiesc în grabă prima revistă din teancul de alături. Reușesc să fiu absorbită o clipă, neîndrăznind să îmi ridic privirile, de teamă să nu observe că, involuntar, am roșit. Îmi simt obrazii dogorind ca două mere coapte pe marginea sobei, dovadă că și acum, după atâția ani de resemnare, ceva din mine luptă să iasă la lumină. „Pot să vă deranjez?” Aceiași ochi halucinanți. Am senzația că în ei aș putea să mă absorb, prizoniera gândurilor frumosului meu vecin. „Cu ce?” abia reușesc să articulez, auzin-

du-mi parcă prima dată vocea, părându-mi-se prea stridentă pentru tăcerea dimineții. „Aș dori să iau loc la masa dumneavoastră, asta dacă, bineînțeles, nu așteptați pe cineva”, încheie politicos cererea. Am senzația că totul în jur se năruie, ca un castel de nisip, risipit de valuri. De fapt, asta și suntem, amândoi risipiți într-un uriaș val care stă la pândă, gata, gata să ne înghită. Pentru prima dată sunt conștient că acest bărbat ar putea răscoli într-o rană pe care o voiam închisă. Eu nu mai am timp... **Las alto-
ra nopțile de nesomn, în care cercănele poartă pecetea dragostei...**

Am început să vorbim, banalități de zi cu zi, doar pentru a ne simți prezența, pentru a încerca să pătrundem unul prin celălalt. Este un joc telepatic, în care esența pătrunde cu ușurință, gândurile zburând de la unul la celălalt ca fluturii în jurul lămpii. A început dintr-o dată să-mi povestească despre copilăria lui, se pare că a fost destul de sărac, părinții i-au murit tineri, într-un accident de mașină; de atunci cutreieră lumea, a învățat o grămadă de meserii, până când a găsit una, el susține că ultima, foarte bănoasă. Nu intră în amănunte, și de altfel nici nu mă interesează. Se pare că a venit ieri la noi în oraș și pleacă mâine. Are o afacere de rezolvat care nu mai suportă amânare, deja o tot amână de câteva luni, mai tot timpul fiind ocupat. Pe măsură ce îmi povestește, remarc că în jurul nostru s-au strâns câteva cafele, și câteva, care așteaptă silențioase un deznodământ. Vrea să-l strâng în brațe și să-i spun că m-am îndrăgostit pentru prima oară. Sunt atâtea rămase nespuse, și așa vrea să inventez orice numai să nu plece de la masă. Este visul meu. Culmea este că deodată mă apucă de mână și îmi spune că ar vrea să ne mai întâlnim, că pentru el astăzi, în cafenea, s-a întâmplat o minune cunoscându-mă pe mine. Este ca și cum ne-am reîntâlnit după secole... Și vorbele curg nevălnic, și dintr-o dată simt acea dulceață care îmi cuprinde ființa amorțindu-mi pentru o clipă gândurile. Am senzația că o să-mi pierd cunoștința. Pentru o fracțiune de secundă mi s-a părut că cel din fața mea se transformă în acea enigmatică ființă albastră. Am vrut să spun ceva și dintr-o dată simt cum mă cufund, din ce în ce, în obsesivul meu vis...

Un punct, apoi lumina... Se revarsă ocrotitoare spre mine, pulsând de viață. Îmi ridic capul și remarc că stau întinsă, îmbrăcată, într-un pat care nu este al meu. Cred că sunt într-o cameră de hotel. Simt cum o mână mi se așează încet pe frunte. „Te simți mai bine?” Este el, căutându-mi în ochi cu îngrijorare. Am înțeles, pur și simplu, când mi-a spus că mă vede, deși nu mă cunoaște decât de două ore. „Sunt atâtea lucruri pe care nu le știi despre mine, așa vrea să mă retrag din afaceri și să încep o viață nouă alături de tine, așa vrea să încep să trăiesc”... Nu știi prea bine ce îmi spunea, îmi amintesc doar că l-am tras înspre mine oferindu-mă toată într-un nesfârșit sărut. Cred că așa ar putea fi dragostea de dincolo de moarte, un nesfârșit sărut... Am început să ne sfășiem hainele, căutându-ne înfiorați trupurile, ca pentru a dezlega un mare mister. Niciodată nu mi s-a dăruit un bărbat atât de total, anticipându-mi fiecare zvâcnet al mușchilor. Aveam senzația că se dizolva intrându-mi prin toți porii și otrăvindu-mi sângele cu prea multă dragoste. Între orgasm și moarte nu este decât suflul dezgolit ca un ou la lumina lămpii...

Am rămas întinși, fără suflare, contemplându-ne sufletele în tăcere. Eu pe al lui, el pe al meu. Și dintr-o dată, ca un strigăt de alarmă, un singur gând mi-a electrocutat memoria: **vreau să trăiesc!** Trebuie să opresc tot ceea ce am pornit singură împotriva mea, să-mi sun prietenul și să-i spun tot ce mi s-a întâmplat. Cu fiecare clipă, simt cum mă cuprinde teama ca a unui om care se luptă cu înecul, agățându-se de fiecare respirație. Fără un cuvânt, am început să mă îmbrac grăbită. Trebuie să ajung să dau acel telefon blestemat! „Unde pleci? Crezi că mai poți să scapi de mine?” îl aud răzând. Se întinde după mine și mă trânteste înapoi în pat. Încerc să-i explic că trebuie să ajung acasă la o oră fixă pentru a-mi rezolva o anumită problemă. Îi spun să ne reîntâlnim diseară. „Ne vom întâlni mâine”. Îmi spune că afacerea pentru care a venit se va prelungi până mai târziu înspre miezul nopții. Deodată, dintr-un sertar al nopțierei, scoate o cutiuță, pe care mi-o așează în palmă. „Deschide-o!” Și atunci o deschid.

Rămân înmărmurită: pe catifeaua căptușelii, stă solemn un solitar, cu sclipiri albastrii. Este inelul din vis, cu străluciri fantomatice.

Cred că până acasă mai mult am zburat. M-am repezit la telefon, neună de atâtea viață, implorând iertare. Prietenul meu este avocat. Îmi răspunde eleganta lui secretară că domnul avocat este plecat pentru două zile, și pe loc îmi vin în minte toate injuriile posibile și imposibile referitoare la insensibilitatea prietenului meu, pe care l-am implorat în genunchi să fie insensibil și să mă ajute. Dar poate încă mai este timp pentru toate visele care, paradoxal, ajung de-abia acum să mă înconjoare. Până mâine nu am să ies din casă, am să lupt cu fatalitatea. Remarc că nu i-am dat adresa. Dar nu mă alarmez, mâine dimineață îl voi suna la hotel, iar el mă va duce departe de groapa...

Se înserează. Stau cu ochii lipiți de ceasul din sufragerie. Orelle trec, grele și încăpățănate. Numai albastrul serii ține cu mine, companie celestă. Prin fața ochilor se derulează, ca un film prost, toată viața mea. Toată, cu excepția acestei zile. Nici nu remarc că este noapte. În fața casei, se aprinde felinarul, luminând banca pustie. Mă bucur. Înseamnă că o parte din bani au ajuns și la acel amărât. Oricum, aveam prea mulți de cheltuit în această viață. La un moment dat, se stinge lumina din fața casei. Ce curios, nu s-a mai întâmplat niciodată. Vreau să cobor să văd ce se întâmplă, dar sesizez în casă o prezență stranie. Un ușor foșnet îmi ajunge până la urechi. Cineva urcă la etaj cu pași de felină. Mă ascund iute, cu răsufierea tăiată, după draperia grea de atâtea amintiri. Acum a ajuns aici, mă despart de această persoană doar câțiva metri și pușul draperiei. Simt cum, mai roade curiozitatea, tronând deasupra fricii. Îmi strecor ușor un deget la margine și trag invizibil de draperie. Acum pot să-l văd, la lumina lunii, foarte clar. Este un bărbat care cercetează cu spatele restul încăperii fără să fie conștient de prezența mea. O fi vreun hoț? Și atunci realizez într-o străfulgerare că, iată, mă despart de

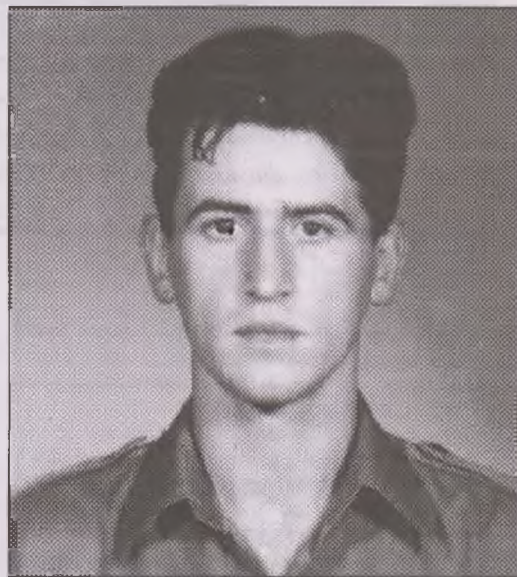
moarte doar câteva secunde. Aproape că pot să o privesc în față. Îmi dau seama că atâtea ani m-am străduit să ajung aici doar din lipsă de dragoste iar acum, împlinită, trebuie să fac supremul sacrificiu: să renunț. Și atunci, aruncând o ultimă privire inelului de pe deget, am ieșit. Sunt, aici, toată. Nu mi-a rămas nimic; viața m-a aruncat ca pe o scoică, goală de conținut, la mal, înfruntând tălpile necruțătoare ale oamenilor. Câteva secunde, și gata. Îl privesc cum se întoarce, foarte încet, parcă puțin nedumerit de ceea ce se întâmplă și înaintez ușor, ca pe un teren nesigur. Cred că abia acum își dă seama că are de a face cu o femeie. Mai are puțin și va ieși din conul de umbră, în curând o să-i văd fața. Și, deodată, aceeași ochi albaștri, pătrunzători. Simt cum timpul s-a oprit în loc. Stau față în față cu veșnicia. S-a apropiat din ce în ce mai mult. Acum întinde mâna, și știu că la capătul ei pândește satisfăcută moartea. Aș vrea să țip, să-i spun că eu stau pe care o aștepta de o viață, dar ceva mă sugrumă, suprimându-mi cuvintele. Sunt prinsă în propria-mi capcană, și, abia am închis ochii, că simt cum mă desprind ușor, ca un abur, umplând camera. De abia acum simt cu adevărat ce înseamnă să trăiești. De abia acum, într-o fracțiune de secundă, am înțeles că cel mai simplu mod de a trăi este de a fi. Este o stare de beatitudine interioară pe care, din nefericire, am tot refuzat-o. Mă uit cum îngenunchează lângă mine, ridicându-mi capul în lumina lunii. Pe moment nu realizează, apoi hohotele de disperare umplu camera. Îi simt cum viața i s-a stins dintr-o dată, chiar dacă ar mai avea de trăit încă o sută de ani sau o veșnicie. Cu un ultim gest, îi văd pistolul la tâmplă, trăgând fără greș. Între viață și moarte sulfletul, lumina gingașă i se zbate să iasă din trup. Dintr-o dată este lângă mine, același, dragostea mea din etern. Ne-am luat simplu de mână și ne-am privit adânc în ochi. L-am auzit spunându-mi blând: „Acum, avem o eternitate să înțelegem”...

mircea damaschin

SUB PLOAIA DE HÂRTIE

Încercă să iasă afară, dar, ca de obicei, rămase prostită în fața ușii din lemn, pe care o avea de la ultimul bărbat care îi trecuse prin viață. Nu putea să creadă că este singură în toată casa, și asta după atâtea ani, după atâtea bărbați, după atâtea veselie. Niciodată nu-și putuse stăpâni tremurul la vederea înfloriturilor făcute în lemnul vechi. Modelul ușii i-l desenase pe spate într-o noapte, cu pensula cu care ea vopsea ouăle de Paști. Poate mă lași fără vopsea, auzi, râdea ea încontinuu, căci întotdeauna făcuse urât la gădilat. Poate mă lași fără vopsea. Pe urmă se apucase să umble ca nebunul, o săptămână după lemn, altă săptămână după scule, dar, în cele din urmă, intră demn în rândul celorlalți bărbați trecători prin viața ei. Gata. Este gata. Cred că este cel mai frumos lucru din casa asta. Apoi muri. Liniștit, ca toți ceilalți care, la moarte, fără excepție, îi lăsaseră câte ceva, câte un lucru, neapărat cel mai frumos din casă. Pe la al treilea, al patrulea, realiză cum stau lucrurile. Deci așa carevasăzică. Când se apucă să meșterească câte ceva, ca amintire, își punea basmau neagră (atât ceva negru în dulap pentru că, știa foarte bine, n-o prindea această culoare) și aștepta să rămână din nou singură. Fără nici o altă prezență în viața ei.

La început, naivă, încercase să-i împiedice, să-i facă să renunțe. Nu le putea dezvălui consecințele întreprinderii lor, dar, măi iubitele, îmi ajunge o fântână. Mare, cu apă limpede și rece, chiar dacă este făcută de al treilea bărbat. Și uită-te și tu, în tot satul nu este nici o casă cu două rânduri de garduri. Păi nici nu mai am unde să mă mișc prin curte. Iar ușă cu două clante eu n-am mai văzut. Degeaba. Când le venea ideea cu ultimul și cel mai frumos lucru

din casă, nu mai avea ce să le facă. Toată ziua meștereau la testamentul lor. Iar noaptea o iubeau cu disperare (ar fi fost ingrată dacă n-ar fi recunoscut că aceste nopți erau cele mai frumoase și că, pe undeva, o treceau fiii când afla despre ultimul lor proiect). Poate că știau și ei. Altfel nu se explică.

Își luă bățul de alun, ascuțit la un capăt, de pe pat. Patul fusese făcut de tatăl celor doi băieți gemeni care îi muriseră pe neașteptate, fără a anunța pe nimeni, într-o duminică, în biserică. Au murit, se ridică de jos părintele, vizibil

încurcat de acest incident. Da, într-adevăr, au murit, șoptiră femeile din biserică. Atunci a hotărât să nu mai facă copii.

Se privi în oglinda adusă de la cărciumă de antepenultimul bărbat din viața ei, își trase galoșii furați numai pentru picioarele tale, scumpa mea, să nu te tragă curentul când te dai jos din pat, de italianul cu care trăise două veri, și ieși în curte, împovărată de amintiri. Asta era situația, trăia înconjurată de o mulțime de lucruri care își depășiseră existența banală de obiecte casnice, amintindu-i de cei care i se perindaseră, ca bărbați, prin viață.

Curtea, în ultimele două săptămâni, era plină de hârtii, care cădeau cu nemiluita din înaltul cerului. De fapt, nimeni nu știa exact de unde veneau, pentru că nopți întregi sătenii se uitaseră în sus, mă doare gâtul de nu mai pot, dar hârtie căzând din cer nu văzuseră. Au pus și bariere la intrările în sat, și nimic. Măi, fraților, hârtia asta cade din cer, decretă afișul de la primărie, să ne liniștim odată pentru totdeauna. Puneți mâna pe mături, pe furci și curățați satul. Așa era, deoarece în fiecare dimineață, curțile erau pline de maculatură. Copiii de la școală întrerupseseră orele și, toată ziua, colectau maculatura de pe luncă, din păduri, de pe malul apeii.

Încețisor, Lăbănoaia se aplecă la pământ, cu bățul de lemn, ascuțit la un capăt, culegând bucățile de hârtie. Îl cioplise cel mai trecător bărbat pe care îl cunoscuse, chiar în ziua când intrase în curte. Nici măcar nu te cunosc, dar am aflat că mulți ți-au lăsat amintiri frumoase prin casă, și m-am gândit... Se cutremură când puse bățul după ușă, dar îl primi în viața ei. A doua zi dimineață rămase din nou singură. De fapt, de ce s-o ascundă, își pusese basmauă de cu seară. Mai târziu a aflat că tipul era un evadat, condamnat la moarte.

Puse hârtiile în coșul de nuiete. O piatră îi zbură pe deasupra capului. Imediat altele o urmară și, în curând, o ploaie de proiectile se abătuse asupra sa. Din spatele gardului de măracini, copiii chicoteau răutăcioși. Na, că te-am nimerit! De rușine, de indignare, Lăbănoaiei îi căzu o mână. Răscoli grăbită prin stratul de hârtii. Unde dracu' a intrat mâna aia? O găsi, o apucă cu cealaltă mână, o puse în coș și se

O săptămână tot și-a desprins bucăți din ea. Se juca cu ea și nu se mai sătura. Abia acum observă câte defecte avea. Stătea în pat și se uita ore în șir la piciorul pe care îl agățase de grindă, în dreptul ferestrei. Cu bățul de alun îl întorcea când pe-o parte, când pe alta. Îi probă toate încălțările din casă. Avusese dreptate, cu pantofii roșii îi stătea cel mai bine. Știa că are varice, dar atât de multe nu. Pipăi pulpa. Trebuia să mai slăbească. Împungea piciorul cu vârful ascuțit al bățului și nu era deloc mulțumită.

îndreptă bodogănind spre casă. O nouă piatră, mică, rotundă, șlefuită de ploaie, îi aruncă afară ochiul drept. Fir-ați să fiți de nememici, spuse în timp ce băjbăia după ochi.

Se așeză pe unul din multele paturi pe care le avea de la bărbații ei dragi (avea vreo câteva zeci, mai dăduse la vecini, mai aruncase pe gărlă, mai pusese pe foc). Sunt aici, scria pe ambele capete, căci asta o iubise tare mult, săracul. Își puse mâna la loc. Ochiul se întărise și, nemaivoidă a se fixa, trebui să-l încălzească în puțină apă. Da, așa era mai bine.

Se întinse. N-ar fi trebuit să fie supărată pe copii. Ei nu făceau altceva decât să asculte de părinți. Iar oamenii din sat n-o prea aveau la inimă. Mai ales de când îndrăznise să accepte iubirea popii care, trecând prin viața ei, îi lăsase antierul drept amintire. L-a pus în cuierul făcut de altul, s-a închinat creștinește, asta-i viața, nu prea avem ce să facem, l-a potrivit cum a putut în coșciug, l-a îngropat singură, i-a spus din memorie slujba (o știa dumnezeiește, pentru că asta era partea mea preferată, dragă, și dacă mă iubești nu te mai încrunta și ascultă-mă) în timp

ce arunca pământul peste sicriu și, prin ploaia de pietre, aruncate de nu știa cine de după gardurile de măracini, plecase acasă.

Atunci, până în cărciumă, i-a căzut prima dată o ureche. N-o duruse. Simțise doar o părere de rău. Vai, urechea mea! Și, după trei zile, cât a dormit îmbrăcată cu antierul popii (nu-i ușor să te desparți de un așa bărbat, cu voce de lăutar, după care suspinau cu evlavie toate muierile credincioase care veneau la slujbă din sate pe care nici bătrânii nu și le aminteau), s-a trezit și s-a uitat mirată la ureche. Vru să o arunce, dar își aduse aminte că este a ei. A, urechea mea. În silă și-o îndesă la vechiul ei loc. Rămase fixată. Fugi în fața oglinzii și verifică dacă era lipită bine. Rămase din nou cu urechea în mână. O puse la loc. O desprinsese din nou. Uite urechea, nu-i urechea. Deci așa, spuse Lăbănoaia și, cu o singură lovitură, își aruncă pe podeaua bucătăriei nasul. Râse o săptămână când văzu că acesta se prinde la loc. Nu mai era supărată. Își prinse nasul la subțioară. Ce chestie, nu cade! La iarnă n-o să-i mai înghețe. Fără urmă de teamă își desprinsese ambele urechi și le lipi lângă nas. Poftim, strigă în oglindă. Vorbește, domnule, mai tare că nu aud nimic. Și-și ridică brațele spre a auzi mai bine. Să moară de răs.

O săptămână tot și-a desprins bucăți din ea. Se juca cu ea și nu se mai sătura. Abia acum observă câte defecte avea. Stătea în pat și se uita ore în șir la piciorul pe care îl agățase de grindă, în dreptul ferestrei. Cu bățul de alun îl întorcea când pe-o parte, când pe alta. Îi probă toate încălțările din casă. Avusese dreptate, cu pantofii roșii îi stătea cel mai bine. Știa că are varice, dar atât de multe nu. Pipăi pulpa. Trebuia să mai slăbească. Împungea piciorul cu vârful ascuțit al bățului și nu era deloc mulțumită. Brusc, lăsă supărarea deoparte, se aruncă sub plapumă și-și strânse febrilă piciorul la piept. Piciorușul meu, piciorușul meu credeai că m-am supărat pe tine? Adormi fericită lângă el, cu talpa lipită de buze.

Într-o zi nu fu atentă cu ea și se desfăcu în bucăți, toată. Își pusese fața deasupra oglinzii. Un picior îl aruncă în lada cu lemne, altul îl agăță deasupra ușii. Mâna stângă intră de minune în vaza turcească, iar degetele le înșiră pe pervaz. Cu unghiile sere geam. Rămasă în mijlocul casei, se uita la ea cum stătea

răspândită peste tot. Toată casa era plină de ea. Ce chestie. Hotărâtă, își aruncă fundul pe masă. Rușinos. Vru să și-l pună la loc. Abia atunci își dădu seama că nu se mai poate mișca. Cum să ajungă la fund? Cu care picioare? Cu ce mâini? Cu ce degete? Așa-i trebuia, dacă își bătea joc de ea. Se supără și-și aruncă nasul în oala cu sarmale. Îmbufnată, plângea în mijlocul casei. Și-n toată casa. În plus îi mai era și foame.

Din curtea vecinului începu să se audă cântărețul ei preferat. De mult îi dădea târcoale și cineva îi spusese că la sufletul femeii se ajunge prin muzică. Că doar n-o fi tu cel mai prost dintre toți, pentru că eu nu știu să fi refuzat pe cineva vreodată. Așa se face că, în fiecare după-amiază, scotea pick-up-ul în curte, se așeza pe scări și, privind, scrâșnind numai către casa ei, dădea drumul la aparat. Când se termina discul, stingea cea de-a zecea țigară, împacheta tacticos totul, o înjura cu năduf, du-te-n mă-ta de curvă ingrătă, și-și vedea de-ale casei.

Ce-ar mai fi dansat! Fără să o anunțe, degetele din pervaz începură să pocnească

mircea florin șandru

Du-te sălbăticiune

(Lucașfăruș, nr. 42/1996)

Du-te, sălbăticiune, fă pași
Spre est, de unde - ai venit
Puterea-i cu noi, în oraș
Destul te-am privit. Întoarce-te-n taiga,
În coșmarul din vis
Că altfel pun pe tine
Mașina de scris.
Du-te, te du cu moșu,
Dar nu te ascunde fiindcă
Te văd în infraroșu
Și-i bai la o adică.

Lucian Perța

binedispuse. Deasupra oglinzii, gura Lăbănoaiei se-ntinse într-un răs fericit. Din tavan, piciorul se bălăbănea cu ritm, supravegheat de urechi aflate sub saltea. Da, era frumoasă muzica. De fericire, ochii începură a plânge. Dar creierul nu se gândi că nasul se va smiorcăi și așa s-au dus pe apa Sâmbetei bunătate de sarmale.

Așa a găsit-o ultimul bărbat care i-a trecut prin viață. Clipind buimac, a îngăimat că o iubește. Așa mi-au spus sătenii să-ți spun, însă, acum îmi dau seama, nu știu prea bine pe cine să iubesc. Și-a schimbat bastonul din dreapta în stânga și, după o clipă de gândire, uitându-se în oglindă, în tavan, după ușă, pe masă, sub saltea, dă-mi o furculiță să caut prin sarmalele astea, a murmurat că o iubește așa cum este, cu răbdare, pe rând. Dacă vrei, fac și o planificare, închise ștregărește un ochi. Deja am început să mă simt bine. Gura femeii vru să spună ceva, dar nu știu ce. Creierul era între mușcate și privea pe geam. Mi-au spus oamenii că o să vrei să te iubesc, și că o să mă lași să trec prin viața ta, dar tu ești mai multe. Și parcă aș fi la bordel.

N-avu ce să facă. Până nu s-a plictisit de fiecare parte, până nu s-a trezit urlând că o dorește în mod normal, total, cu-n fund fixat cum trebuie pe două picioare, care să nu se i-togolească prin toată casa, că m-am săturat sa alerg după el, cu capul având și urechi, și nas, și buze, toate la un loc, draga mea, la un singur loc, până n-a simțit nevoia de a fi tras de păr de două mâini înfipite bine în umeri, n-a părăsit împrăștierea. Hai să te văd cum îți stă întregă.

L-a primit să-i fie bărbat. Nici nu știa cum ar fi putut să-l refuze de altfel. Dar ultimul bărbat. Și, și-a promis că nu se va mai desface. Îl amortiseră toate, nu alta. Ce să se mai ascundă după deget, nu era de colea să stea în zece locuri deodată.

A trăit bine cu ultimul. De nărav n-a reușit să-l vindece. De câte ori o iubea, îi smulgea câte ceva și fugea în pod. Măi iubitele, dă-te jos! Dă-te jos și dă-mi părul înapoi. Nu-l mai vedea câte trei zile și, n-avea ce face, îl aștepta descompletată până venea. Se resemnase. Nu pot să te iubesc altfel decât prima dată. Și-i lua repede, repejor partea de jos, o pune în sac și, stai, mă nebulule, își lua tâlpășița pe luncă. Câte a pățit când s-a îmbătat și a fugit cu fundul. I-a fost teamă că nu se mai întoarce. Dar s-a plictisit în cele din urmă. A fost puțin dezamăgită. Așa-s bărbații.

L-a îngropat și pe Belogu. Era cu conștiința împăcată. Îl prevenise ca și pe toți ceilalți, dar n-a avut cu cine vorbi. A închis ușa făcută de el și n-a mai ieșit din casă până la hârtii. De ce să mai iasă? Bărbați care să-i intre în viață nu prea mai erau. Cred că am cam îmbătrânit, își spuse, uitându-se la sânii pe care îi pusese pe masă, într-un castron. E timpul să fiu babă. Păcat că n-o lasau copiii. Hai, mai aruncă cu nasul după noi. Nu, asta nu era viață. În mod clar.

JURII, COTERII, MALADII

de NICOLAE PRELIPCEANU

În trei ziare bucureștene, poetul și publicistul Liviu Ioan Stoiciu (în continuare: L. I. S.) denunță cu fervoarea demasca-toare cu care cititorii unora dintre aceste publicații sunt deja familiarizați „grozăviile” ce se petrec la Uniunea Scriitorilor din România (în continuare U. S. R.). Punctul de pornire al scrisorii-pamflet semnate de cel de mai sus este, de data aceasta, premiarea unor cărți apărute anul trecut, de către U. S. R. și de către Asociația Scriitorilor din București (în continuare A. S. B.), între aleșii cărora nu se numără și domnia sa, deși este autorul unui foarte bun volum de versuri, așa cum, pe bună dreptate, nu și comunică însuși, ceea ce, să recunoaștem, nu se prea face. Dar azi, în epoca reclamei ezclânțuite, merge și autoreclama.

De aici retragerea încrederii și stimei pe care eminentul poet le avea pentru Nicolae Manolescu, președintele juriului U. S. R. și Mircea Martin, președintele juriului A. S. B. Cum numele meu este amestecat în primul caz, mă văd silit nu să justific opțiunea juriului - aceasta poate fi justificată sau infirmată numai și numai de timp, conform unei formule bine cunoscute, cred, și lui L. I. S. - ci să fac unele precizări, în scopul de a evita efectul de dezinformare. Cum articolul - același în toate cele trei ziare, fapt ce nu pare că se potrivește cu regulile, nescrise, ale profesiei de ziarist - e lung, confuz și vehement, ca mai toate cele semnate de eminentul poet, s-ar putea întâmpla ca vreun cititor al său să-și închipuie că președintele unui juriu, literar sau din alte zone ale artisticului, comandă pur și simplu celorlalți membri ai juriului ce să voteze, iar aceștia se supun orbește. Ei bine, doamnelor, domnișoarelor și domnilor, nu este deloc așa.

Președintele oricărui juriu are rolul de a prezida ședința acestuia - fie-mi iertată fraza pleonastică, dar ea mi se părea a fi impusă de situație, în scopul înlăturării echivocului ce rezultă din diatribele lui L. I. S. - și apoi de a înmâna, cu sau fără felicitări, fericirilor câștigători trofeele respective. În ceea ce

privește decizia respectivă, Uniune chiar pe vremuri mai puțin democratice decât cele de azi. Deși nu sunt un geniu - aici L. I. S. are dreptate - am făcut parte, ca redactor de reviste literare, din diverse jurii, ceea ce îmi permite să știu că și de data asta, la U. S. R. și A. S. B., lucrurile s-au petrecut aproximativ în felul descris cam sumar mai sus. Este, deci, posibil ca dl Nicolae Manolescu să nu fi votat pentru premiarea cărții mele (căci aici stă clu-ul articolului-scrisoare-pamflet al lui L. I. S.) și totuși ea să fie premiată, cum de bine de rău s-a întâmplat. Deoarece scorul - după informațiile mele - a fost de șase la trei, e chiar prea posibil - și o spun cu mâhnire înțelegătoare - ca acest lucru să se fi petrecut. Probabil că și la A. S. B. lucrurile au putut să se întâmple asemănător.

Așadar, dle L. I. S., nu vă grăbiți să

reacții

retrageți prețioasa dvs stimă celor doi reputați critici literari și, nu în cele din urmă, profesori universitari, Nicolae Manolescu și Mircea Martin.

În ceea ce privește deplasările scriitorilor în străinătate, aici dl L. I. S. are ceva dreptate: uneori ele sunt suprarealiste. Pentru a-mi justifica acordul cu opinia sa, ajunge să adaug că domnia sa însuși, poet de altfel de mare talent, a fost trimis de „groaznică” Uniune a Scriitorilor la Paris, împreună, e drept, cu învățatul și regretatul poet Cezar Baltag, să participe la aniversarea revistei „Viața Românească”. (Oricât de mare scriitor ai fi în limba ta, în străinătate trebuie, totuși, să te faci înțeles într-una de ceva mai mare circulație. În cazul de mai sus în aceea a lui Corneille, cum se zice).

În final, reiterez, vorba ceea, invitația către dl L. I. S. de a nu se grăbi cu retragerea stimei sale domnilor Manolescu și Martin, adăugând-o și pe aceea de a număra până la o sută și chiar de a se informa în mod atent, înainte de a condamna pe toată lumea, în numele unei presupuse infailibilități derivate dintr-o concepție, la urma urmelor, cam prea evident fiică a celei autoritar-totalitare. Cum „nobody's perfect”, „à bon entendeur, salut!”

P. S. Acum vreo șase decenii, poetul Ion Sofia Manolescu scria, la moartea unui alt poet, aceste melancolic-ironice versuri: „A murit poetul Călinescu./Măine o să moară Manolescu (Ion Sofia - nota mea)/Pomdăine un altul o să

PROTEST

al realizatorilor, redactorilor, regizorilor, operatorilor din Departamentele Teatrul Național de Televiziune, Studioul de Film, Viață Spirituală, Cultură, Educație și Știință din Televiziunea Română

Luând cunoștință astăzi 27.06.1997 de noua grilă de programe a Televiziunii Române;

Îngrijorați de faptul că sunt încălcate art. 4 și art. 7 ale Legii de organizare și funcționare a Societății Române de Televiziune și a Societății Române de Radiodifuziune;

Conștienți de faptul că o televiziune publică are ca principale funcțiuni informarea, formarea și educarea la nivel național;

Indignați de atacul asupra limbii și culturii române prin agresiunea numeroaselor subproducții de import;

Realizatorii, redactorii, regizorii, operatorii din Departamentele Teatrul Național de Televiziune, Studioul de Film și Viață Spirituală, Cultură, Educație și Știință țin să informeze opinia publică, precum și forurile competente ale statului că emisiunile și producțiile de teatru, film, emisiunile de istorie, știință și literatură, muzică, arte vizuale, viață spirituală și educație au fost drastic reduse.

Dispar astfel emisiunile: „Scena”, „Maeștrii teatrului românesc” și spectacolul de teatru de luni seara de pe programul I, „Simpozion”, „Hyperion”, „Cu cărțile pe față”, „Cafeneaua literară”, „Orizonturi culturale”, „Arte vizuale”, „Forme și culori”, „O altă putere”, „Tradiție și moderni-

tate”, „Club 2020”, „Muzica pentru toți”, „Zodia balanței” (emisiune de educație juridică), „Pe muchie de cuțit”, „Viața școlii”, „Măseaua de minte”, „Videolexicon”, „Curcubeu”, „Oameni care au fost”, „Gesturi mici pentru oameni mari”, „Căsuța cu povești”, „Alfa și Omega”, „Itinerare spirituale”, „De la o zi la alta”, „Confluente”, „Milenium”, „Oglinzi paralele”, „Secolul XX”, „Tempus” (iar puținele emisiuni rămase au fost programate la ore nepotrivite pentru publicul țintă, sau „exilate” pe programul II - un exemplu - „Teleenciclopedia”, emisiune de largă audiență, a fost mutată de la ora 19,00 la ora 17,30; „Memorialul durerii” - mutat la ora 24.00 pe programul I; spectacolele de teatru ale televiziunii - mutate pe programul II la ora 20.00 - audiența fiind în acest fel practic anulată).

În concluzie, întreg demersul cultural-educational al Televiziunii Naționale este practic anulat.

Societatea Română de Televiziune este o instituție publică, deci și a dumneavoastră, de aceea vă rugăm să vă implicați în rezolvarea acestei grave situații. Prima și cea mai importantă cauză a ei este aceea că, la trei ani de la promulgarea Legii 41/1994, Societatea Română de Televiziune încă nu are un Consiliu de Administrație, singurul organism abilitat să rezolve legal problemele instituției.

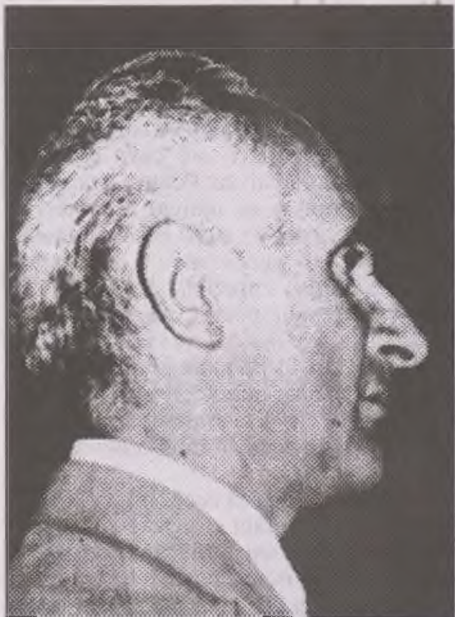
Pe acest fond s-au accentuat acțiunile discreționare și arbitrare ale conducerii interimare a Societății Române de Televiziune, lipsa dialogului de orice fel cu realizatorii de emisiuni și cu factorii de decizie (deci specialiștii) din redacții și departamente.

Având în vedere această stare de fapt, vă informăm că întregul corp redacțional este gata să declanșeze formele legale de protest.

Jana Cernătescu - Belgia

nicolae balotă

Valizele erau făcute, dulapurile încuiate, husele trase peste fotolii. Bătrâna doamnă urma să plece a doua zi de dimineață la drum, când, deodată, se simți rău. Se întinse în pat cu gândul să se odihnească, în patul din care nu se va mai scula.

CE? ETERNITATEA...

Când, în decembrie 1987, Marguerite Yourcenar murea la reședința ei, „Petite Plaisance”, din insula „Munții deșerti”, manuscrisul ultimei părți din scrierea autobiografică din care publicase în 1974 primul volum, **Amintiri pioase**, se afla într-una din valizele pregătite pentru drum. Neobosită la 84 de ani, voise să-și ia cu sine filele destul de numeroase ale acestui ultim op, cu gândul de a continua redactarea sa în timpul peregrinărilor prin Europa și Indii. Volumul, neterminat, a apărut postum, sub titlul dorit de autoare: **Quoi? L'Éternité**. Titlu care devine, prin moartea ei, ca un sigiliu final, un fel de emblemă enigmatică, interogativ deschisă, a existenței și operei sale.

Recunoaștem, desigur, în acest titlu atât de frumos, mâna adolescentului genial, versul lui Rimbaud. Poemul acestuia, **Eternité**, din ciclul **Iluminările**, începe astfel: „*Elle este retrouvée./Quoi? L'Éternité*”. Alegând doar versul al doilea din cele două care constituie refrenul poemului lui Rimbaud, Marguerite Yourcenar suspenda oarecum într-un vid ceea ce în poemul rimbaldian voia să indice tocmai ce anume a fost „regăsit”. Regăsită eternitatea? Poemul tânărului poet nu oferea un tărâm cert căutărilor, aspirațiilor noastre, dar cel puțin ne asigura de regăsirea în timp a intemporalului. O sută de ani mai târziu, bătrâna prozatoare nu mai caută, deci nu mai regăsește nimic. Rămâne totuși ceva în destrămarea tuturor și a toate. Ce anume? Eternitatea.

Se pregătise ea pentru înfruntarea acestei ieșiri din timp? Incercase o inițiere într-o veșnicie? Este greu de răspuns pe temeiul ultimei sale scrieri. Aceasta pare să regăsească multe, îndeosebi din timpurile „pierdute” în sens proustian, dar nicidecum eternitatea.

Plină așadar de proiecte, având de gând să continue redactarea memoriilor, bătrâna doamnă se pregătea de fapt din nou să fugă, dar nu spre ceea ce în realitate o aștepta, o anume intemporalitate, în moarte, ci invers, spre timpul cât mai concret trăit. Căci ce altceva este călătoria de care era o atât de pasionată amatoare (cât de bine o înțeleg!), dacă nu o trăire spectaculară în desfășurarea spațiilor, a duratei, a timpului. Voia să se scufunde în timp, fugind în el, odată cu el, pentru că în același timp fugea de sine.

Și totuși întreprinsese, cu vreo cincisprezece ani în urmă, explorarea trecutului ei. Rar însă întreprindere memorialistică mai plină de reticențe în fața odiosului eu. Lui

Marguerite Yourcenar

Marguerite Yourcenar îi era atât de greu să se mărturisească franc, pe față, să vorbească despre sine, încât în primele două cărți ale amintirilor sale - în **Amintiri pioase** și **Arhivele nordului** - a reușit să se evite pe sine, să vorbească despre cei din jurul ei, să-și dea ocol cu grația prudentă, cu gingășia delicată a pisicilor din tablourile lui Leonor Fini. Prudență pe care o regăsim în acest ultim volum a ceea ce devine trilogia memorialistică a Margueritei Yourcenar. Dar în același timp se arată aici, pentru întâia oară, o pulsivitate profundă spre expunerea sinelui care o stăpânea, pe care acum n-o mai stăpânea. După o viață de rătăcirii prin lumea **celorlalți**, eul ei voia cu putere să se înfățișeze, să se manifeste, nu mascat - cum a făcut-o adeseori - ci pe față. Iată de ce abia în acest ultim volum al amintirilor sale, scriitoarea purcede la depistarea propriilor urme în timp. Și chiar a primelor urme, a celor mai aparent nevinovate, din prima copilărie. Spun aparent, pentru că fără să fie o fidelă a disciplinei freudiene - ea știa că multe din trăirile copilăriei le anunță pe cele ale maturității, le pre-determină. Drama sau comedia vieții își are prologul, nevinovat poate pe plan moral, nicidecum ingenuu pe plan existențial.

În căutarea începuturilor sale în timp,

Marguerite Yourcenar pornește de la nașterea ei în 1903: „Ființa pe care o numesc eu, a venit pe lume într-o anume zi de luni, 3 iunie, 1903”. Scriitoarea se vrea arhivara trecutului ei, de unde tonul sec, aproape birocratic, de cancelarie. Dar copilul crește și dobândește o individualitate cu care bătrâna de mai târziu trebuie să se măsoare. Slujindu-se de acea copilă de altădată, ea va scotoci în memorie, se va confrunta cu sine peste ani și cu martorii începuturilor sale. Superbă explorare a ținutului flamand. Pășim parcă prin spațiul pânzelor lui Rubens, spațiul lui Vermeer; mari case patriciene ne deschid porțile, case care întunecoase, cu guvernante sobre, cu o bunică despot domestic, cu un tată prea puțin părinte, cu o mamă absentă. Copila de opt ani se privea în oglindă, se vedea parcă pentru întâia oară și-și spunea: „Iată-mă, sunt importantă, voi fi foarte importantă”. Cronica familială devine în această ultimă parte a tripticului memorialistic, cronica unei copilării ce deviază din ordinea tradițional burgheză spre **altceva**. Confesiunea unei copilării întrucâtva livrată boemei. Ea înaintează până la sfârșitul primului război mondial și totodată la începutul carierei scriitoricești a autoarei. Ca și în celelalte scrieri memorialistice ale ei, și aici regăsim fig. Tatălui, situată oarecum în centrul narațiunii. Dar sub impulsul acelei voințe de a se expune a eului său, despre care vorbeam, scriitoarea nu mai evocă umbra sacră paternă, aureolată de luminile cultului întreținut de ea de o viață. De astă dată este vorba de ea însăși, or ea, în ea însăși, nu era doar vestala ce întreținea cultul pur al Tatălui. Relația cu acesta, așa cum apare ea în acest op postum, era mult mai impură, mai ambiguă, după cum se țesea în jurul Tatălui, în relațiile sale cu cei din preajma lui, cu femeile îndeosebi, era mult mai plin de echivocuri.

Marguerite Yourcenar intentează de fapt un proces tardiv Tatălui. Am putea vorbi chiar de o răzbunare târzie. În orice caz e o ultimă confruntare a Fiicei cu Tatăl, cu acel Michel de Crayencour marele burghez liberal, cultivat, întrucâtva marginalizat, vechi dezertor, ce-și risipea cu o aristocratică nonșalanță averea moștenită, ce iubea fără nici o moderație Jocul și Femeia. Că unica lui fiică, mica Marguerite orfană de mamă de la naștere, a suferit nu numai trauma absenței iubirii materne, ci și „infidelităților” Tatălui prea libertin față de ea o putem înțelege din subtextul ultimelor ei memorii. Să fi determinat această gelozie timpurie (aliată ca orice gelozie cu o fixație pasională) un resentiment împotriva Bărbatului, un refuz al virilității, considerată nedemnă? Probabil. Personajul odios-iubit, Michel de Crayencour este admirat sincer de fiică doar cum spune ea - pentru aptitudinea sa de „gândi în contra curentului”. Deloc conformist, acest fiu de mari proprietari austeri din nord

ngajează pentru ea buni instructori, îi dă el însuși lecții de latină, dar, fără să-și dea seama, îi prezintă o gravă contra-lecție erotică. Iubirea purtând în ea ura pentru el, a fiicei sale, o va face pe aceasta să fugă mereu din cercul de atracție al bărbaților, cărora să le prefere, un timp fără să și-o mărturisească, mai apoi tot mai conștientă, dar fără să o mărturisească până în această ultimă scriere, cercul de seducție al feminității.

De la început o femeie e opusă Tatălui. Una din acele femei, tocmai, pe care Tatăl dar și fiica mult le-au iubit. O femeie în care Marguerite Yourcenar proiectează nu numai chipul Mamei pe care n-a avut-o (un **imago** matern ar spune psihanalizii) ci și imaginea iubitei. Această Jeanne de Reval, cum o numește scriitoarea, (deformându-i din discreție numele real) reprezintă, oarecum, sfera completă a Femininului. În purtarea ei față de Marguerite copilă, aceasta vede un fel de „adoptiune”. În timp ce Tatăl-Bărbat plutește în sfere distante, Jeanne, identificată cu Mama (a cărei prietenă intimă fusese) emană căldura placentară a proximității. O vedem pe mica Marguerite în 1906, la trei ani, îmbrăcată toată în rochițe și juupoane din dantelă de Bruxelles, intimidată de Tatăl ei, acel „domn de statură altă, afectuos - cum ni-l prezintă ea - fără smierdări, care nu o mustră niciodată, ba uneori îi surâde”, bărbat destul de străin pe care fetița nu știa dacă „îl iubește ori nu”. Știe în schimb că nu o iubește nicidecum pe mama ei moartă, pe acea Fernande despre care va spune mai târziu: „NU eram fiica ei; era prea depărtată, prea fragilă, prea risipită în uitare. Eram mai degrabă fiica Jeannei”. Nu poți suferi - crede și afirmă ea - din pricina absenței unei persoane pe care n-ai cunoscut-o.

Dar imaginea acestei mame de substituție este destul de tulburătoare. Revelând mai mult decât traumele copilăriei sale îndepărtate, pe cele ale adolescenței sale și îndeosebi - cum ne spune ea - „cele ale trezirii simțurilor”, Marguerite Yourcenar dezvăluie, pentru întâia oară, ascunzișurile naturii sale. Aluziile la raporturile dintre Mama ei defunctă, și Jeanne, colege de pension, la „intimitatea mângâioasă și caldă” dintre ele, este îndeajuns de străvezie. „Este unul din miracolele tinereții - observă scriitoarea - acela de a redescoperi, fără modere, fără confidențe șoptite, fără lecturi interzise, printr-o profundă cunoaștere carnală care se află în noi, cât timp n-am fost învățați să ne temem de ea sau să o negăm, toate secretele pe care eroticismul crede că le posedă, din care nu posedă cele mai adeseori decât o imitație”.

Jeanne de Reval este așadar modelul inițiativ și inițiativă (inconștientă) în tărâmurile erotice interzise. Nu lipsește o anume perversiune din relațiile - perfect imaginare - ale copilei cu acest „model”, ca și multă ambiguitate. Narațiunea retrospectivă din **Quoi? L'éternité** este ea însăși, cu toate revelațiile ei, destul de plină de reticențe, pentru ca relațiile dintre Fiică, Tată, și iubita Tatălui să nu apară pe deplin străvezii. Ceea ce e cert este că între cei doi adulți care au vegheat - mai mult ori mai puțin distrat - asupra ecluziunii sale juvenile, Marguerite Yourcenar, adolescenta de odinioară, dar mai ales scriitoarea de mai târziu a ales Femeia, condamnând Bărbatul (cu toată pietatea filială cultivată conștient față de părinte). O scenă relatată în memorii este, în acest sens, semnificativă. E scena de ruptură între Michel de Crayencour și Jeanne de Reval. Aceasta era măritată, Egon, soțul ei, fiind modelul lui Alexis, eroul unei ficțiuni de mai târziu a prozatoarei - **Alexis sau Tratatul dorinței deșarte** -, destul de sumbră istorie a unei legături incestuoase. Ruptura între amanți este istorisită de Marguerite Yourcenar, ca un rezultat - cum spune ea - al „prejudecăților” Tatălui ei, al prejudecăților de care acesta se credea degajat. Bărbatul nu se poate însă elibera - o citez tot pe ea - de „tonul peremptoriu al aceluia pentru care orice elan al simțurilor

degradează o femeie, cu excepția cazului în care el este beneficiarul”.

Sentința condamnatoare ce nimicește tocmai valoarea, unica, pe care fiica lui de Crayencour i-o recunoștea acestuia. Departate de „a gândi în contra curentului” el era, așadar, după părerea ei, înfeodată „celor mai reprobabile convenții masculine”.

Memoriile, chiar cele mai scrupuloase în reconstituirea timpului trecut, nu sunt, o știm, scrieri documentare; adevărul lor nu este - cum am spune - literă de evanghelie. În nici o altă narațiune verosimilul nu este, ca în acestea, mai inconfundabil cu veridicul. Yourcenar era perfect conștientă de forța deformatoare a memoriei sale. „Memoria - afirma ea - nu este o colecție de documente depuse într-o bună rânduială, în străfundurile nu știu cărui «noi înșine». Ea apropie capete de lemn mort pentru a reface iar flacăra. Într-o carte de amintiri trebuia ca acest truism să fie enunțat undeva. Iată-l aici”. Operă de imaginație mai mult decât de memorie, amintirile ei sunt regizate de obsesiile abisale ce magnetizează imaginarul. Aceste obsesii își află un spațiu privilegiat în raportul dintre copii și adulți, raporturi pe care, mărturisirea ea, le-a evitat o viață întreagă aproape în scrierile sale. Aceasta pentru că „viziunea despre copilărie - crede ea - este în opoziție cu tot ce se scrie îndeobște despre aceasta”. Ceea ce ne surprinde, întrucâtva, în ultima ei scriere este nu atât modul ei de a vedea copilăria, ci rolul adulților în raport cu aceasta. Rol pedagogic, dar conceput în sensul unei **paideia** eline, a unei educații din care inițierea la anumite aspecte ale jocului sensual n-ar trebui să lipsească. Nicăieri în opera Margueritei Yourcenar, nu lipsită de personaje ambigui, de situații echivoce, n-ai fi întâlnit mărturii atât de insidioase precum în această scriere devenită testamentară, prin moartea autoarei. Dacă n-ar fi fost întrerupte tocmai de sfârșitul ei brutal, cred că mărturisirile bătrânei doamne ar fi devenit și mai temerar riscante.

Prietena ei, tovarăsa ei de viață, Grace Frick, murise în 1979. Mi-o închipui pe Marguerite Yourcenar ca pe un fel de Gide feminin, socotind, mult mai târziu decât acesta, că a sosit timpul să se răfuiească cu rezervele, cu pudorile, cu rușinile ei de o viață. Bineînțeles, în loc să se mărturisească înfrântă de pornirile ei, ce voiau să fie date în vileag, se proclamă cu superbă învingătoare. Academiciana umoristă, purtătoarea demnă a unei culturi clasice pe care se presupunea că o protejează în opera ei de agresiunile veacului și veacurilor, se înversunează împotriva unei lumi în care, după ea, „moravurile contează mai mult decât legile și convențiile mai mult decât moravurile”. Critica moravurilor și convențiilor se reduce însă la spiritul unor exigențe feministe particulare - la reclamarea pentru „specia feminină” a „libertăților pe care moda unui timp le acordă bărbaților”.

Violențele acestor revendicări, temperate doar prin eleganțele desuete ale stilului, pătează oarecum, prin îndârjirea lor cvasiideologică, povestirea amintirilor scriitoarei. Căci deformarea acestor amintiri, sub pulsivitatea unor vechi obsesii nu tulbură fluxul epic, atât cât intervenția uneori inoportună a resentimentelor, a „ideilor” propulsate de aceleași obsesii.

Cartea postumă a Margueritei Yourcenar a rămas neterminată. Cât ar mai fi adăugat ea la manuscrisul destul de considerabil nu putem ști. Nu o știa nici ea, desigur, ea despre care știm că nu lucra cu planuri preconcepute. Cu adevărat cartea aceasta ne vine de dincolo de mormântul scriitoarei ca și telegrama cu care se încheie, despre care povestitoarea ne spune „că a fost expediată în ajun și că a sosit după moartea celui ce o trimisese”.

vali iancu

EXERCITII (DE) HAIKU

Râde un copil,
sar toate lacătele;
aripi de fluturi...

O margaretă
în Mașina Timpului,
adolescența.

Îndrăgostitul -
un nebun ce visează
cerul pe pământ.

Încremenită,
printre cizme și bocanci,
o violetă.

Prin frunzele mele
vântul aleargă nebun.
Se înserează.

Pe lac, în amurg,
Cântecul lebedei trist
Cercuri pe apă.

Aleargă dorul
printr-un fir telefonic
spre alt orizont.

Umbra unui vis
luminând sertarele
amintirilor.

Oră târzie...
revin amintirile -
fluturi de veghe.

Bătrân șemineu.
Năluca tinereții
mi-apare-n flăcări.

Fluturi de nea,
destui cât să rănească
florile de-april.

Mă opresc din scris.
O rază argintie
se face zăvor.

Frânt, pescărușul
îmbrățișat de catarg
în nemărginit.

O, trădările...
cum se coc ele-n focul
jurămintelor.

Vechea oglindă.
Timpul în linii-răboj
pe-aceiași portret.

dana f. zaharia

Dansul țigăncii

Există un soi de oboseală de lene care adesea este numită voință pentru că ne împinge la acțiune hm, și-atunci te justifici vezi, acum merg să fac ceva de pildă binele care are întotdeauna o parte rea mergând să-l faci omori o muscă sau zece muște sau un om întreg sau zece oameni sau un oraș sau o lume posibilă ei bine există oare dincolo de ceea ce văd eu binele și/sau răul altfel decât le văd împletite ca părul unei țigăncii cu multe zorzoane și panglici dacă acolo s-ar afla totul în despletire în separare fără să mă abat de la temă aș zice: joacă țiganca frământă cu picioarele praful vântură cu fustele praful înnoadă cu fâțele ei lungi privește și formele ea însăși privește dar și formă care se-nnoadă și astfel se naște acțiunea în rest plâng mesenii cade pe mese o ploaie vechile clarități se depun s-au depus pe glezna ei ca pe un fus... Există un fel de oboseală oboseala trecutului pe care scuipi lăutărește încercând să fie cât mai departe de petrecere.

Vis cu moloz

Visam poteci pe-autostradă apoi la o șampanie n-am mai visat în gând de-a dreptul curgea visul acela spălat cu moloz de șampanie de pe ziduri de prin case și-atât cât curse și rămase

Autoportret

Totul se petrecuse astfel: norocul curgea leneș pe asfalt pe la rădăcina copacilor norocul trăit respirat munți întregi de noroc pe care i-ai îndepărtat cu buretele pe care i-ai răzuit ca să rămână mobilierul scump și ușa bisericii și oglinda ai scos din ea chipul ascuns l-ai lipit pe perete îi tremura bărbia ca unui moșneag surprins în timp ce evocă

momente de dragoste de plăcere și moarte

Rondelul poezilor necitiți

Harfa de piatră s-a sfărâmat
Fluierul ăsta nu-l știu oricine
Vino cu mișine în ceață vecine
Să-ți fac din el un os treeemurat

Pustiul nostru gândiiiiit respirat
Ciudat la spate se strîmge în fine
Harfa de piatră s-a sfărâmat
Gestul acesta nu-l știu oricine

Lasă cămașa să-ți craaaape pe lat

diana manole

PARTERUL

La parter era cea mai mică bucătărie din tot blocul pentru că aici arhitecții fuseseră nevoiți să împartă spațiul pe din două cu ghenă de gunoi. Când s-a mutat, mobila i-a încăput cu mare greutate și a trebuit în cele din urmă să lase frigiderul pe hol. Nu era chiar așa greu, deși uneori o enerva să tot bată drumul ca să-și mai ia câte ceva de mâncare. Mai rău a fost când s-a căsătorit. Nu aveau loc să mănânce împreună decât dacă el stătea cuminte în colțisorul dintre masă-aragaz-perete, în timp ce ea schimba zâmbind felurile de mâncare, încântată să-l servească precum o bună nevastă. Când a apărut și copilul, viața a devenit ceva mai complicată. Locul de pe scaunul din bucătărie a revenit automat progeniturii, care trebuia hrănită și supravegheată. Bărbatul îi privea cu jind, invidios pe buna comunicare dintre mamă și fiu, stătea în picioare în vestibul, sprijinit de tocul ușii și tăcea. Într-o zi a obosit și a plecat. Ca un făcut, de atunci, când ea făcea de mâncare, se adunau aburi pe tavan, în cele din urmă începeau să picure, până și obrajii ei, prematur pătați de cuperoză și tristețe, se umezeau. Copilul stătea cuminte pe același scaun, singurul disponibil, așa cum v-am mai spus, în mână avea, preventiv, un burețel colorat cu care, atunci când situația devenea intolerabilă, ștergea picăturile de pe fruntea mamei. Mult mai important este că de câte ori ea făcea de mâncare, ferindu-se de stropii de apă din încăperea, copilul deschidea umbrela neagră, cu spițele rupte, pe care tata uitase s-o ia la plecare. Deși, culmea, în ziua aceea ploua. Bucătăria s-a vindecat în cele din urmă. Sau poate ea și-a schimbat rețetele și felul de a găti. Lucrurile au intrat în normal.

ETAJUL 1

Bărbatul care locuia la etajul întâi dormea, cel mai adesea, în cadă. Nu neapărat pentru că așa ar fi vrut sau așa i-ar fi plăcut cel mai tare, dar de fiecare dată i se întâmpla să ațipească în timp ce făcea baie. Dacă ar fi să judecăm din punctul lui de vedere, avea toate motivele. Spuma îl îmbrățișa mai tandră decât oricare dintre iubitele lui. Oglinda în mozaic pe care și-o montase singur pe perete îi reflecta trupul recompunându-l dintr-un număr nesfârșit de bucățele flatante. Robinetul cu garnitura stricată picura precum cea mai naturală clepsidră, care-ți numără clipele fără să ți le reproșeze. Și

Trupul ți-l lasă să dârârdăie bine
Până la sânge cu frîrîrîg în vine
Harfa de piatră s-a sfărâmat

Rondel sub vers bacovian

Te uită cum ninge Decembre
Când foame îți e și când sete...
Chiricit râmuros la perete
S-auzi chiorăit de tenebre

Cu răul închis în vertebre
Visezi astăzi mult pe-ndelete
La frigul ce-l ninge Decembre
Când foame nu-i e și când sete...

uite-așa, legănat de valurile moi ale apei din cadă, credea de fiecare dată că este fericit și ațipea.

O singură dată a greșit, și-a mărturisit taina unei femei, care, bineînțeles, a vrut imediat să împartă cu el puțină lui bucurie din viață. S-a îngămădit peste el în cadă, a improșcat cu apă frumoasa lui oglindă, apoi a început să se plângă. Că apa e prea rece! Că spuma nu miroase a lămâie și nu degresează suficient! Că picătura chinezească a robinetului îi amintește că va fi în cele din urmă bătrână! Ca să pună capac la toate s-a urcat peste el și în cele din urmă i-a făcut un copil. Așa s-a terminat cu liniștea lui sufletească și cu serile în care dormea în cadă!

ETAJUL 5

La etajul al cincilea, pe palier, cu mult înainte de ușile apartamentelor, în deplin consens, vecinii au pus un rând de gratii groase ca de pușcărie. Așa se simțeau mult mai în siguranță. Nu era prea plăcut, dar se obișnuiseră, găseau chiar amuzant că trebuie să descuie mai multe broaște ca alții ca să aibă acces în propria casă. Până la urmă au pus și două zăvoare, scrâșnetul lor li se părea garanția că nimeni nu poate veni peste ei să-i ia prin surprindere. Nu le păsa de cei care îlipriveau strămb, unii cu invidie, alții cu dispreț, dacă e să fie, de hoți nu te poți apăra orice-ai face și da și nu.

Pentru că nu era vorba doar de cei care ar fi vrut să-i prade, important era că astfel se simțeau în siguranță. De la o vreme însă, ca la un semn, toți cei de la etajul cinci au început să aibă coșmaruri. La început le-a fost jenă să și le mărturisească. Se întâlneau dimineața din ce în ce mai încercănați, își pierduseră somnul, deschideau cu mare greutate încuietorile de care erau atât de mândri și ațipeau câteva secunde în lift.

Când au început să-și vorbească au aflat că, printr-o stranie coincidență, toți aveau același vis.

Se făcea că ploua de zile-n șir, apele începuseră să crească, trecuseră de etaj după etaj până au ajuns la ferestrele lor ce păreau brusc în zadar apărate cu gratii și totuși s-au oprit la marginea pervazului ca și cum ăsta era semnul că de acolo putea începe marea interioară a blocului pe care copiii supraviețuitori coșmarelor vor lansa bărcuțe de hârtie

bujor nedelcovici

SĂ NU GÂNDESC!

și vor învăța să înoate exact când li se părea că retrăiesc varianta modernizată și nedusă până la capăt a potopului pe apă se apropia plutind încet un cadavru trecea printre gratii intra în casă și se așeza frumușel pe pat de groază se trezeau din fericire singuri în dormitoarelor lor atât de temeinic și de zadarnic apărute și fugeau

Dimineața, pe palier, palizi și speriați, cercând să creadă că nimic nu s-a întâmplat, își zâmbeau înțelegători ținând la nas batistute parfumate ca și cum acestea i-ar fi putut apăra de mirosul de mort care invadase printre gratii întregul etaj.

CURTE

INTERIOARĂ

De la fiecare fereastră mă privește câte o femeie

melancolic trăgând câte un fum în țigară

dolesc curtea blocului sfioasă

mergând doar de-a lungul zidurilor

- Nu e bine, oricând poate să-ți cadă în cap un ghiveci

sau, Doamne ferește, cine știe ce altă murdărie!...

ușa la care aș vrea să ajung se îndepărtează cu fiecare pas

ca și cum cineva mi-ar fi înscenat o Fata Morgana

de cartier

aș vrea să nu fiu văzută

sau, măcar, să nu li se pară că deranjez prea tare peisajul

de sâmbătă după-amiază

când oricine are dreptul

să nu facă altceva decât să stea și să se uite dacă aș ajunge la intrare

aș reuși să mă postez la propria mea fereastră - Poate doar așa o să fii și tu în rândul lumii!...

se îndepărtează din ce în ce mai tare în timp ce bate gândul că toate acestea nu sunt decât un vis

că m-am așezat demult cu coatele pe pervaz și am adormit

deocamdată încerc să rezolv problema

mersului meu în cerc prin curtea interioară a blocului

până când încep să alerg

gata-gata de vreo două ori să pun mâna pe clanță

ultima oară aud un oftat dinspre toate ferestrele

chiar și un strigăt încurajator mi-e mai bine acum

- Totdeauna ai vrut să crezi că nimănu-i nu-i pasă de tine!

în cele din urmă

obosită

întind mâna

ușa se deschide simplu în fața mea femeile de la ferestre aplaudă

înțeleg

sunt autorul principal din spectacolul lumii lor de sâmbătă după-amiază

simt că ar trebui să mi se ceară autografe dar tocmai acum mă trezesc

țigara s-a fumat singură

mi-au amorțit brațele și pe obraz mi s-a întipărit

dunga pervazului

și-mi pare rău

în curtea interioară a blocului câțiva oameni aleargă în cerc parcă fugărindu-se unii pe alții.

13 octombrie

* „Republica de la Weimar” a luat naștere la 9 noiembrie 1918, după abdicarea lui Guillaume II. „Liga Spartakus” a fost fondată în 1915 de Karl Liebknecht, Rosa Luxemburg, Franz Mehring și Clara Zetkin. Rosa Luxemburg, de origine poloneză, a organizat în 1905 în Polonia, o intensă propagandă revoluționară. În 1906 s-a întors în Germania și a scris **Greve de masse** și **Partidul și Sindicatele**, în care insista asupra rolului spontan și de inițiativă al proletariatului. Arestată de câteva ori, își reia activitatea revoluționară.

„Liga Spartakus” (Spartakusbund) se transformă în „Partidul Comunist German” (dec. 1918, afiliat la Internaționala III comunistă) și participă la „Revoluția spartakistă”, organizată la Berlin în ianuarie 1919, unde au fost uciși 200.000 de oameni.

În 1929 în Germania erau 6 milioane de șomeri. Partidul social-democrat (comunist) avea 100 de deputați în parlament, iar național-socialiștii aveau 107 deputați. Criză socială, agitație și instabilitate politică.

Oare nu cumva anticomunismul și antisemitismul german s-au născut în acea perioadă în care Germania ar fi putut „să basculeze” alături de Rusia Sovietică? De altfel, Lenin era convins că prima țară în care revoluția comunistă va reuși va fi Germania. Înainte și după Revoluția din 1917 din Rusia, Germania era împânzită de agenți și spioni trimiși de Kominternul bolșevic.

Pentru unii, istoria Germaniei începe în 1933, după sosirea la putere a lui Hitler, ocultându-se evenimentele (cauzele) anterioare. Sunt judecate doar efectele. Raționament greșit intenționat?!

* „Creierul aparține unui sex”, afirmație dovedită din punct de vedere științific. Locul de prelucrare din creier a datelor primite din exterior este diferit, în funcție de cum aparține unui bărbat sau femeii.

Este încă un argument că cele două sexe sunt nu numai deosebite dar și diferite.

* „Neantul este universul fără mine” - André Suarés.

„Mă apropiez încet de momentul în care filosofii și imbecilii au același destin”. Voltaire

17 octombrie

* Violența revoluției, violența statului totalitar, violența generalizată... Dar eu? Ce atitudine să iau? Cum să învăț să „nu fiu violent”, când trăiesc printre hiene cu zâmbet de Giocondă?!

* Nu reușesc să **nu gândesc!** Să fac un vid interior care să-mi dea detașarea necesară odihnei mentale! Trebuie să fac exerciții yoga și să mă îngrijesc mai mult de trupul meu.

* Continui să scriu la romanul **Dimineața unui miracol**. În această iarnă vreau să lucrez mult, iar în primăvară să-l bat la mașină. Îmi aparțin cu adevărat doar când plec „în imaginar și ficțiune”.

19 octombrie

* Întâlnire cu Jacques B. de la Albin Michel. În două săptămâni o să am rezultatul în legătură cu publicarea romanului **Zile de nisip**.

* Sunt zile în care îmi văd de treabă: pentru ESPRIT, pentru mine... scrisori, memorii, pagini pentru roman... Și deodată! Când ridic privirea: „Ce caut aici?! Cine sunt?” Explozie interioară! Ca și cum ochii mi-ar sări din cap și n-aș mai vedea nimic! Doar un joc de artificii! Un joc de lumini multicolore.

Sunt singur și stau de vorbă cu Dumnezeu!

* Plouă! Au început ploile la Paris! Va ploua șase zile, șase luni, șase ani...

* Am primit aprobarea să locuiesc la „Cité internationale des Arts” până în iulie 1988. Sunt asigurat pentru o perioadă. E bine, dar foarte obositor. Și totuși! Nu am voie să obosesc sau să descurajez! Am premoniția că o să public toate cărțile pe care o să le scriu și o să rămân **scriitor la Paris**. Singura justificare de a trăi...

22 octombrie

* Scriu un roman! Cum de nu înțeleg că acest fapt este cel mai important eveniment pe care îl trăiesc?! Am început să scriu pe un scaun, apoi pe „tejgheaua” din Avenue Montaigne, acum pe masa de la „Cité”... Este totuși o evoluție!...

28 octombrie

* Întrevedere cu Nina Salter de la Albin Michel. Mi-a spus că este de acord să publice romanul **Zile de nisip**. Va fi tradus de Alain Paruit și va apărea la începutul anului 1989. Ufff! Respir ușurat! Va trebui să trăiesc până atunci, adică să am ce să mănânc și unde să locuiesc...

1 noiembrie

* Toamnă

Privesc pe fereastră (Cité internationale) trotuarele acoperite cu frunze uscate, apele învolburate ale Senei, turlele catedralei Notre Dame... Cerul e gri, beau o cafea bună și scriu câteva pagini pentru roman. Înțeleg că sunt aici **nu întâmplător**. Trebuie să renunț la întrebarea: „Ce a vrut Dumnezeu de la mine?” Și să răspund: „Asta a vrut Dumnezeu de la mine: să fiu aici, să scriu, să trăiesc și să-mi continui **calea către înțelepciune și seninătate**. Dar până atunci? Încă o pagină scrisă...”

3 noiembrie

* Ziua în care a murit tata. Era în 1964. De fiecare dată îi făceam un parastas și mă duceam la Mănăstirea Ghiughiu unde este înmormântat. Acum sunt aici... Să rostesc o rugăciune pentru el și pentru toți morții mei.

* Primele amintiri. Locuiam împreună cu tata și fratele meu. Tata câștigase procesul prin care îi fuseseră atribuite amândoi copiii. Uneori, simțeam privirea tatei care voia să afle cum mă simt și ce gândesc. Cred că era gelos că o iubeam pe mama. Îi simțeam absența. Eram trist fără să știu ce înseamnă „tristețea”. Încă de atunci începusem să trăiesc „în fractură”, „în ruptură”... între două existențe, fără să fi cunoscut „unitatea de început” care să-mi dea „unitatea interioară și exterioară” de mai târziu. Eram totuși cu fratele meu cu care mă jucam și asta mă făcea să uit...

CEL CE IUBEȘTE ȘI LASĂ NU SE LASĂ DE SCRIS

de GEO VASILE

Nevoia protagonistului-narator-autor* de a-și pune în pagină experiența de viață-familie-iubire este pe cât de imperioasă, pe-atât de legitimată d. p. d. v. artistic. Nimic senzațional în „Marea sub ninsoare” această long-short-story, scrisă în cea mai autentică manieră postmodernă: nici acțiune trepidantă, nici crimă și pedeapsă, nici măcar oleacă de erotism.

S ocul și miza povestirii rezidă în Scriitură, în alertul joc de planuri și fire epice, în sictirul bine supravegheat al relatărilor în direct din interiorul și exteriorul personajelor. Tânărul nostru aproape furios rememorează pentru noi scene ce i-au amprentat viața prin anii '80, când încă ne „holbam” la bulgari și

logului așa cum are el loc între oameni, iar nu între eviscerate fantome academice, Puiu Alger nu pregetă să dea un plus de atractivitate povestirii printr-o injecție de relativizare a depoziției auctoriale. Este vorba de mobilitatea

veneam la mare cu câteva sute de lei. Fundalul e cel arhiștiut: „Muncă de servitor. Șomer cu salariu. Îndobitocire forțată. Regim de pușcărie. Mitocani, ultimul tip, nou-nouți. Înjosire permanentă”. Dar nu aceste fraze ușor patetice oferă cheia lecturii, ci nevoia protagonistului de a se face înțeles cu tot cu obsesiile sale, între care cea din titlul cărții este determinantă. Eroul nostru, numit parcă Victor, n-are stare, făcând parte din elita căutătorilor de autenticitate, supunându-și interlocutorii unui nevăzut dar martelant detector de minciuni. Cu orice preț, inclusiv cu cel al propriei singurătăți și nefericiri. Eșecul sentimental al unui om ce-și ascultă idiosincraziile față de imposibilul raport bărbat-femeie nu ne surprinde. Refuzând mediocritatea „stării pe loc”, spiritul gregar și duplicitatea în care gravitează majoritatea cuplurilor tinere, protagonistul profită de ocazie spre a dinamita stilul melodramatic spus și scris al partenerelor sale Vio, Flory ș.c.l. Nevoia acestuia de ideal, ca de mare și de ninsoare (vară și iarnă), a căror îngemănată simultană frumusețe reprezintă irepetabila stare de grație, este emblema spirituală și metafora textuală a cărții. Protagonistul are tăria de a se despărți de Tama, iubirea cea mare, ulterior relegată în vis, cu sentimentul că a salvat-o prin maternitate, cea mai de seamă vocație a femeii. El preferă să fie acuzat că nu are **organul iubirii**, decât să ia parte la surparea momentului de grație numit iubire. Din idealitatea căruia își va hrăni și provoca visul și obsesiile de neprihănire a cuplului. Cu riscul unei excentrice lașități, eroul nostru își salvează iubirea, haloul amintirilor, febrilitatea imaginării retroactiv și prospectiv. În vremea asta naratorul își prinde cititorul dezabuzat în felurite rețele și stratageme epice, alternând dialoguri incisiv abrupte cu parabole voios-înlăcimate, descripții voluptos-maniacale cu prefăcute detașări ironice. Puiu Alger este propriul său expert-exorcist, operator consumat în realul imaginar dar și în realul-real pendinte de materialitatea lumii. Meșter în esențializarea și redarea limbii vorbite și a dia-

de GH. BULGĂR

C u adevărat: cititorii fără număr fură luminați și chemați la altă viață, la alte credințe, la rosturi mai înalte, prin presa celor două secole sintetic evocată în Dicționarul lui Ion Hangiu, lucrare de o viață de om. El ne arată, la o simplă lectură de câteva foi, că cele mai importante publicații, chiar politice sau economice, ziarele în general aveau pagini literare, chiar suplimente literare de duminică și acordau atenția cuvenită scrisului literar, cultivării limbii, apariției cărților, care nu treceau neobservate de redactori. Și ne gândim îndată cum azi apar zilnic circa 15 organe de presă centrale - numai în București -, care, cu rare excepții, nu acordă nici o atenție mișcării literare, problemelor de cultură și de limbaj literar; „Evenimentul zilei”, pe primul loc al lectorilor cotidiani, nu scrie mai niciodată despre cărțile noi, despre dispute ori comentarii literare, despre dificultăți de limbaj ori stil. În schimb, în toată presa, zilnic, sunt pagini întregi de sport - ceea ce nu e rău, dar e inechitabil în raport cu problemele spiritual-culturale; infinite comentarii și hiperbole sportive, calificative de tot soiul. Avem multe de învățat din **istoria luminoasă a presei literare de altă dată**, din ceea ce ne spune despre ea **Dicționarul** lui Ion Hangiu...

La sfârșitul volumului avem „Indicii” care ne dau o prețioasă consemnare despre colaboratorii la publicațiile incluse în **Dicționar** și putem afla astfel unde și când a fost prezent cutare scriitor sau orice alt colaborator al unor publicații. Constatăm astfel că scriitorii noștri de seamă au onorat cu scrisul lor cele mai citite ziare ale vremii, nu numai revistele literare la care colaborau de obicei. Indicele de nume ne arată și unde și când s-a scris ceva despre scriitorii de seamă; astfel sunt zeci de trimiteri la pagini unde apare numele lui Eminescu, Rebreanu, Argezi, Mircea Eliade etc. Al doilea indice ne arată localitățile unde au apărut, și când anume, reviste și ziare, - un registru cu surprize plăcute: de la simple comune românești la mari metropole internaționale, cum am mai spus, literații români au fost nu numai activi și îndrăzneți în angajarea lor pe

camerei de luat vederi la Țepeneag, ce-i permite să revină pe text, modificându-l în funcție de personaj, starea acestuia și memoria cititorului. Naratorul are o grijă deosebită, cea a voyeuristului, de a-și vizualiza credibil personajele, mai ales când acestea nu vorbesc sau nu acționează, ceea ce mi se pare foarte important în economia semnificativă a relatării. Nu fără un anume cinism, naratorul nu-și scutește personajul de proiecții lirice sau onirice (a se vedea casa cu trei pereți de sticlă), de o sinceritate clamată, deși cenzurată la timp. În rest, autorul rămâne un dur și proteic descriptor al melodramei limbajului, de care suferă Flory, să zicem. Ea sare atât de firesc din tran-tran-ul cotidian la exhibarea monomană a nefericirii, teoretizând incontinent! Efectul e devastator. Și totuși, o întrebare se pune imperios: de ce a debutat atât de târziu un talentat prozator ca Puiu Al. Ger, cum ne-ar place nouă să pseudonimizez într-o nouă carte ce se impune la fel de imperios. Și ca să fim onești până la capăt, nu putem trece cu vederea calitatea grafică ireproșabilă a cărții, pe măsura reputației Editorului.

Alger, Puiu. *Marea sub ninsoare*. Ed. Fundației Culturale Române, 1996. Col. Debut. Coperta Floarea Țuțuianu. Redactor: Radu Săndulescu. 1. p. lei 5500

PRESA LITERARĂ ÎN ISTORIA MODERNĂ A ROMÂNILOR (II)

acest tărâm cultural, puțin rentabil dar de mare interes cultural. Găsim astfel titluri imprevizibile: la Arad apăreau într-o vreme publicații ca: **Genius, Laboremus** (= să muncim); la Balota-Dolj: **Ghilușul**; la Bârlad: **Academia bârlădeană**, **Gh. Lazăr, Miron Costin, Ion Creangă, Palade** (vreme de 27 de ani: 1881-1908); la București: **Academia**, o revistă tipărită după Armistițiul din august 1944, condusă de Radu Câmpeanu și Ion Bulgăr, la care colaboram cu articole trimise de pe frontul de la Păuliș și Șiștarovăț, cu Emil Manu și Ovidiu Drimba, în solidaritate universitară și militară cu colegii din Capitală, mai norocoși că puteau scrie și citi la Biblioteca Academiei, atât de apropiată inimilor noastre zeloase, loc sacru la care ne gândeam adesea atunci. Lista publicațiilor apărute în București este imensă și cu multe titluri pitorești: **Brazda literară, Cicala, De vorbă, Ideea tolstoiană** etc. La Budapesta au apărut nouă publicații românești până în 1919, - nimic de atunci. La Paris sunt consemnate 22 de reviste și ziare dintre care numai trei în franceză; 9 au apărut după 1944; cu titlu mai expresiv: **Almanahul pribegilor români** (1952-1966). Și în Australia a existat „Timpul”, dar în... 1922. Fapt mai puțin așteptat: într-o capitală de județ, Zalău, - a fost doar în 1940 „Țara Silvaniei”, dar apoi... nimic, nici azi, oare, nu apare acolo nici o publicație, în țara lui Bărnăuțiu, a lui Maniu, a lui Lucaciu? Aproape incredibil... Ultimul „Indice” ne arată **cronologic** cele mai importante publicații de la „*Courrier de Moldavie*” (18 febr. 1790), pe etape istorice, până azi (1990), cu eflorescența publicistică greu de ținut în evidență din cauza fluxului dinamic și uneori efemer al tipăriturilor care vin și se duc, precum frunzele pădurilor care dau lemnul hârtiei scumpe de ziar...

Dicționarul presei literare românești, întocmit cu mîgală, pasiune, dărzenie în investigații și bună rânduială a conținutului atât de instructiv, merită toată prețuirea cititorului interesat de istoria dinamică a culturii naționale, lucrarea fiind un impresionant izvor de cunoștințe și de detalii semnificative pentru spiritualitatea și

LIVIU CIULEI ȘI CULTURA ROMÂNĂ

de MARINA SPALAS

În 1991, când a revenit la Teatrul „Lucia Sturdza Bulandra”, al cărui directorat îl refuzase după 1990, să monteze „Visul unei nopți de vară” de W. Shakespeare, m-am bucurat de privilegiul de a asista la repetițiile domnului Liviu Ciulei. Nu pot să-i spun decât Domnul, pentru că „maestre” mi se pare o bagatelizare a personalității exemplare a acestui unic artist. Și atunci (aici cad într-un păcat, pe care-l detest, tendința autobiografiei, dar n-am încotro) domnul Ciulei mi-a spus: „Pentru cine am făcut eu meseria asta?”

Nu cred că ajunsese la o exasperare artistică de moment, ci că întrebarea era efectul unei îndelungi meditații asupra eternității muncii de regizor.

În ziua de 23 iunie a.c. Academia de Teatru și Film i-a decernat primul titlu de Doctor Honoris Causa din viața acestei instituții. Solemnitatea a fost precedată de un scurt montaj ce încerca să surprindă (parțial) câte ceva din miracolul vieții de actor, de data aceasta, a lui Liviu Ciulei.

M-am gândit atunci: cât se poate reface prin câteva fotograme dintr-o întreagă viață a unui om de teatru, de la 16 ani, când a jucat rolul Puck în „Visul unei nopți de vară”, până la 74 de ani când a încheiat montarea piesei „Strigoii” de H. Ibsen la Universitatea din New York și a primit, la București, titlul de Doctor Honoris Causa?

Dar, mai ales, m-am întrebat ce imagine poate păstra despre personalitatea proteică a lui Liviu Ciulei un tânăr care n-a văzut „Cum vă place?”, „Elisabeta I”, „Play Strindberg”, „O scrisoare pierdută”, „Furtuna”, „Gin-rummy”, „Rădurea spânzuraților”, „Valurile Dunării” și spectacole în care Domnul teatrului românesc a jucat, la care a semnat scenografia și regia?

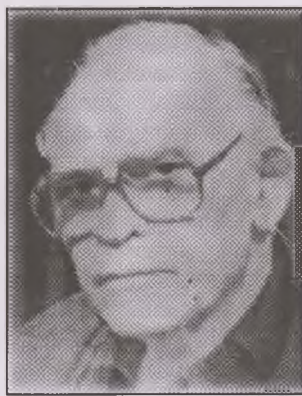
Pentru studenții care-l ascultau la Casandra povestind cum a devenit actor, adică istoria „compotului cu mere”, pagina pierdută din faxul de la New-York, la Gala Uniter, Liviu Ciulei este doar o legendă vie.

Pentru actorii și colaboratorii cu care a lucrat, Liviu Ciulei este un magician al scenei.

Pentru cultura română și pentru întreaga societate civilă, pe care o edificăm, Liviu Ciulei este, și ar trebui să se spună acest adevăr în fiecare zi, nu doar la ocazii festive, o instanță morală și un reper cultural. Magicianul scenei românești, precum Prospero din „Furtuna”, ar putea prin înțelepciunea, forța morală, cultura, dar mai ales prin modestia lui, noțiuni atât de uitate în aceste timpuri, să facă să renască nu doar teatrul, ci și valorile morale, atât de necesare într-o lume agitată și confuză, cum e cea a zilelor noastre, în România.

Câte n-ar avea de învățat nu doar studenții de la acest extraordinar artist și gânditor, ci, mai ales, intelectualii din Cartea pe care o dorea Mallarmé și Liviu Ciulei ar trebui s-o scrie.

Pe 7 iulie, la împlinirea vârstei de 74 de ani, nu ajunge să-i dorim „La Mulți Ani!”, viață lungă, sănătate, putere de muncă, fericire, ci să-i repetăm, dar, mai ales, să-l convingem că scenele românești sunt mai sărace decât merităm fără spectacolele a căror regie artistică și scenografie sunt semnate „Liviu Ciulei”.

O profesiune de credință a domnului Liviu Ciulei, reprodușă din emisiunea radiofonică „Profil teatral” difuzată în premieră la 6 iulie 1992:

„La cei 47 de ani de teatru profesionist (am debutat în 1945 ca actor) și știind că o autobiografie ar însemna foarte

multe capitole și în rolurile jucate și în regiile făcute și poate și mai mult în decorurile pe care le-am făcut pentru diferite piese, pe multe scene ale țării, uitându-mă chiar și la munca mea în film ca regizor, ca actor și ca scenograf, la micile momente, scurtele momente în care n-am trădat și profesia mea de arhitect, cred că pot spune că cel mai important lucru pe care l-am făcut a fost enunțarea unei atitudini, a unei școli, și în regie și în scenografie. Undeva, poate și în actorie, care cred că a avut un spe-

cific național, încurajând o serie de talente din jurul meu, contemporane cu mine sau mai tinere decât mine, să formeze specificul artei teatrale românești pe o perioadă lungă de timp, dacă cumva am un merit, cred că acesta este. Nu spectacolele, nu realizările mele, ci faptul că preocupările mele s-au extins, s-au ramificat în viețile altora, în realizările altora. Revenind în țară, după o perioadă în care am lucrat în străinătate, am fost din nou tulburat de cantitatea de talent printre actorii tineri, printre regizorii tineri, care undeva răsăr, ca ciupercile la poala unui copac mai bătrân, la poala trunchiului teatrului românesc. Am simțit, mai mult ca oricând, că cea mai importantă acțiune ce se poate face acum în teatru este ca noua generație să preia conducerea artistică și să-și prelungească în opere de artă felul în care ea simte că se cere exprimat într-o formă artistică. De fapt, efortul nostru și atunci, pe cât ne țin puterile încă și acum, a fost să contemporaneizăm în permanență teatrul și arta spectacolului. Să nu lăsăm să devie în urma timpului și dacă, așa cum spune poetul „Timpul crește-n urma mea, mă-ntunec”, cred că acesta trebuie să fie un deziderat perpetuu: nici una din lucrările noastre nu este definitivă, nici una dintre edițiile noastre, fie ale unui spectacol Shakespeare, sau Cehov sau oricare clasic, Caragiale, nu trebuie să fie model definitiv, nu poate fi model definitiv pentru că fiecare generație trebuie să le citească altfel, trebuie să le redescopere, pentru valorile corespondente timpului.

Tineretul simte nemijlocit, trăiește pulsul timpului, nu trebuie să aștepte trecerea unui eveniment ca să-l comenteze. El face parte din eveniment. Teatrul este o manifestație de o seară, este o manifestație de azi. Măine trebuie să fie altfel. E ca și un articol de fond dintr-un ziar. Măine apare altul. În cel de azi împachetezi peștele cumpărat la piață sau îl arunci. Reînnoirea aceasta permanentă din propria-i cenușă e miracolul teatral. Și, sigur, singurul element care rămâne fixat este textul. El fixează gândirea epocii în care a fost scris, dar atunci când o depășește și când atinge valorile general umane, atunci depășește acel timp și are perenitate clasică. Arta spectacolului este o artă de clipă. Se spune că este o artă efemeră. Există o libelulă care se numește efemeră și ea trăiește numai o zi. Așa și spectacolul de teatru. Câteodată, din dăra pe care o lasă în urma zborului său cu aripi străvezii rămâne ceva în conștiința oamenilor. Atunci ne-am făcut, în parte, datoria”.

JANA CERNĂTESCU ȘI SIMBOLURILE FERICIRII

de PAVEL CHIHAIA

La 13 iulie se va deschide la Salzgitter, în nordul Germaniei, expoziția pictoriței Jana Cernătescu, eveniment inițiat și susținut de Dl. Rudolf Rückert, primar general, și de Dl. Vladimir Cantaragiu, președintele Asociației culturale și religioase româno-germane din acest oraș.

Născută la 13 ianuarie 1925 în Stana (România), Jana Cernătescu a reușit să evadeze din propria-i țară, ocupată de comuniști, și să se stabilească la Bruxelles, unde se înscrie la Școala de Artă (Eterbeek) din acest oraș. Începând din 1975 frecventează atelierul de gravură al Școlii de Arte Plastice din Nisa, ca și atelierul de litografie al Academiei din Bruxelles, după care se consacră în exclusivitate picturii. În urma numeroaselor sale expoziții și reputației pe plan internațional, obține în 1977 marele premiu Emile Lebon la Bruxelles, în 1978 cupa orașului Antibes, în 1979 medalia de bronz la expoziția Arta în Europa din Bruxelles și în 1980 primul premiu de artă naivă, la cel de al 16-lea concurs internațional de la Cannes.

Reîntâlnim adesea în tablourile sale „pomul vieții”, de care ne-a vorbit însăși Jana Cernătescu, bucuroasă de a găsi în lumea din jur simbolul propriilor trăiri, un copac cu roade bogate ca și gândurile înșorite, cu o coroană umplând universul cunoașterii, cu foșnete de culori în nesfârșite schimbări ca și cele care însoțesc itinerariile vieților noastre. Ocupând întreaga pagină a tabloului, cu ramuri groase, având albeața de opal a unor rădăcini ce pătrund în albastrul material al cerului, purtătoare de energii și frumusețe, cu

flori cărnoase și fecunde, susținând personaje harnice, în costume țărănești, de mărimea vrăbiilor.

Un copac apărându-ne adesea ca un baobab care strânge și păstrează cu lăcomie ceea ce merită să fie mereu privit, nu în mijlocul unui deșert ci în apropierea noastră. „Pomul vieții”, izvorul tuturor existențelor, adorat de asiatici, de greci, de romani, care au generat o știință numită „dendrologia”, unde găsim menționat și „lemnul crucii”, al răstignirii lui Iisus, apărând adesea pe pietrele de mormânt medievale, sculptate pentru a înfățișa reînvierea, apoi arborele lui Ieseu. La Jana Cernătescu este simbol al existențelor fericite, într-o lumină paradisiacă, în care împletirea crengilor amintește de puterea dragostei, ilustrată - tot în evul mediu - prin „arbor affinitas”.

Arborele dăător de viață domină scenele culesului fructelor, ale horei bucuriei, ale serbării roadelor. Un cald cuib protector și totodată un univers fără limite, adunând pe cei fericiți și nevinovați, pe oamenii cu inima ușoară ca a păsărilor. La fel de atrăgător când se desfășoară pe toată suprafața tabloului sau ni se deschide, svelt, cu ramuri sinuoase, înscriind un glob floral ca abatjour-ul de sticlă al lămpilor de altădată. La fel de necuprins, depășind limita superioară a fundalului, atunci când, pe primul plan, apare omul nemăsurat de mare, purtând pe cei muritori pe genunchi, sau cele două fecioare uriașe din folclorul belgian. În țara lui Gulliver, copacii nu aparțin piticilor ci unei realități mitice. Apoi numeroasele „case de păpuși”, pe care le constatăm în opera Janei Cernătescu, nu sunt văzute de către o

lume nefirească, o lume a uriașilor din care și noi facem parte? Oamenii Janei Cernătescu se înscriu în dimensiunile frunzelor, apar ca albine harnice de-a lungul decorurilor vegetale, siluetele lor, curbate în efortul grațios de a apuca fructele, imitând convergențele decorative ale crengilor. Însăși verdeața se adună cu intensitate laolaltă și florile par a străpunge un cer necuprins.

În scenele culesului, tinerii de la poalele copacului par fructe căzute în iarbă din preaplina coacerii. În jurul trunchiului se desfășoară dansuri țărănești rituale, în ritmă cuminte al unei împăcări cu natura, fără înverșunarea serbărilor dionisiace. Adesea, în locul acestei hore, găsim personaje ilustrând scara vieții, de la copii în căruți până la oameni în putere dar niciodată bătrâni.

Alteori, între doi copaci uriași, un convoi de nuntă ieșind pe ușa bisericii, înscrisă pe fundal, înaintează spre privitor. Deosebitul simț compozițional al Janei Cernătescu a îndemnat-o să amplifice primul plan al convoiului, pentru a acoperi baza triunghiului dintre cei doi copaci.

Înainte de nuntă, la picioarele „pomului vieții”, doi tineri se țin de mână, legați prin taina dragostei, și atunci frunzișul ne apare populat de îngeri ca într-un tablou de Fra Angelico, dar cu jupoane sferice, transparente.

Unele din variațiile temei „pomului vieții” prezintă în fața acestuia un hățș de flori și fructe, clienți și vânzători pierzându-se în această ademenire vegetală. În tablourile intitulate „La pescuit” oamenii cu undițe dispar de asemenea, în tufișuri luxuriante iar apele râurilor apar împodobite cu salbe de nufăr. Promenadele cu landouri sub copaci uriași au loc de-a lungul unor ferestre din care privesc păpuși pline de viață și pisici cu ochi mari ca de ceramică.

Scenele din cimitir cad și ele sub incidența „pomului vieții”, mormintele, tristețea și femeile îndoliate dispărând într-o exuberanță vegetală, între glastre cu flori, amintindu-ne mai degrabă de pânzele vameșului Rousseau, decât de atmosfera funebră din tablourile bizantinului El Greco sau iubitorului fotografii Gustave Courbet.

teatru

HAMLET-UL LUI TOMPA

de REMUS ANDREI ION

Regizorul Tompa Gabor pare să aibă plăcerea reluărilor. După „Woyzeck” montat la Sf. Gheorghe și Bulandra, „Hamlet” este reluat după zece ani: 1987 a fost anul premierei de la Cluj, și 1997 anul reluării la Craiova, într-un teatru vedetă, cu actori celebri, Adrian Pintea, Oana Pellea, Mihai Constantin, Ozana Oancea, Ilie Gheorghe, Marian Rălea.

Spectacolul care s-a jucat la București „timp de două seri la rând” (ca să citez „Rampa”) este primul spectacol de teatru care a provocat o emisiune la ProTv. De la Tompa Gabor și Adrian Pintea a apărut ideea unui dialog cu încă doi Hamleți, Ștefan Iordache și Ion Caramitru cu regizorii lor Dinu Cernescu și Alexandru Tocilescu, toți invitați la „Profesiunea mea, cultura”. Hamlet-ul Caramitru-Tocilescu, ca să zic așa, are o celebritate care a crescut continuu în câțiva ani de scenă, a făcut o „revoluție”, a spart gheața

turneelor internaționale după 1989 și a rămas într-un fel, pentru multă lume, Hamlet-ul care a ieșit în stradă. Și în România, ca peste tot, a existat un Hamlet politic. Tompa Gabor vine cu o mărturisire: „Întâlnirea cu Hamlet mi-a dat posibilitatea de a reflecta asupra sensului teatrului - și continuă - să ne întrebăm de ce facem teatru? De ce este nevoie de el?” Vorbele lui Tompa sunt ca și spectacolele lui, un crescendo continuu, sunt pas cu pas tot mai profunde. Nici o etapă, nici o mișcare, nici un amănunt nu este ocolit dacă se înscrie în ideea spectacolului. Așa se ajunge la finaluri de spectacole foarte poetice, tragice și calme, liniștitoare, contemplative. Cred că este și ceva autobiografie în aceste spectacole melancolice și meditative; autorul lor este regizor, dar și poet, profesor, teoretician, director de teatru.

Hamlet este și el acum om de teatru „care începe să facă spectacol atunci când ajunge într-o situație limită”. Fascinantă temă pentru

un spectacol: teatru în teatru, cu tot cu politica, dragostea, crimele, comploturile, urmărirea, violențele din piesă. Dar mai mult decât teatru în teatru, cred că acest Hamlet este un spectacol al prieteniei, al salvării lui Horatio și, interesant, a groparilor clovni. Cinica replică a lui Shakespeare rostită de Fortinbras: „Adunați aceste leșuri. Acum eu voi fi regele vostru” este făcută pierdută pentru că Horatio, prietenul, trebuie să se salveze și să scoată dintre leșuri chitara. Cu tenacitate și consecvență Tompa reafirmă că iertarea și dragostea nu pot lipsi din creația teatrală, așa cum nu poate lipsi nici sacrificiul din teatru „care va muri numai odată cu toată omenirea”.

Tompa Gabor nu renunță la nici una dintre afirmațiile ferme pe care le-a făcut despre arta teatrală, nu renunță nici la bufoni-clovni, nici la tema sacrificiului, nici la posibilitatea iertării, nu renunță la teatru. Chiar și celor care au spus că trupa de la Craiova reușește în Hamlet să se elibereze de „complexul Purcărete” - ce mai invenție! - regizorul le oferă uimirea lui în fața unei trupe, a unor oameni care nu au uitat să se bucure. Pentru această bucurie, această cronică va avea o continuare.

PENTRU UN ALT EV MEDIU

de GRETE TARTLER

A dundând laolaltă plăcerea descoperirii (oricând se găsește un autor medieval necunoscut), cu înclinația către sacralitate care adie în acest sfârșit de secol, explozia de orchestre și formații camerale care poartă în denumirea lor epitetul „antiqua” aduce în prim plan muzica secolelor XI-XVI, probabil dintr-o anume saturație față de mult cântatul repertoriu baroc, dar și dintr-o sete de armonie și împăcare transportată spre zilele noastre fierbinți ca o briză din răcoarea vechilor catedrale. Casele de discuri - mult timp plătind și ele tribut pieții cu prea multe variante din **Concertele Brandenburgice** de Bach sau **Messia** de Händel - s-au îndreptat în

ultima vreme spre descoperirea unor instrumente vechi și a tehnicilor interpretative medievale. Chiar și compozitorii contemporani folosesc aceste proaspete izvoare - de pildă, a treia simfonie a polonezului Henryk Gorecki, polifoniile hieratice și în mod deschis neomedievale semnate de estonianul Arvo Part, liturgiile neo-ortodoxe ale britanicului John Tavener ș.a. În America, polifonia lui Cristobal de Morales (1500-1553) a contaminat saxofonul lui Jan Garbarek, cvartetul Kronos are mare succes cu improvizații pe transcriptii din Guillaume de Machaut (1300-1377) etc. Aceste hibride creații umplu nu numai sălile de concert, ci și bisericile, fascinând prin sim-

plitate, prin întoarcerea inconștientă la sacralitatea pe care o induc. Partea proastă e reprezentată de numeroasele compilații și falsuri cu titluri sugestive (o abundență de **Stabat mater**, **Agnus Dei**, cântece în aparență „gregoriene” etc.)

Rămâne nevoia de acoperire a acestei zone de informații - un ghid de muzică veche pe înțelesul tuturor, un buletin care să anunțe noi apariții discografice pentru melomanii medievști. De curând, Sony Classical a editat un CD cu **Muzică de la Curtea Regelui Janus din Nicosia (1374-1432)**, sub bagheta lui Paul van Nevel - rafinat-hipnotic, aducând parcă toate misterele Ciprului; Deutsche Harmonia Mundi a editat **Cântecele extazului** ale multitalentatei (poezie, muzică, terapeutică) Hildegard von Bingen; tot la Harmonia Mundi, **Cântecele milaneze** (tradiție ambroziană a imnurilor și psalmilor) cu ansamblul Organum; **Virgin Veritas**, un CD cu muzică din secolul al XV-lea de la Curtea Burgundiei (ansamblul Gilles Binchois). Și CD-urile cu muzică veche românească au avut și au căutare în continuare. Oferta este însă mult prea mică și prea puțin diversificată față de cerere - în fine, o cerere de care „pieții” n-are de ce să-i fie rușine.

lumea literară

VISURI PENTRU TOAMNĂ

● CONCURSUL NAȚIONAL DE LITERATURĂ „MOȘTENIREA VĂCĂREȘTILOR”

Festivalul și Concursul Național de Literatură „Moștenirea Văcăreștilor”, ediția a XXIX-a, 24-27 septembrie 1997, este organizat de către Ministerul Culturii, Inspectoratul pentru Cultură Dâmbovița, Uniunea Scriitorilor, Centrul Creației Populare Dâmbovița, Casa de Cultură Municipală Târgoviște Complexul Muzeal Național „Curtea omnească”.

Festivalul este conceput ca un program cultural complex, menit să readucă în conștiința contemporanilor - cu prilejul comemorării a 200 de ani de la moartea poetului - inestimabila contribuție avută de Ienăchiță Văcărescu la formarea limbii și literaturii române. Totodată, își propune să atragă atenția asupra marilor merite, pe tărâm literar, cultural și diplomatic, ale unuia dintre ultimii urmași din stirpea poezilor Văcărești - Elena Văcărescu, membră fondatoare, după cum se știe, a Ligii Naționaliilor Unite.

Organizat pe patru secțiuni: poezie, proză, teatru, eseu, Concursul... dorește să descopere, să sprijine și să promoveze o literatură de înaltă valoare estetică, deschisă tuturor curentelor, experiențelor și căutărilor novatoare. Lucrările pentru concurs, dactilografiate în două exemplare, purtând un motto, se vor expedia până la 30 august, data poștei, pe adresa: Inspectoratul pentru Cultură Dâmbovița, Târgoviște, B-dul Independenței nr. 1, jud. Dâmbovița, cod 0200. Relații suplimentare la telefoanele 045/612617; 045/210499.

● PREMIUL DE POEZIE „ION ȘIUGARIU” EDIȚIA 1998

Urmare a inițiativei lansate de Editura Ion Dumitru (Ion Dumitru Verlag) - în cadrul manifestărilor jubiliare din 17 - 20 Oct. 1996 de la München, prilejuite de împlinirea a 20 de ani de activitate, și cu binevoitorul concurs al doamnei Lucia Soreanu din Aachen, soția celui ce a fost poetul Ion Șugariu, se instituie premiul pentru poezie „Ion Șugariu”, ediția 1998, la care pot concura poezii din România. Vârsta participanților la concurs nu trebuie să depășească 31 de ani, vârstă atinsă de poetul Ion Șugariu, căzut eroic pe front în cel de-al doilea război mondial - autor a patru volume de ver-

suri, critic literar, cunoscut colaborator al Revistei Fundațiilor Regale și al Revistei „Meșterul Manole”, alături de Vintilă Horia, Ovid Caledoniu ș.a.

Participanții la concurs vor depune aproximativ 30 de poezii inedite în câte două exemplare, dactilografiate sau scrise lizibil, pe adresa doamnei Ileana Gheție, str. Nerva Traian nr.1, bl. K6, sc. A, ap. 12, cod poștal 74228, sect. 3, București, tel. 01-6200344, cel mai târziu până la data de 21 aprilie 1998 (data poștei), cu mențiunea expresă „pentru Concursul de poezie Ion Șugariu, ediția 1998”. Decernarea premiilor va avea loc la data de 6 iunie 1998, în București, la ora și locul ce vor fi făcute cunoscute în timp util. Juriul solicită din partea concurenților un sumar Curriculum Vitae. Premiul va consta din DM 2000 și publicarea în volum a poeziilor cu care poetul premiat va participa la concurs.

Manuscrisele nu se restituie.

Oricare sponsor este binevenit. Contribuțiile se pot expedia la conturile de mai jos, patronate și administrate de către doamna Lucia Soreanu Aachen: Banca Comercială Ion Țiriac S.A., București, cont nr. 4511003700 Volksbank Aachen Sud, Konto nr. 2104890019, BLZ: 39161490

Inițiativei lansării premiului de poezie „Ion Șugariu” se alătură: Editura Agora - Iași, Editura Excelsior - Timișoara, Editura Eminescu - București, Editura Mediana - Snagov, Societatea Pentru Păstrarea și Promovarea Culturii Românești, e. V. Aachen (lista rămâne deschisă).

Publicarea în volum a poetului laureat în prima ediție a concursului și-o asumă Editura Eminescu, București.

● CONCURSUL NAȚIONAL DE PROZĂ SCURTĂ „MARIN PREDA”, EDIȚIA A VIII-A, ALEXANDRIA-SILIȘTEA-GUMEȘTI - 4-5 AUGUST 1997

Inspectoratul pentru Cultură al județului Teleorman, cu sprijinul Ministerului Culturii și în colaborare cu Academia Română, Fundația Culturală Română și Uniunea Scriitorilor, Centrul județean al creației populare Teleorman, Biblioteca județeană „Marin Preda” Teleorman, Muzeul județean de istorie Teleorman și Editura

„Teleormanul liber”, organizează a VIII-a ediție a Concursului național de proză scurtă „Marin Preda”, manifestare ce își propune să stimuleze creația valoroasă în domeniul prozei scurte, în condiții de deplină libertate de creație. În același timp, manifestarea este dedicată împlinirii a 75 de ani de la nașterea scriitorului Marin Preda, personalitate de prim rang a literaturii române contemporane.

La concurs pot participa creatorii care nu sunt membri ai Uniunii Scriitorilor și nu au publicat un volum de proză. Fiecare participant poate înscrie în concurs până la 3 lucrări, în total până la 15 pagini, dactilografiate la 2 rânduri și în 5 exemplare, semnate în locul numelui cu un motto. Lucrările vor fi expediate până la data de 12 iulie 1997, într-un plic închis, pe adresa: Inspectoratul pentru Cultură al județului Teleorman, str. Dunării 178, cod 0700, Alexandria, județul Teleorman, cu mențiunea „pentru concurs”. De asemenea, lucrările vor fi însoțite de un alt plic închis, purtând același motto, ce va conține: numele și prenumele autorului, adresa exactă și numărul de telefon, vârsta, ocupația și date despre activitatea de creație.

Un juriu, alcătuit din scriitori și reprezentanți ai organizatorilor (în plenum său, juriul își va desemna un președinte), va acorda următoarele premii:

- premiul „Marin Preda” - în valoare de 450.000 lei
- premiul I - în valoare de 300.000 lei
- premiul al II-lea - în valoare de 275.000 lei
- premiul al III-lea - în valoare de 250.000 lei

Premiile se vor acorda în bani de către Inspectoratul pentru Cultură al județului Teleorman și vor putea fi combinate cu premiile acordate de unele reviste literare și de cultură sau de sponsorii concursului.

În zilele de 4-5 august 1997, la Alexandria și la Siliștea-Gumești, se vor organiza manifestările finale ale concursului, la care vor fi invitați membrii juriului și câștigătorii concursului, reprezentanți ai culturii și artei, ai instituțiilor și organizațiilor colaboratoare, precum și ai autorităților publice județene și locale.

Manifestările finale vor prilejui: vernisarea expoziției foto-documentare „Marin Preda - 75 de ani de la naștere”, la Alexandria, vizitarea Centrului memorial „Marin Preda” din Alexandria și dezbaterea colocviului „Marin Preda - dimensiunile creației”, la Siliștea-Gumești.

Cheltuielile pentru masă, cazare, transport, publicitate și tipărituri, precum și celelalte cheltuieli ocazionate de organizarea manifestărilor finale vor fi suportate de către Inspectoratul pentru Cultură al județului Teleorman, precum și din contribuția unor sponsori.

Relații suplimentare se pot obține la tel/fax 047/31.19.30 sau la tel. 047/31.37.99.

philippe djian

S-a născut la Paris în 1949, a făcut liceul, nu a terminat Literale și nici școala de jurnalism. Nemulțumit de Orașul-Lumină, s-a dus la Le Havre, unde a lucrat două luni ca docher, cu gândul de a se imbarca pentru America de Sud. Revine la Paris pentru a face oarece ziaristică, dar, atunci când i se naște primul copil, Djian pleacă în provincie. Lucrând într-o cabină de plată pe autostrada Mans-Paris, cu mașina de scris pe genunchi, Philippe Djian începe să scrie la primul său roman. Așa s-a născut 50 contre 1. Încercând să-l publice la Gallimard, romanul i-a fost refuzat, un membru al comitetului de lectură, ilustrul Michel Tournier, considerând că autorul „se plasează în mod deliberat în afara literaturii”... De atunci, părerile au rămas împărțite. Majoritatea criticii îl primește pe Djian favorabil, uneori entuziaști - cu toate acestea, lui nu i-a fost decernat nici un premiu literar. Alții îl consideră ca pe un produs de conjunctură. Impasibil, fără a răspunde „provocărilor” interviurilor, retras în provincia sa, Djian continuă să scrie. Frate de simțire cu Celine, Cendrars și americanii Richard Brautigan și Jack Kerouac, ascultând Mozart, Pavarotti și Talking Heads, Djian scrie zilnic o pagină, vreme de nouă luni, după care publică un roman.

Edith și cu mine stăteam pe șezlong. În urma surpărilor din timpul iernii, pierdusem vreo trei sute de metri buni de teren, iar șopronul în care depozitam materiale de grădinarit se prăbușise în ocean cu mașina mea de tuns gazonul, o Sabo de 7 cai putere, care mă costase ochii din cap acum câțiva ani. Nu prea mă încânta ideea de a mai băga și alți bani în treaba asta, dar eram obligat de insistențele celor din jur, cu atât mai energice cu cât vecinul meu tocmai își cumpăraseră o AS Motor Quattro de 10 cai, cu trei viteze, pe care o freca serios.

Pulpele lui Edith erau zebrate cu zgârieturi albe. Scaieții cotropiseră colțișorul nostru preferat ca și cum, prăbușindu-se, faleza ar fi spart niște ouă și de acum înainte am fi avut de îndurat îngrozitoarea invazie a unei armate de ticăloși mici și zbârliți, care ne atacau la abordaj, treceau pe sub șezlonguri și își deslășurau rândurile către casă. Dacă te aplecai peste margine, te surprindea amploarea fenomenului, o draperie mov cu reflexe argintii (lăturând până la piciorul oceanului, vreo treizeci de metri de sus în jos și care părea să se întindă pe lățime până la frontiera spaniolă.

Geoffroy S. Dazatte, tipul care își trăsesese o AS Motor, mă privea surâzând pe când ieșeam din casă.

Pulpele lui Edith erau singurul nor de cer. N-aveam chef să-mi cumpăr o mașină de tuns gazonul, însă vremea era atât de plăcută încât nu-mi dădeam seama de sentimentele mele. Senzația asta de fragilitate mă încerca regulat pe la vreo șapte seara, când mă postam în șezlong, lângă Edith, și când, scaldat de un soare molcom, însoțeam vaporii oceanici de câteva degete de Glenfiddich.

Sfârșitul acesta de după-amiază nu era cu nimic superior celor de care ne bucurasem de la începutul săptămânii încoace. Nu se simțea nimic altceva în aer, nimic în plus față de celelalte zile. Cu toate acestea, am scos din buzunar o serie întreagă de rezervări la întâlnirile internaționale de pian. Și, înainte ca ea să-mi sară de gât, am anunțat-o că aveam să rezolv eu povestea asta cu mașina de tuns iarba și că avea dreptate, era mai presant decât vopsirea Aston Martin-ului meu. A scăpat ziarul din mână.

Chiar în acea clipă am auzit niște strigăte disperate ce veneau dinspre casă, un fel de zbierete vag umane. Edith mi-a aruncat o privire alarmată. O mamă recunoaște întot-

ȘASE SUTE DE PAGINI

deauna vocea copiilor săi. Și eu o recunoșteam, însă ea nu-și scosese sandalele, așa că fugea mai repede. Când am ajuns în bucătărie, ea era deja în genunchi în fața rănitului. Maxime se schimonosea de durere pe scaun. Era un tablou cu sânge și cu un crac de pantalon sfâșiat; apoi i-am întâlnit privirea. „Ia zii, cred că-i nasol...!”, a suspinat el cu o voce speriată.

Nu era chiar atât de grav. Colții se înfipseseră drept, fără a-i sfâșia carnea, și nici nu mai sângera. Edith dezinfectase cu grijă rănilile, în vreme ce eu verificam în carnetul de sănătate dacă vaccinările erau la zi.

M-am așezat lângă el în vreme ce ea îl pansa. Cu o pensă de sprâncene, m-am apucat să scot grămada de ghimpi care mi se înfipseseră în talpă.

- Ți-am mai spus de o sută de ori să te ferești de câinele ăla, nu-i așa? Și ți-am interzis să te mai duci să faci skate în zona aceea. Vezi cu ce te-ai ales? Și încă ai avut baftă că te-a lăsat să o ștergi... La naiba, Maxime, un schnauzer ar fi în stare să sară și la beregata unui bou!...

- Chiar așa! Tare am chef să chem poliția... a declarat Edith privindu-mă.

- Nu! Nici vorbă!

S-a îndreptat către telefon.

- Ascultă, Edith... Nu sunt convins că vreau să plătesc o amendă pentru violare de proprietate privată. Pariez că ne vor întreba ce meșterea fiul nostru prin vecini.

Strângea receptorul în mână. Chipul îi era împietrit, ca de marmură, dar stătea în cumpănă dacă să formeze numărul sau nu. Probabil își zicea că, poate, aveam și eu o dată dreptate. Oricum, eram pregătit să mă năpustesc asupra telefonului. Am mai schimbat o privire.

- Dar, Lou... merg să se joace acolo de când s-au născut...! aproape că a gemut ea.

- Ce Dumnezeu! Când o să vă între în cap că terenul acela este de acum înainte îngrădit și că nu mai aveți ce căuta acolo...?

Maxime s-a apropiat de mama sa târându-și piciorul și i-a cuprins talia cu brațele. Știam dinainte vorbele pe care ea avea

să le rostească, era ca și cum le simțeam deja izbindu-se grindină de pieptul meu.

- Chiar dacă... este ăsta un motiv ca să nu ne împotrivism să ni se hăpăie copiii...?!

În ce-l privea, Mathias avea șaisprezece ani, dar doar atât nu avea darul să mă liniștească. Se întorcea adesea după căderea nopții și eram convins că scurta calea pe proprietatea Dazatte, cu toate că întotdeauna jura că nu este așa. În fine, dacă bunul Dumnezeu mi-o îngăduia, aveam să-i dau o lecție strașnică javrei imbecile, în orice caz, nici aveam nevoie de poliție ca să-l trec pe lumea cealaltă.

Am învățat încet, de câteva ori, crosa de hockey în mijlocul camerei. Edith era cam neliniștită, dar privirea îi scânteia. Se făceau douăzeci de ani de când agățasem echipamentul în cui. Fără să fi ajuns vreodată la nivelul lui Bobby Hull, mă descurcam binișor în echipa universitară. Edith nu ratase nici un meci de-al meu, iar eu purtam numărul ei preferat, numărul 4. Nu prea mai știam ce-mi rămăsese din îndemânarea de odinoară, însă speram că sunt încă în stare să dau gata un schnautzer în doi timpi.

I-am făcut cu ochiul lui Maxime, care nu-și credea ochilor că gigantul cu cască ar fi tată-său, am sărutat-o pe Edith și m-am strecurat afară. Începuse să se întunece. Dinspre ocean urca o briză ușoară, iar peluza mea

ondula cu un fâșâit de hârtie creponată - scaieții zdrăngăneau sau scrâșneau, după cum bătea vântul. Aerul strălucea, luna mirosea bine, totul era liniștit, fără a mai pune la socoteală sentimentele delicate care mă năpădeau în legătură cu povestea numărului 4, dar nu trebuia să mă las dus de val.

Aplecat de spate, am suit drumul care ne separa de proprietatea familiei Dazatte. La ei era lumină. Dacă aș fi avut de-a face cu un tip normal, m-aș fi dus să-i vorbesc și, laie ori bălaie, am fi aranjat problema, numai Geoffroy S. Dazatte nu avea copii și mă ura. Scrisesem un articol despre ultimul său roman, acum câțiva ani. Or, în meseria asta, să spui ceva de bine despre un scriitor nu-ți aduce niciodată nimic, dar spune numai ceva de rău și-ți vei face cu siguranță un dușman. Pur și simplu, pentru mulți dintre confracți, eram un ticălos mărunț, un invidios, un cretin, un scriitor ratat. Însă, pentru G. S. Dazatte eram cu mult mai mult. Eram oaia lui neagră, cel pe care și-ar fi dorit să-l vadă crăpând în chinuri.

Pământul meu se sfârșea la jumătatea drumului, iar terenul său continua până la șosea, pe vreo două hectare. Atunci când primăria a scos la vânzare unele parcele, Dazatte a profitat de ocazie. Întotdeauna existaseră în viața lui mașini de tuns iarba, în fine, genul ăsta de chestii care vin să-ți dea planurile peste cap. Dar, ce s-o mai lungim, nu eram acolo ca să reîmpart pământurile. Am aruncat oprivire scurtă împrejur, apoi am sărit vitejește gardul scriitorului.

Era un loc nemaipomenit pentru skate. Deunăzi, o mică alee gudronată cobora către faleză printre pini și, pentru șezut și odihnă, erau câteva bănci din beton armat în formă de grămezi de crăci. Desigur, Dazatte avea de gând să radă totul. Probabil că eu eram printre ultimele persoane care mai puteau profita de aceste bănci, și tocmai încercam una dintre ele când am auzit un mârâit.

Dintr-o săritură am fost în picioare, biciuit de o sudoare rece. Tot părul de pe trup mi s-a ridicat și m-am făcut alb ca varul. „Unde ești, căpcăun de rahat?! Ieși de-acolo, fiu de

curvă”, m-am ambalat eu, tremurând din toată ființa. Unde se tupilase blestematul de animal? În loc să mă ia prin surprindere, idiotul a mai mârâit o dată și, astfel, l-am putut repera. Ai fi zis că erau fălcile unui crocodil, buzoaiele păreau suflecate cu cleștii de rufe. Am ridicat crosa deasupra umărului. Mai lipsea doar publicul pentru ca bătrânul număr 4 să renască.

A doua zi, ieșind din casă, am recunoscut mașina veterinarului. M-am apropiat de gardul viu al vecinului și am zărit schnauzerul sub o umbrelă, culcat într-un coș de nuiete, înfășat în deșez în pansament. Dazatte a apărut imediat pe terasă, ca și cum poalele cămășii i-ar fi luat foc.

„Ce vrei...?! La ce te holbezi?!!” Era atât de furios, încât pete mici roșii făceau constelații pe fața și pe gâtul său.

„Sunt pe un drum public”, i-am răspuns eu. M-am întors spre mașină.

„Să fiu al naibii...! N-o să scapi cu una - cu două...!” a explodat el. La rândul său, a ieșit din casă și a început să mă facă cu ou și cu oțet, însă nu l-am luat în seamă. Putea să urle mult și bine că știa că eu o făcusem, dar nu era în stare să o dovedească. Ce zi frumoasă!

Când am demarat, a sărit în mașina lui și s-a proțăpît în paralel cu mine, cu toate gearurile lăsate, ca să continue să mă oștească. Aș fi vrut ca cititorii lui să-l audă cum înjură cu un căruțaș. Am accelerat puțin.

Puternic Mercedes - un 500 SE nou-nou - s-a ivit iarăși lângă mine. Cu toate că incomodat de făgașe și de relativa îngustime a drumului, conducea cu o singură mână și amenința cu pumnii înspre mine, răgușit de o răta strigăt. În urma noastră, o coloană groasă de praf se cățara înnoarță către cer. Până la urmă, i-am azvârlit o privire sibilică. Și-o fi imaginat poate că eu conduc o trotinetă?! În 1956, Stirling Moss alergase cele 24 de ore ale circuitului de la Mans pe un model identic. Am luat-o înainte.

Cei mai mulți scriitori sunt niște ofticosi. Geoffroy S. Dazette s-a luat după mine cu o mânie bolnavă. Claxonând ca un epileptic și hărțuindu-mă cu semnale din faruri în vreme ce eu îl țineam în prăfăraia panașului meu și, prin urmare, îl orbeam la propriu, părea că și-a pierdut și cea mai elementară prudență. Pentru orice eventualitate, mi-am pus centura, deică la capătul drumului era un STOP.

N-avea rost să-mi pierd vremea discutând cu el. Am înșfăcat Polaroidul din torpedou și am coborât ca să trag clișeele necesare. Izbitura îl dezmeticise. Era alb ca varul, dar mai ales din cauza prafului.

„Mă recunoști...?” l-am întrebat. „O să-ți trimit agentul meu de asigurări”.

L-am lăsat baltă, acolo. Avea un aer prostrat, dar nu simțeam nici un fel de milă pentru el. Copilării dintr-astea meritau doar nepăsare și, mai ales, nu făcea să-l plângi pe autor, cât de năucit ar fi fost el, că se încecase ca țiganul la mal.

Acestea fiind spuse, tocmai câștigasem o vopsea nouă pentru mașină - cunoșteam un tinichigiu din Vechiul Bayonne, care lucrase pe vremuri la atelierele Zagato, în Italia, care mă simpatiza. Dintr-o dată, cumpărarea unei mașini de tuns gazonul nu mi s-a mai părut o groaznică nenorocire. Am sosit în oraș cu un braț scos pe portiere.

La întoarcere, am recunoscut mașina medicului, parcată în fața intrării lui Dazatte. Nori deși și negri înaintau în rânduri strânse la orizont, dar nu am văzut în asta nici o prevestire funestă. Geoffroy S. Dazatte simțea că moare cel puțin o dată sau de două ori pe an, de preferință atunci când lucrurile nu mergeau așa cum voia el. În schimb, furtuna care se pregătea în zare nu era glumă. Nu se mai simțea nici cel mai mic suflu de vânt, iar oceanul își schimba culoarea și începea să se ghemuiască în sine. Asta îmi provoca amintiri

neplăcute. Ultima oară, o întreagă bucată de faleză se năruise în valuri. Și, odată cu ea, luase șopronul și o bună porțiune din terenul meu.

„Mi-ai omorât soțul! Mi-ai omorât soțuuuu...!” De data asta, Laurie-Laure Dazatte era cea care traversa peluza ca o apucată și gonea către mine slobozind țipetele acelea ciudate. Era încă o femeie destul de frumoasă. Uneori, ieșeam cu ochelarii de soare pe nas ca să-mi tund gardul viu în vreme ce ea făcea plajă, iar cei doi fii ai mei se înghesuiau pe lângă mine, până ce mama lor ne chema la ordine. Văzând-o cum se repede la mine, am lăsat mașina de tuns iarba în plata Domnului, ca să mă ocup de ea.

În cele din urmă, am prins-o de încheieturi. Familia Dazatte era cel mai minunat cuplu de dilii pe care ți-l puteai imagina pe lumea asta și, în plus, erau și vecinii mei. Nu-mi venea să cred. Îmi imaginam că o aventură cu o femeie de calibrul ei ar însemna un fel de care pe care.

„Termină cu tâmpeniile... N-am omorât pe nimeni!” am replicat eu, fixând licărirea de viperă care îi juca în priviri, în vreme ce îi răsuceam brațele. Printr-o întâmplare fericită, doctorul venea din urmă și m-a salvat, după ce și-a ridicat ochii spre cer. Toată lumea din zonă știa cu cine avea de-a face. Nu exista nimeni de prin partea locului care să dea măcar o ceapă pe maghernița mea. În nici un caz cu alde Dazatte la mai puțin de o azvârlitură de băț.

Edith a găsit că sunt neliniștit. I-am povestit tărașenia și foarte proaspăta gâlceavă semnată Laurie-Laure. Apoi am îmbrățișat-o, ca să-mi schimb gândurile, mi-am pus bărbia pe umărul ei și, nemișcat, am privit pe fereastră cerul, zarea fumurie și oceanul care se acoperea cu o spumă alburie. Știam ce pune la cale. Un stol strâns de goelanzi a trecut razant cu acoperișul casei, scurgându-se către pământuri mai sigure.

Am ieșit afară, să pun la adăpost șezlongurile și umbrelele de soare, să proptesc tot ceea ce-și putea lua zborul și să bag mașina în garaj. Apoi am început o partidă de Mikado cu Maxime, însă eram mult mai atent la micile vibrații ale podelei - izbirea valurilor de faleză se repercuta prin sol până sub picioarele mele goale - decât la soarta bețișoarelor. Mathias se uita la televizor. Edith ne pregătea ceva de mâncare fredonând *Balada lui Mary Sanders*. Lumina de afară devenea de-a dreptul lugubră și rafale puternice de vânt goneau spre noi. Dar, în afară de mine, cine din casă își mai făcea griji din cauza asta? Nu simțeau ei oare intensitatea forțelor gata să se dezlănțuie, nu le apărea în minte imaginea unui câine scuturându-se de pureci...?

M-am schimonosit într-un zâmbet satisfăcut după ce unul dintre geamuri a zburat în țândări și după ce am tresărit cu toții, făcând ochii mari. Cu toate acestea, îmi spuneam că nu era nici un motiv de spaimă, că doar unei firi prea sensibile ar putea să i se facă inima cât un purice... ei bine, ce părere aveau ei...?!

„Nu-i nimic. Nu vă fie frică”, am strigat eu svâcnind din scaun, cu părul măciucă din pricina curentului iscat. Perdelele dansau în jurul nostru, obiectele mărunte valsau prin salon, altele se clătinau sau se prăbușeau de-a binelea. „Cred că e timpui să închidem obloanele”. Cinci minute mai devreme, o asemenea pro-

punere m-ar fi pus în situația de a fi luat la mișto, însă acum erau cu toții de acord. Oprit din elanul meu de regretabilă prezență a unor cioburi pe podea, m-am îndreptat calm spre fereastra prin care se năpustea mini-tornada.

În acel moment s-a pulverizat un al doilea ochi de geam. Am găsit că este bizar. Într-o clipită, am început să-mi pun unele întrebări.

Apoi a căzut al treilea geam. „Cum așa...? Ce-nseamnă asta...?!?” am murmurat eu.

Țipătul îngrozit al lui Edith m-a electrizat.

„Toată lumea la pământ...!” am lătrat.

Am răsturnat masa și i-am pus pe toți la adăpost.

„Lou...”, a început ea, apoi și-a mușcat buzele. Am liniștit-o mângâind-o pe obraz și i-am repetat că nu aveam nevoie de poliție, că nu trebuie să căutăm noi complicații. Le-am cerut băieților să aibă grijă de ea, fiindcă o iubeam pe femeia asta mai mult decât era îngăduit. După care m-am scurs afară, înarmat cu crosa.

Peluza mea avea înălțimea ideală care să ascundă un om pe burtă. Dacă n-ar fi fost scaieții, care mă devorau din mers și îmi temperau jubilara, m-aș fi felicitat pentru delăsarea mea. Vântul urla, oceanul se făcea țândări de faleză, din cer nu mai cădeau decât niște sinistre luciri verzi-albăstrii, aproape infernale, însă mă apuca o asemenea turbare încât mă simțeam în elementul meu („Mă rostogolesc spre tine, o, balena, masacru al lumii întregi...” etc).

I-am zărit de cealaltă parte a gardului viu. Din piept mi-a izbucnit pe loc un guițat ascuțit. Din fericire, era un asemenea vacarm încât aș fi putut țipa fără să mă audă, cu atât mai mult cu cât erau ocupați să se certe pe pușcă, fiecare trăgând arma în spre el.

Am închis ochii pentru o clipă, pradă celor mai violente sentimente ce se pot închipui. Apoi am pornit iarăși, târându-mă pe pietrele drumului și abandonând crosa pentru a limita stricăciunile.

Laurie-Laure era pe cale să pună arma la ochi, când m-am ridicat în picioare, chiar lângă ei. Geoffroy era nerăbdător, pur și

simplu tropăia pe loc, stărnindu-i ambiția de a-mi termina antena de televizor. Am pălit. Chiar dacă era femeie, i-am balansat o dreaptă în bărbie și am întins-o pe iarbă. Geoffroy a încremenit. Nu frica, ci o amară și dureroasă surprindere îi desprindea maxilarul din încheieturi. Am profitat de ocazie că să-i sar la beregată.

Cu mâinile încheștate de gâtul său, l-am scuturat și iar l-am scuturat, improșcându-l cu ocări pe care furia vântului le ducea departe, înainte ca ele să îl atingă. Se schiminoșea, ochii i se învârteau în cap, se agăța de încheieturile mâinilor mele, în vreme ce îl zgâlțâiam din toate balamalele. Era o senzație de bine. Nu mă mai săturam să-l tot sugrum în decorul ăla sinistru. Îi mai lăsam puțin aer din vreme în vreme, pentru ca plăcerea să dureze, apoi o luam de la capăt.

Atunci, dintr-o dată, s-a petrecut un fapt groaznic. I-am dat drumul imediat lui Geoffroy. Ne-am privit, ca și cum o lance ne-ar fi străpuns dintr-o parte în alta, nemișcați, cu suflarea tăiată, cu ochii lăcrimând sub rafale. Apoi ne-am întors iarăși capetele în direcția

«Nu-i nimic. Nu vă fie frică», am strigat eu svâcnind din scaun, cu părul măciucă din pricina curentului iscat. Perdelele dansau în jurul nostru, obiectele mărunte valsau prin salon, altele se clătinau sau se prăbușeau de-a binelea. „Cred că e timpui să închidem obloanele.»

casei lui sau, în sfârșit, a ceea ce mai rămăsese din ea.

„Nu, Isuse...! Nu biblioteca mea...!!” În viața mea nu am auzit un urlet atât de sfâșietor. S-a prelin la picioarele mele și s-a chircit pe pământ, cu țeasta îngropată în iarbă. Eram al naibii de încurcat. Am rămas un moment privind pierdut gaura neagră care tocmai îi înghițise o jumătate de casă împreună cu o bucată de faleză. Un lampadar aprins se bătaia deasupra hăului, iar un covor flutura în vânt. M-am așezat pe vine lângă el, am încercat să-i pun o mână pe umăr.

„Fii tare...! i-am strigat în ureche. O să-ți împrumut eu câteva cărți...!”

„Ce cărți?! a vociferat el. Manuscrisul meu s-a dus naibii! Șase sute de pagini scrise de mână...!!”

semnal

OGLINDA UNEI LUMI APUSE

de SULTANA CRAIA

Deși puțin cunoscute, legăturile româno-albaneze sunt vechi și explicabile prin împrejurări istorice asemănătoare, care i-au apropiat de albanezi mai ales pe românii din Sud. Cultura Albaniei ne este totuși puțin familiară. Ceea ce se cunoaște, însă, se datorează în bună măsură demersurilor domnului Marius Dobrescu, traducătorul mai multor romane ale celebrului Ismail Kadare și promotor activ al legăturilor culturale dintre români și albanezi.

Mica țară de pe țărmul Adriaticii a fost multă vreme izolată. Destinul ei, de multe ori tragic, ne amintește de restriștile noastre asemănătoare; dar și în ceea ce s-a numit la un moment dat „lagărul socialist” ea a fost o excepție. Cum istoria fiecărei țări se regăsește în literatura ei, o parte din trecutul mai recent al Albaniei rețrăiește într-o carte lansată de curând, **Anul tristeții**, de Teodor Laço, în transpunerea lui Marius Dobrescu. Autorul a scris mult și a cultivat diverse genuri literare, dar s-a implicat și în politică, astfel încât a cunoscut din interior resorturile Puterii și dramele ce reprezintă prețul acesteia. De ce poate interesa acum și aici o carte despre lumea apusă a comunismului, mai ales într-o formă atât de specifică, așa cum a cunoscut-o Albania? În primul rând pentru că acest trecut a lăsat urme adânci și acolo, și aici. E o lecție istorică și nu trebuie uitată. Retrospectiva și distanțarea pot releva mai mult decât s-ar crede. În al doilea rând sunt experiențe repetabile poate, iar personajele lor mai trăiesc, mai mult sau mai puțin nostalgice. Asemenea cărți au așadar valoare documentară, dar nu numai. Indiferent de vremuri, seducția Puterii, poveștile de dragoste, rivalitățile rămân etern umane. Sunt alte măști, în aceeași piesă ce se reia mereu. Oportunismul, voința de parvenire, egoismul, tandrețea, dragostea sunt aceleași în diferite epoci. Literatura le răsfrânge în felul ei, odată cu imaginea lumii din istoria „mare”. Dar istoria „mare” se face din miile de istorii „mici”, de destine umane tragice, grotești, înduioșătoare, amare. Romanul **Anul tristeții** este și el o asemenea poveste. Cât este literatură și cât document, vor judeca cititorii altor generații. Remarcabilă este însă, în cazul acestei cărți, calitatea traducerii, cu care Marius Dobrescu și-a obișnuit editorii și cititorii de până acum. Demersul acesta presupune o bună cunoaștere nu doar a limbii române și a celei albaneze și nu doar o stăpânire a limbajului artistic, ci și o subtilă înțelegere a realităților din lumea cărții, pentru adecvarea la obiect. Meritele traducătorului depășesc împrejurarea de față. El stăruie în a face cunoscută în mediile intelectuale cultura unei țări mici, în tot ce

are ea reprezentativ, cu încrederea că orice descoperire a altui spațiu și a altei experiențe contribuie la vitalitatea culturii proprii.

O ANTOLOGIE NECESARĂ

de GEORGE ȘIPOȘ

Japonia, o continuă revelație - reprezentări românești - (antologie, note și eseu introductiv de Constantin Sorescu), volum apărut la Editura Fiat Lux și ANUP cu sprijinul Ambasadei Japoniei la București, este o antologie care trebuia de mult timp făcută. Constantin Sorescu adună aici texte mai vechi și mai noi despre cultura și civilizația Țării Soarelui Răsare. De la aprecierile naive ale sfârșitului de secol XIX și până la articole scrise special pentru acest volum, ne întâlnim cu un permanent model pentru România. Nume celebre - E. Lovinescu, Al. Macedonski, Ioan Timuș, Nichita Stănescu, Dan Contantinescu, Aurel Rău, Octavian Simu, Gyuri Kazar, Vasile Andru sau Manuela Miga - se alătură unor ilustrații necunoscute, care-și exprimau admirația pentru Japonia în conferințe ținute la Ateneele din Galați, Buzău sau Călărași (o, tempora!).

Poate că aceste texte sunt cele mai spectaculoase nu atât prin savoarea limbii, cât mai ales prin încercările pe care le fac autorii lor de a interpreta cât mai aproape de adevăr realități atât de îndepărtate de aceea pe care o trăiau ei.

Iată câteva reflecții ale acestor conferențieri: „Idealul frumuseții fizice, în care un tânăr japonez ar dori să vadă pe viitoarea sa soție, e să fie frumoasă și zveltă ca o ramură de bambu. Poeții cântă acest tip de frumusețe, urând-o a fi pală ca paloarea lunei, mlădioasă ca bambu, iar despre rotunjimea formelor și armonia figurii n-am nici o pretenție. Când condițiunile sunt stabile, prima întâlnire se face la **Migai**, adică întrevederea cu viitoarea tovarășă, care are loc în saloanele agenției”. (G. Mihăilescu, **Din Țara Soarelui în Țara Dolarului**, 6 februarie 1894, Ateneul din Galați); „În legătură cu gustul artistic este

Recunosc, era greu. Eu unul nu mă simțeam în stare să mă apuc de un roman și nu voiam să-mi pierd mințile. I-am smuls pușca din mână în clipa în care își băga țeava în gură și am aruncat-o peste buza prăpastiei.

Și, cum începuse iarăși să plouă, iar el se întinsese pe jos, l-am forțat să se ridice, folosind vorbe liniștitoare, și ne-am dus să ne îngrijim de soția lui, luând-o fiecare de câte un braț ca să o ajutăm să meargă, cu spatele la casa lor, palmuiți de picurii care s-au adăugat la toată pățania și, grăbindu-ne către casa mea, pe jumătate sufocați, oh, Edith, avem familia Dazatte la masă în seara asta și, cine știe?, poate îi găzduim peste noapte, draga mea.

Versiune românească de
Ciprian Vasile-Eșe

Georges
Dumitresco:
Mitul
mioritic

și coafiura japonezilor. Coafiura japonezelor mai cu seamă cere multă răbdare, căci nu se poate isprăvi în mai puțin de o jumătate de zi. Femeile, care prin pozițiunea lor socială sunt obligate să muncească, nu se pot coafa decât cel mult de două ori pe săptămână, și, pentru a nu-și deranja coafiura în timpul somnului, ele dorm cu ceafa sprijinită pe un fel de suport, astfel ca capul să nu se atingă de nimic”. (Constantin Georgescu, **Priviri generale asupra României și Japoniei**, 11 martie, 1894, Ateneul din Buzău).

Deosebit de interesante ni s-au părut aprecierile lui Mihail Stăncescu asupra unei reprezentații de teatru **kabuki** susținută la 20 februarie 1902 de „trupa dramatică Sado-Iacco” la Teatrul Liric. Autorul este impresionat de realismul jocului japonezilor și descrie, cu lux de amănunte, o scenă de luptă: „Dar și unul și altul, mărinișoși în furioasa luptă ce se încinge între ei: luptă curioasă și neînchipuită pe scenă de un european: un rotot de mișcări ce păreau incorecte lovituri de pumni, sfâșieri cu pumnale, sărituri, căderi, câte o silabă înăbușită de turbare: toate se prindeau cu rost, simțământ artistic, cu atitudini plastice frumoase”.

Celelalte texte importante ale antologiei aparțin unor pasionați, dar și unor cercetători serioși ai culturii și civilizației nipone. Ioan Timuș, **Japonia. În căutarea portretului interior și Octavian Simu, Sărbătorile japoneze: entuziasm și simbolism rafinat** sunt fragmente din lucrări deja de referință. Un studiu bine întemeiat și cât se poate de exhaustiv (deși numai pe câteva pagini) face Gyuri Kazar în **Artă japoneză. Letopiseț**. În ceea ce privește **ikebana**, devenită destul de populară și în România ultimilor ani, ea se bucură de una din puținele analize documentate și profunde scrise în limba română: **Kadô = calea florii**, de Manuela Miga.

Demnă de laudă este munca antologatorului Constantin Sorescu, deși adeseori deranjează notele care sparg, fără rost, textul. **Japonia, o continuă revelație**. O antologie bine făcută, cu toate că oarecum incompletă. În plus, o antologie care are meritul de a

MARCHIZUL DE SADE ȘI LITERATURA LIBERTINĂ (V)

de ROMUL MUNTEANU

Aruncate în lume, personajele își urmează calea plină de peripeții extraordinare, de cruzime și incesturi involuntare, până când, printr-o lovitură de teatru, autorul le adună împreună și încep actele de recunoaștere. Trecută printr-un lanț de abjecții, Floreville își începe confesiunea plină de revoltă și tragism. „Recunoaște-mă, Seneval, și recunoaște-o și pe sora ta, cea pe care ai sedus-o la Nancy, ucigașa fiului tău, soția tatălui tău și ticăloasa făptură care a împins-o pe mama ta la eșafod... Da, domnilor, iată crimele mele. Asupra oricărui dintre voi îmi arunc privirea, nu văd decât o ființă demnă de silă. Da, în fratele meu îmi văd iubitul sau în tatăl meu văd soțul, iar dacă îmi arunc privirea asupra mea însămi, văd doar monstrul scârbos care și-a înjunghiat fiul și și-a ucis mama.”

Într-un text compact și succint, Sade relatează un lanț de nelegiuiri pe care nici Voltaire nu l-a putut realiza în *Zodia* sau *Destinul*. Dar experimentul lui Sade, privitor la literatura concepută ca un act de impuțare, nu se oprește aici. Dacă în operele discutate până acum, personajele par a fi acționate din afară, de un destin misterios, în alte scrieri ale lui Sade acest impuls se transformă într-un destin temperamental, libertinii fiind împinși spre rău și viciu de *liberul lor arbitru*.

Crimele iubirii reprezintă tipul operei libertine de scandal, indiferent de motivația pe care o aduce autorul comportamentului personajelor sale. De aceea, nu este de mirare că ea a trezit reacții negative extrem de violente. Printre acestea se situează un eseu al unui gazetar francez, Villetteraque (1759-1811) care a avut o cultură întinsă în domeniul științelor, al literaturii și a filosofiei, fiind colaborator la *Journal des arts* și *Journal de Paris*, autor al traducerii din engleză și capabil de dispute interesante cu Bernardin de Saint-Pierre. Villetteraque considera *Crimele iubirii* o carte oribilă în care triumfa răul. În cele mai multe povestiri domină scenele de destrăbălare, otrăviri, violență, imoralismul acesta copios nefiind de folos nimănui. Marchizul de Sade îl tratează de sus, socotindu-l un biet „*foulliculaire*”, adică un biet gazetăraș care nu l-a înțeles sau nu l-a citit. Sade se apără cu vehemență, precizând că n-a scris niciodată *cărți imorale* și nu va scrie nici mai târziu. Triumful răului are, după părerea sa, o funcție avertizatoare, menită să ducă la *purificare*, așa cum se întâmplă în vechile tragedii grecești.

Este adevărat că apărarea lui Sade este plină de sofisme, dar a-i nega autorului *Crimelor iubirii* orice talent literar este o eroare, rezultată din lipsă de receptivitate estetică și un spirit moralizator excesiv.

Dar oricât de ingenioasă ar fi fost apărarea lui Sade față de cei ce l-au acuzat că scrie opere imorale, ea cade la modul total, atunci când în 1795 a dat publicității romanul său cel mai scandalos: *Filosofia în budoar*. Opera apare fără semnătura autorului, purtând doar mențiunea: *operă postumă a autorului Justinei*. Pe coperta cărții, reprodușă și în unele ediții de mai târziu, figurau desene de libertini (bărbați

și femei) în pielea goală, în diferite poziții de acuplare și sodomizare, purtând în mâini faimosul bici de tortură.

Scriitorul nu mai are nici o reticență, el devine un exponent al libertinismului erotic radical, acompaniat și de o lungă dizertație, filosofică, scrisă în același spirit, dar grefată pe cele mai diverse probleme morale și socio-politice. Fără nici o reticență, autorul și-a dedicat romanul *Libertinilor*, textul fiind cât se poate de limpede. „*Iubitori ai voluptății de orice vârstă și de orice sex, numai vouă vă închin această operă: hrăniți-vă cu principiile ei, ele vă ocrotesc perversiunile, iar aceste pasiuni de care moralistii și perfizii vor să vă înspăimânte; nu sunt decât mijloace prin care natura îl determină pe om să ajungă la scop-*

Cartea aceasta, care nu are un titlu de roman, atrage atenția asupra hegemoniei spiritului filozofic din epoca luminilor, prezent și în cele mai diverse „conversații” despre moravuri, știință, tainele materiei, ipotezele despre alte planete etc. Filozofia în budoar este concepută ca o introducere în arta iubirii, inițierea teoretică fiind urmată de lecții practice. Budoarul funcționează ca o scenă deschisă, iar dormitorul poate căpăta și el o transparență totală. Marchizul de Sade se comportă adesea ca un regizor, textul dialogat fiind completat cu unele paranteze care conțin indicații privitoare la gesturile „actorilor”, ba chiar și unele sugestii de modelare a vocii.

---

urile pe care ea le vede în el”.

Filosofia în budoar face parte din rândul capodoperelor lui Sade. Ea stă alături de *Legăturile preimjdioase* ale lui Choderlos de Laclos sau de unele cărți ale lui Crebillon-fiul. Sade este doar mai direct decât contemporanii săi, transparența invertirilor sexuale, a sodomiei și a torturii rituale a acestor erotomani excentrici fiind totală.

Până și forma de expunere, oralizată și puternic vizualizată, a fost aleasă cu mult rafi-

nament. Sade scrie un roman teatral, scenic, compus din șapte dialoguri. Episoadele fundamentale se petrec în *budoar* sau în *alcov*, cum am spune noi în română. În topografia casei, budoarul este situat între sufragerie și dormitor. Aici se discută filosofie erotică, se țin dizertații despre libertatea femeii, relațiile dintre părinți și copii, ca și despre dreptul ființei umane de a face tot ce este conform cu legile naturii, binele și răul căpătând o accepțiune cu totul particulară.

Cartea aceasta, care nu are un titlu de roman, atrage atenția asupra hegemoniei spiritului filozofic din epoca luminilor, prezent și în cele mai diverse „conversații” despre moravuri, știință, tainele materiei, ipotezele despre alte planete etc. *Filozofia în budoar* este concepută ca o introducere în arta iubirii, inițierea teoretică fiind urmată de lecții practice. Budoarul funcționează ca o scenă deschisă, iar dormitorul poate căpăta și el o transparență totală. Marchizul de Sade se comportă adesea ca un regizor, textul dialogat fiind completat cu unele paranteze care conțin indicații privitoare la gesturile „actorilor”, ba chiar și unele sugestii de modelare a vocii.

Dialogul debutează cu o conversație de pregătire a cititorilor, purtată de doamna *Saint-Ange* și fratele său numit la modul general *Cavalerul*. Replica doamnei de *Saint-Ange* are caracterul unei confesiuni explozive, destinată să pună în evidență pulsivitățile sale erotice, tipice pentru un personaj pervers-polimorf. „*La douăzeci și șase de ani ar trebui să fie deja pioasă, pe când eu sunt femeia cea mai zăpăcită cu puțință... Nimeni nu-și închipuie, dragule, ce-mi trece prin cap, ce mi-ar plăcea să fac. Mi-am închipuit că, limitându-mă la femei, aveam să mă cumintesc; ...că dacă dorințele mele se răsfrâng numai asupra sexului slab, ele nu se vor mai îndrepta spre cel tare; himere, dragul meu, himere; plăcerile de care voiam să mă lipsesc mi-au atârnat mîntea ca atît mai tare și am înțeles că, dacă ești ca mine, născut pentru desfrâu, n-are rost să-ți impui opreliști; năvalnice dorințe le spulberă pe loc”.*

Există în *Filozofia în budoar* o retorică a

transparenței, a denumirii unor comportamente și organe sexuale, făcută fără nici o ezitare. Scenele de acuplare, perversitățile abjecte sunt relateate într-un stil înalt, extazul provocat de momentele de orgasm fiind lirizat ca într-o sublimă poezie a pasiunilor. Dacă stilul lui Jean Genet dintr-un roman evenimential, cum este *Jurnalul unui hoț*, fusese asemănat cu cel racinian, limbajul marchizului de Sade din scenele de amor în grup conferă episoadelor porno o puritate a stilului conformă retoricii clasice.

O ISTORIE ILUSTRATĂ A LITERATURII ROMÂNE văzută de ION CUCU

1. Două asociații de scriitori (București și Brașov) reprezentată de doi membri marcanți ai acestora: Iosif Naghiu și Ion Topolog.

2. Autori care onorează generația tânără: Iustin Panța și Răzvan Petrescu.

3. Constanța Buzea și Adrian Păunescu adorându-și fructul iubirii în 1964.

4. Gabriel Țepelea scrutând istoria nouă cu problemele ei vechi.

5. Al. Papilian la vremea când dădea târcoale „Dihorului”.

